Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний університет кафедра педагогіки, психології й освітнього менеджменту імені професора Є. Петухова
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Інститут педагогіки, психології Рівненського державного гуманітарного університету
Відділ STEM освіти Інституту педагогіки НАПН України
Педагогічний факультет Мукачівського державного університету
Кафедра загальної педагогіки і педагогіки вищої школи ГВУЗ «Університет Григорія Сковороди в Переяславі»
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції

«Педагогіка і психологія в структурі університетської освіти України: історія, сьогодення, інноватика»

(30 травня 2024 р.)

Івано-Франківськ, 2024

Педагогіка і психологія в структурі університетської освіти України: історія, сьогодення, інноватика: збірникка матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції 30 травня 2024 / за заг. ред. Л. Пермінової. Івано-Франківськ, 2024. 86 с.

Затверджено вченою радою Херсонського державного університету (протокол від 19 червня 2024 року №11).

Редакційна колегія:

Омельчук Сергій, доктор педагогічних наук, професор, перший проректор, Херсонський державний університет.

Петухова Любов, докторка педагогічних наук, професорка, деканеса педагогічного факультету, Херсонський державний університет,

Пермінова Людмила, докторка філософії з педагогічних наук, професорка кафедри педагогіки, психології та освітнього менеджменту імені проф. Є. Петухова, Херсонський державний університет.

Слюсаренко Ніна, докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри педагогіки, психології та освітнього менеджменту імені проф. Є. Петухова, Херсонський державний університет.

Попович Оксана, докторка педагогічних наук, доцентка кафедри дошкільної та спеціальної освіти, деканеса педагогічного факультету, Мукачівський державний університет.

Чудакова Віра, докторка філософії з психологічних наук, старша наукова співробітниця, Інститут психології імені Г. С. Костюка Національної академії педагогічних наук України.

Онищенко Наталія, докторка педагогічних наук, професорка кафедри загальної педагогіки і психології вищої освіти Університету Григорія Сковороди у Переяславі.

Лінтварьова Анна, старша лаборантка кафедри педагогіки, психології та освітнього менеджменту імені проф. Є. Петухова, Херсонський державний університет.

Рецензенти:

Примакова Віталія Володимирівна, докторка педагогічних наук, доцентка, професорка кафедри теорії й методики виховання, психології та інклюзивної освіти, Комунальний вищий навчальний заклад «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради**.**

Іванова Вікторія Вікторівна, докторка педагогічних наук, кандидатка психологічних наук, професорка кафедри дошкільної та спеціальної освіти, Мукачівський державний університет

Електронне наукове видання підготовлено за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції «Педагогіка і психологія в структурі університетської освіти України: історія, сьогодення, інноватика», яка відбулась 30 травня 2024 року на педагогічному факультеті Херсонського державного університету (Херсон - Івано-Франківськ).

У тезах розкриваються актуальні питання педагогіки та психології в структурі

університетської освіти України за напрямами: «Педагогіка, психологія в Україні в умовах сьогоднішніх викликів і загроз», «Теоретико-методологічні аспекти розвитку університетської освіти в Україні», «Посилення психолого-педагогічної складової освітніх програм – завдання ЗВО затребуване часом», «Конкурентне середовище університету: особливості створення STEM простору в умовах інноваційних перетворень ЗВО».

Представлені матеріали можуть бути використані педагогами, вчителями, вихователями для підвищення ефективності організації освітнього процесу у закладах освіти та здобувачами освіти спеціальностей 012 «Дошкільна освіта», 013 «Початкова освіта», 014 «Середня освіта», 016 «Спеціальна освіта» під час теоретичної підготовки та написання наукових робіт.

Зміст

Бігун Х., Назарук Н.
ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНИХ ТРАВМ ВІЙНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ У НАСЕЛЕННЯ..... 7

Білаковський О.
ТРЕНІНГ РОЗВИТКУ SOFT SKILLS КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЯК ЗАСІБ ПОСИЛЕННЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ В УНІВЕРСИТЕТАХ УКРАЇНИ…….. 9

Богдан І.
ЕФЕКТИВНІ ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ СІМ'Ї ТА ШКОЛИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ..... 12

Бойчук В.
МІЖКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ ЯК СУТТЄВИЙ ЧИННИК ЇЇ АДАПТАЦІЇ ДО СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ……..…… 16

Владимирова М., Казаннікова О.
ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ КОГНІТИВНОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ.....……. 19

Волянюк А.
МОТИВАЦІЯ ДО ЗДОБУТТЯ ДРУГОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ..... 21

Гапон Л.
НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМІВ ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ……..... 23

Гарасимишин М., Назарук Н.
ПСИХОЛОГІЧНІ РЕСУРСИ ДЛЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВЯ ОСОБИСТОСТІ ПІД ЧАС ВІЙНИ……..……...……. 26

Дячик Н.
ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В УМОВАХ ОНОВЛЕННЯ ПАРАДИГМИ ОСВІТИ…….. 28

Ібадзаде С.
АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКІСНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ……..….. 30

Казаріна С.
АДАПТИВНА ОСВІТА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПОШУК ІННОВАЦІЙНИХ РІШЕНЬ……..…….. 33

Кіщук А., Назарук Н.
ВІДНОВЛЕННЯ ПОСТРАЖДАЛИХ ВІД СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА ПОВ'ЯЗАНОГО З КОНФЛІКТОМ……..... 35

Козловський П.-В., Заяць О.
ПОБУДОВА МОДЕЛЕЙ НАВЧАЛЬНИХ КУРСІВ СТУДЕНТАМИ (НА ПРИКЛАДІ ЗАСТОСУВАННЯ ДРОНІВ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ АРХІТЕКТОРІВ)……..…….. 37

Коріновська І.
ВИХОВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ІНШИХ У МОЛОДШОМУ ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ……. 39

Кремська Н.
РОЛЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ У СТВОРЕННІ ДРУЖНЬОГО ДО ДИТИНИ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПІД ЧАС

ВІДНОВЛЕННЯ ПІСЛЯ ВІЙНИ……. 41

Курбанова О.
ВІРТУАЛЬНІ ЕКСКУРСІЇ: ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ…… 43

Литвин-Кіндратюк С.
МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «ЕКОЛОГІЧНА ПСИХОЛОГІЯ» ДЛЯ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ……..... 46

Лінтварьова А.
ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАСАД ТРИСУБ'ЄКТНОЇ ДИДАКТИКИ В ПРАКТИКУ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДОШКІЛЬНОГО ЗАКЛАДУ……..……. 48

Ліпко К.
ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ STEM-ОСВІТИ НА УРОКАХ «Я ПІЗНАЮ СВІТ» ЗА НПП «ІНТЕЛЕКТ УКРАЇНИ» В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ……... 50

Літікова О.
PROFESSIONALIZATION OF MARINE ENGINEERS THROUGH THE INTEGRATION OF HARD AND SOFT SKILLS IN THE PROCESS OF ENGLISH LANGUAGE LEARNING…….……. 52

Ляховська І.
ВИКЛИКИ ДЛЯ ВЧИТЕЛЯ В НАВЧАННІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ВІЙНИ……..... 54

Мельник О.
РОЛЬ ПРОЄКТНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ…….. 56

Морозова Є., Волянюк А.
ВИКОРИСТАННЯ ЧАТ-БОТІВ НА ОСНОВІ ШІ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ В STEM-ПРОСТОРІ УНІВЕРСИТЕТУ…….. 58

Нагірний В.
СУЧАСНІ КЛАСИФІКАЦІЇ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАТИВНОГО ПІДХОДУ……...…….. 61

Ніколенко Т.
СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ НАВИЧОК ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ДОШКІЛЬНИКІВ ЧЕРЕЗ ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ……... 63

Пермінова Л.
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДИДАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ……..……. 65

Прийматчук А., Назарук Н.
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ВІЙНИ…….. 67

Радик М., Назарук Н.
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ВІЙНИ…….……... 69

Репринець І.
РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ……. 71

Романюк М., Назарук Н.
РОБОТА ЗІ СТУДЕНТАМИ ЩОДО ПОДОЛАННЯ ТРАВМ ВІЙНИ…….….. 74

Романюк Д.
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО КОМУНІКАЦІЇ У ВОЛОНТЕРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ……..... 76

Сербіна В.
УЧАСТЬ ЛОГОПЕДА В КОРЕКЦІЇ МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ……..... 78

Ситнікова О.
ПІДГОТОВКА ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ДО МІЖКУЛЬТУРНОЇ ВЗАЄМОДІЇ……..…… 80

Сірант О.-М.
КРИТЕРІЇ СФОРМОВАНОСТІ ЦИФРОВОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ……..... 82

Соловейко О.
ІНТЕГРАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В АДМІНІСТРАТИВНІ ПРОЦЕСИ ЗВО ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ……..….... 84

Старинська О.
CONNECTION OF SOCIAL INTELLIGENCE WITH ACADEMIC SUCCESS OF UKRAINIAN HIGHER EDUCATION APPLICANTS IN WARTIME……..... 86

Тимарєв Д.
РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ТА ЗАГРОЗ……...…….. 88

Фоміна І.
ОСОБЛИВОСТІ ТРЕНІНГОВОЇ ФОРМИ ВИКЛАДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН ВИЩОЇ ШКОЛИ……..… 91

Юдіна Н.
НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ……. 94

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНИХ ТРАВМ ВІЙНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ У НАСЕЛЕННЯ

Бігун Х. Т.
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти 3 курсу
факультету психології
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна
Назарук Н. В.
кандидатка психологічних наук,
доцентка кафедри психології розвитку
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна

Війна є однією з найтравматичніших подій для людей, які живуть у зоні конфлікту. Україна переживає війну з росією з 2014 року, що серйозно вплинуло на психічне здоров'я населення. Навіть ті, хто не перебуває безпосередньо в зоні бойових дій, відчувають наслідки війни через зміни в соціально-економічній ситуації, зростання напруженості та загроз національній безпеці.

Дана проблема у різних аспектах розглядалась у психологічні науці такими вченими як Ж.М. Шарко, Ж. Брейєр, І.М. Кучманич, О.М. Кокун, Р.А. Мороз, О. Феніхель, П. Левін, Ч. Фіглі, Г.П. Лазос, Л. Комас-Діас, А.М. Паділла, С. Ватсон, Т.М. Титаренко, М.С. Дворник, В.О. Климчук та ін.

L. Beres вважає, що психологічна травма є порушенням нормального функціонування психіки внаслідок на неї несприятливих чинників середовища проживання чи стресу, тобто, під психологічною травмою слід розуміти проблему психіки, що існує в реальності [6].

Музиченко І. В. та Максимова Н. Ю. вважають, що основу психотравми становлять або одиничний надстресогенний досвід, або тривала стресова ситуація [3], [5].

Мартинюк І. А. виділяє чотири характеристики психотравми: зовнішнє джерело, жах та безпорадність, руйнування звичайної системи життєдіяльності, відчуття безпорадності та безсилля [4].

Дослідники різних країн, такі як L. Beres [6], С. Лукомська [2], Н. Максимова [3] сходяться на думці, що основними наслідками для психічного здоров'я дорослого мирного населення під час війни є порушення сну, афективні порушення, короткочасні та пролонговані депресивні й тривожно-депресивні реакції, психосоматичні розлади, порушення соціальної адаптації та проблеми ресоціалізації.

Аналіз літератури виявив кілька основних факторів, які можуть призводити до психологічних травм у людей під час війни:

- насильство – воєнні конфлікти часто пов'язані з насильством, таким як стрілянина, вибухи та інші прояви жорстокості. Пережиті насильницькі ситуації можуть викликати у людей сильні відчуття страху, тривоги та депресії;
- втрата близьких – під час війни люди можуть втрачати рідних, друзів та колег. Ця втрата здатна травмувати психіку і спровокувати важкі емоційні переживання, такі як горе, відчай та неприйняття ситуації;
- відсутність безпеки та стабільності – умови війни часто є небезпечними та нестабільними, що може породжувати постійне відчуття страху та тривоги у людей, які опинилися в зоні конфлікту.

Програма подолання психологічних травм клієнтів під час війни має вагоме значення для відновлення психічного здоров'я постраждалих. Така програма дозволяє отримати професійну допомогу та підтримку, відновити довіру до себе та інших, покращити самопочуття, знизити рівень тривоги, депресії та посттравматичного стресового розладу. Ефективність програми залежить від наявності професійної підтримки, доступності програми та дотримання принципів роботи, які включають індивідуальний підхід до кожного клієнта, використання різних методів та технік, створення комфортних умов. Програма подолання психологічних травм може включати такі етапи: оцінка стану клієнта, психологічна підтримка, психотерапія, підтримка у створенні соціальної мережі, підтримка у здоровому способі життя, проведення профілактичних заходів.

Опанування продуктивних копінг-стратегій та їх усвідомлене використання сприятиме підвищенню особистої психологічної культури, збагаченню знань про себе та арсеналу інструментів подолання стресу. Учасники зможуть ефективніше долати важкі життєві ситуації, приймати зважені рішення, грамотно вести себе в обставинах тривоги і паніки, знизити ризик негативних наслідків та конфліктних ситуацій.

Література:

1. Лазоренко Б. П. Технологія реінтеграції та реадаптації особистості, фрагментованої внаслідок психотравматизації. *Наук. студ. із соц. та політ. психол. : зб. статей;* редакційна рада: М. М. Слюсаревський (голова), В. Г. Кремень, С. Д. Максименко та ін. К. : Міленіум, 2017. Вип. 39 (42). С. 168-177.

2. Лукомська С. Особливості психологічних травм російсько-української війни у контексті євроінтеграційних процесів. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки.* 2022. Спецвипуск. С. 78-85

3. Максимова Н.Ю. Психологічна травма як чинник адиктивної поведінки. *Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені ГС Костюка НАПН України.* 2017. Т. XI. Психологія особистості. Психологічна допомога особистості. К.: ТОВ «Талком». Випуск 15. С. 292-298.

4. Мартинюк І. А. Психологічна травма та посттравма: сутність і способи подолання. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України.* 2015. Вип. 230. С. 276-282.

5. Музиченко І. В. Психологічна травма: аналіз проблеми та шляхи подолання. *Роль психологічної служби системи вищої освіти України у час суспільних трансформацій : матер. Всеукр. наук.-практ. конф.* (Львів, 19- 20 травня 2017 р.) Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2017. С.119-123.

6. Beres L. The Narrative Practitioner. London: Palgrave Macmillan, 2014. 240 p.

ТРЕНІНГ РОЗВИТКУ SOFT SKILLS КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЯК ЗАСІБ ПОСИЛЕННЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ В УНІВЕРСИТЕТАХ УКРАЇНИ

Білаковський О.І.
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, Державний вищий навчальний заклад «Донбаський державний педагогічний університет».
м. Дніпро-Слов'янськ, Україна

У сучасному світі стрімкий розвиток технологій та глобалізація ставлять перед системою вищої освіти нові виклики. Традиційна освітня модель, орієнтована на передавання знань і технічних навичок, вже не є достатньою для підготовки конкурентоспроможних фахівців. Важливе місце в освітніх програмах починають займати soft skills, або м'які навички, які включають комунікативні здібності, лідерство, креативність, критичне мислення, емоційний інтелект та інші компетентності. Впровадження тренінгів для розвитку soft skills стає ключовим засобом посилення освітніх програм в університетах України.

Soft skills є критично важливими для успішного працевлаштування та професійного зростання. Згідно з дослідженнями, роботодавці все частіше надають перевагу кандидатам, які володіють високим рівнем м'яких навичок, незалежно від технічних знань. В умовах швидких змін на ринку праці, здатність ефективно комунікувати, працювати в команді, приймати обґрунтовані рішення та адаптуватися до нових умов стає життєво необхідною.

Попри важливість soft skills, їх розвиток часто залишається поза увагою традиційних освітніх програм в Україні. По-перше, це нестача кваліфікованих викладачів, здатних ефективно навчати soft skills. По-друге, це обмеженість ресурсів для розробки та впровадження спеціальних тренінгів. По-третє, це низький рівень усвідомлення важливості soft skills серед студентів та викладачів.

У сучасній зарубіжній та вітчизняній науці питання soft skills компетентностей студіюють Т.Бакка, Д.Дж.Гекман, Т.Зайцева, Т.Каутц, В.Кузьменко, М.Роблес, В.Сухомлин та ін.

Одним з найефективніших методів розвитку soft skills є проведення спеціальних тренінгів. Тренінги забезпечують активне навчання, під час якого студенти можуть не лише отримати теоретичні знання, але й відпрацювати практичні навички у реальних або змодельованих ситуаціях.

Основними компонентами тренінгів є: інтерактивні методи навчання (використання рольових ігор, симуляцій, групових проектів та інших активних методів навчання); зворотний зв'язок (регулярне надання зворотного зв'язку від викладачів та одногрупників для корекції та вдосконалення навичок); практичні завдання (виконання завдань, що імітують реальні ситуації, з якими студенти можуть зіткнутися у професійному житті) [1-3].

Запропонуємо тематику універсальних тренінгів з розвитку soft skills для здобувачів вищої освіти.

1.Тренінг з ефективної комунікації, який включає такі аспекти:
- основи вербальної та невербальної комунікації;
- техніки активного слухання;
- управління конфліктами та переговори.

2.Тренінг з лідерства та командної роботи, який включає такі аспекти:
- види лідерства та їх застосування;
- розвиток навичок керування командою;

- стратегії мотивації та натхнення команди.

3.Тренінг з розвитку критичного мислення та прийняття рішень, який включає такі аспекти:

- методи аналізу та оцінки інформації;
- техніки вирішення проблем;
- прийняття обґрунтованих рішень в умовах невизначеності.

4.Тренінг з розвитку емоційного інтелекту, який включає такі аспекти:

- розуміння та управління власними емоціями;
- виявлення емоцій інших людей;
- використання емоційного інтелекту для покращення відносин.

5.Тренінг з тайм-менеджменту та організації часу, який включає такі аспекти:

- планування та пріоритизація завдань;
- техніки ефективного управління часом;
- баланс роботи та особистого життя.

6.Тренінг з розвитку креативності та інновацій, який включає такі аспекти:

- розвиток творчого мислення;
- техніки генерації нових ідей;
- управління інноваційними проєктами.

7.Тренінг з розвитку стресостійкості та управління стресом, який включає такі аспекти:

- виявлення джерел стресу;
- методи релаксації та відновлення;
- розвиток стресостійкості.

8.Тренінг з мережування та створення професійних контактів, який включає такі аспекти:

- стратегії ефективного мережування;
- підтримка та розвиток професійних контактів;
- використання мережування для кар'єрного зростання.

9.Тренінг з цифрової грамотності та кібербезпеки, який включає такі аспекти.

- основи цифрової грамотності;
- управління цифровими даними;
- питання кібербезпеки та захисту особистих даних.

10.Тренінг з розвитку культурної компетентності та роботи в полікультурному середовищі, який включає такі аспекти:

розуміння культурних відмінностей;

адаптація до роботи в мультикультурних командах;

ефективна комунікація з представниками різних культур.

Відтак, ці тренінги спрямовані на розвиток ключових soft skills, які допоможуть здобувачам вищої освіти бути успішними в професійному та особистому житті.

Для ефективного впровадження тренінгів з розвитку soft skills в університетах України необхідно розробляти програми підвищення кваліфікації для викладачів. Це дозволить підготувати фахівців, здатних ефективно навчати м'яким навичкам. Також варто інтегрувати soft skills у навчальні плани, включити освітні компоненти з розвитку soft skills до обов'язкових дисциплін. Також варто розглянути перспективу створення центрів розвитку soft skills, які будуть займатися розробкою та проведенням тренінгів. А також використовувати кращі практики зарубіжних університетів та залучати міжнародних експертів [4-5].

Отже, розвиток soft skills є необхідним елементом сучасної освіти, що дозволяє готувати конкурентоспроможних фахівців, здатних ефективно функціонувати у швидкозмінному світі. Впровадження тренінгів з розвитку м'яких навичок в освітні програми університетів України сприятиме підвищенню якості освіти, підготовці студентів до реальних викликів професійного життя та їх успішній інтеграції у глобальний ринок праці.

Зокрема, студенти, які володіють розвинутими soft skills, зможуть краще адаптуватися до змін та інновацій у своїй професійній діяльності, ефективніше співпрацювати в команді, проявляти лідерські якості та приймати обґрунтовані рішення в умовах невизначеності. Інтеграція soft skills у навчальні плани також сприятиме більшій залученості студентів у навчальний процес, підвищенню їх мотивації та загального рівня задоволеності від навчання. Це, в свою чергу, позитивно вплине на репутацію навчальних закладів та їхню конкурентоспроможність на освітньому ринку.

Література:

1.Бакка Т. В., Дорошенко Л. О. Розвиток м'яких навичок у студентів технічних спеціальностей. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2019. Т. 2, № 45. С. 27-33.

2. Зайцева Т. О., Кузьменко В. В. Формування soft skills у студентів вищих навчальних закладів. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2018. Т. 4, № 66. – С. 60-71.

3.Сухомлин В. О. Використання інтерактивних методів навчання для формування soft skills у майбутніх педагогів. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогічні науки*. 2020. Т. 6, № 392. С. 122-128.

4.Robles, M. M. (2012). Executive perceptions of the top 10 soft skills needed in today's workplace. Business Communication Quarterly, 75(4), 453-465. https://doi.org/10.1177/1080569912460400

5.Heckman, J. J., & Kautz, T. (2012). Hard evidence on soft skills. Labour Economics, 19(4), 451-464. https://doi.org/10.1016/j.labeco.2012.05.014

ЕФЕКТИВНІ ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ СІМ'Ї ТА ШКОЛИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Богдан І.О.,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності Дошкільна освіта,
Херсонський державний університет,
м. Івано-Франківськ, Україна

В останні десятиліття виховання молоді стало багатофакторним процесом. І ця багатофакторність викликає труднощі в практичній реалізації поставлених перед загальноосвітніми закладами завдань. За всієї значимості школи, як інституту виховання, їй самій з покладеною на неї місією не впоратися. У цьому зв'язку школа гостро має потребу в конструктивній взаємодії з іншим, не менш значимим інститутом виховання підростаючого покоління – сім'єю. Саме сім'я визначає розвиток особистості дитини на ранніх етапах онтогенезу; і власне за нею нормативно закріплено пріоритетне право й відповідальність за виховання дитини.

Якщо розглядати причини негативної взаємодії сім'ї та школи, то їх усі, з певною часткою умовності, можна класифікувати на соціально-педагогічні й психолого-педагогічні. До соціально-педагогічних причин відносяться наступні [2, с. 8]:

1. Зміна статусу школи та діяльності, яку вона здійснює. Школа надає освітні послуги, а батьки при цьому мають позицію, що «споживач завжди правий». По суті, постає питання про статус педагога та його діяльності.

2. Школа як інститут виховання втратила свою «монополію» на психолого-педагогічне знання. Завдяки інформаційно-комунікаційним технологіям, педагогічні знання стали цілком доступні (батьківські форуми, бесіди, інтернет-консультації тощо).

3. Криза сім'ї як інституту виховання. Згідно з даними ООН, Україна посідає одне з першим місць у світі за кількістю розлучень. Кожну четверту дитину народжують поза зареєстрованим шлюбом. За різними даними, від 20 до 40% сучасних батьків взагалі не займаються вихованням своїх дітей [5, с. 55].

Щодо психолого-педагогічних причин, то до них відносять [2, с. 9]:

1. Педоцентризм сучасних сімей, які виховують особистість з порушеним балансом між соціальним та індивідуальним (з явним перекосом до останнього), що приводить до конфліктів у системі «батьки-дитина», «учитель-учень», «учень-учень», «учитель-батьки».

2. На зміну авторитету статусу в сучасних дітей прийшов авторитет особистості. Сучасна дитина не поважає іншу людину тільки за те, що вона старша, педагог, батько тощо. Авторитет їй доводиться завойовувати, доводячи особистісними якостями, своїм професіоналізмом та своїм ставленням до дитини, що вона гідна поваги, довіри. Сучасні діти акцентовані на авторитеті особистості. Нерозуміння цієї особливості приводить до серйозних конфліктів, ускладнюючи взаємодію сім'ї та школи.

3. Недостатньою є професійна компетентність педагогів з питань виховання сучасних дітей та взаємодії із сучасними батьками (саме сучасних дітей і сучасних батьків). Мова йде, в першу чергу, про технологічну готовність або неготовність реагування в нестандартних ситуаціях.

4. Індивідуальні особливості суб'єктів взаємодії (батьків, педагогів, учнів), починаючи від низької стресостійкості та закінчуючи рівнем загальної культури.

Як же вибудовувати взаємодія із сім'єю з питань виховання у таких умовах? Кожна конкретна школа відповідає на це питання по-своєму, залежно від контингенту дітей та їхніх батьків, кадрового забезпечення, традицій виховання, у тому числі традицій взаємодії з батьками учнів. Своєю чергою, педагогічна наука й практика нагромадили широкий діапазон форм сімейно-шкільного виховання та взаємодії.

Так, *батьківські збори* – це основна форма роботи з сім'єю, проводиться з метою освіти, навчання, надання індивідуальної допомоги батькам. Припускає обговорення актуальних проблем виховання із залученням фахівців соціально-педагогічної й психологічної служби установи освіти, соціально-педагогічних центрів, центрів соціального захисту, установ охорони здоров'я, правоохоронних органів, представників зацікавленої громадськості [1, с. 244].

Консультація (індивідуальна й групова) для батьків – це поради, роз'яснення з якого-небудь питання виховання та розвитку особистості дитини. Можуть носити психологічний, педагогічний, юридичний, медичний характер, поєднуватися з іншими формами роботи з батьками.

Зустріч із адміністрацією, учителями класу проводиться щорічно. На цій зустрічі педагогічний колектив знайомить батьків зі своїми вимогами, нормативними документами, цілями й завданнями виховання. З'ясовуються запити батьків і можливості співробітництва [1, с. 244].

День відкритих дверей – це відкритий захід в освітній установі, який дозволяє батькам (друзям, родичам) безпосередньо познайомитися з умовами освіти дітей у школі в ході різних видів педагогічної діяльності (проведення факультативних занять, засідань клубів, тренувань у спортивних секціях тощо).

Батьківський день – відкритий шкільний захід для батьків, що часто є синонімом Дня відкритих дверей. Дозволяє батькам учнів познайомитися з роботою школи, взяти участь у майстер-класах або інших заходах. На сучасному етапі розвитку інформаційного освітнього простору практично кожна школа вже має свій сайт, який сприяє самоосвіті батьків і вирішенню актуальних проблем виховання. Робота таких сайтів дозволяє батькам познайомитися з різними аспектами розвитку особистості дитини, а також обговорити їх з однодумцями на форумі [1, с. 245].

Батьківський всеобуч – це форма роботи із широким охопленням батьків, проводиться з метою підвищення їх психолого-педагогічної культури, відповідальності за виховання дітей, попередження або подолання актуальних проблем виховання у сім'ї, навчання й розвитку особистості учня. Припускає програму системних послідовних дій (заходів) і застосування відповідних технологій в умовах реального або віртуального освітнього простору (інтернет-ресурси).

Вечір запитань і відповідей – це форма роботи з батьками, яка проводиться на основі опитування батьків, з урахуванням виявлених проблем з різних аспектів виховання учнів.

Диспут – це обговорення педагогами й батьками у неформальній обстановці проблем виховання дітей [4, с. 165].

Дозвілля батьків і дітей (спільне) – форма роботи, яка дає можливість дітям і батькам у вільний час займатися різноманітною діяльністю на свій вибір на основі переліку можливих у цій освітній установі. До таких видів діяльності відносять сімейні свята, День іменинника, День сім'ї, День здоров'я, лицарські турніри, спортивні змагання «Тато, мама, я – спортивна сім'я», «Усією сім'єю – на старт!», сімейні ток-шоу, колективні творчі справи («Свято праці», «Салатний бенкет», «Сімейний колаж»), конкурси й фестивалі творчості батьків і дітей на різні теми

(«Куточок моєї сім'ї», «Поетична субота», «Інсценівка з життя чудової сім'ї»), КВК, вікторини тощо.

Конференція з обміну досвідом виховання дітей – тематичний захід, де може обговорюватися одне або кілька актуальних питань, а також подається позитивний досвід і традиції сімейного виховання [4, с. 165].

Лекторій для батьків – форма педагогічної освіти, яка сприяє ознайомленню з теорією й практикою виховання на сучасному етапі, підвищенню їх педагогічної культури, виробленню конструктивних підходів до виховання дітей. Лекторій проводиться за спеціально розробленою програмою. Для читання лекцій і консультацій можуть залучатися вузькі фахівці й найбільш підготовлені педагоги.

Батьківський університет – являє собою системний, комплексний підхід до проблеми психолого-педагогічної освіти батьків. У ході систематичних знань учасники отримують різнобічні знання про розвиток дитини, особливості виховання та навчання. При цьому організатори повинні широко використовувати мультимедійні технології (цифрові й аналогові аудіо-, відео-пристрої) для переглядів відеосюжетів, фотоматеріалів, презентацій, відтворення лекцій, виступів відомих учених, практиків й ін. [3, с. 89]

Школа для батьків може поєднувати учасників у групи залежно від проблем, з якими зіштовхуються батьки, віку учнів, наявності або відсутності досвіду виховання (школа молодих батьків, школа для батьків майбутніх першокласників, школа для батьків обдарованих дітей тощо). У рамках школи для батьків можуть працювати педагогічні майстерні, які дозволяють в активній, творчій, цікавій формі освоювати складні психолого-педагогічні поняття, необхідні знання, справлятися з актуальною проблемою виховання дитини у сім'ї.

Ток-шоу для батьків – публічний захід, що ставить за мету залучити педагогічну, батьківську громадськість й учнів до обговорення або можливого вирішення актуальної й загальної для всіх проблеми [3, с. 90].

Клуби для батьків – це об'єднання активних батьків за інтересами з метою спілкування, обговорення актуальних проблем виховання дітей у сім'ї, організації дозвілля, спільної діяльності.

Круглий стіл – форма обговорення актуальних проблем виховання учнів. Під час таких зустрічей батьки й педагоги на рівні зустрічаються за спільним столом. Передбачається обмежене число найбільш активних учасників, що виступають із доповіддю. Ведучий забезпечує умови для ефективного діалогу, збереженість змістовної нитки розмови в ході обговорення злободенних проблем; висловлювання різних точок зору, думок для пошуку можливих шляхів виходу зі складних ситуацій [3, с. 90].

Інформаційний бюлетень – періодичне видання, присвячене подіям, що відбулися в школі, адресоване педагогам, батькам, представникам адміністрації. Основними завданнями видання є: розширення інформаційно-освітнього простору, інформування про можливості й результати участі сім'ї в освітньому процесі.

Віртуальна вітальня – форма дистанційної самоосвіти та взаємодії з сім'єю, це інтерактивне та креативне середовище, що є варіантом віртуалізації взаємодії школи та сім'ї. Вітальні можуть включати в себе ряд актуальних розділів, бути своєрідною віртуальною школою для батьків, батьківським університетом, педагогічною майстернею, форумом для запитань та відповідей і неформального спілкування, презентативною дошкою, віртуальною консультацією тощо [3, с. 92].

У підсумку зауважимо, що різнобічний розвиток особистості учня вимагає

єдності, погодженості дій сім'ї та школи в процесі виховання. У цьому їм допомагає широкий діапазон форм сімейно-шкільного виховання та взаємодії. І це різноманіття форм взаємодії педагогів та сімей спрямоване на підвищення психолого-педагогічної й правової культури батьків, засвоєння гуманістичних цінностей та їх реалізацію в системі сімейного виховання, формування сімейно-педагогічної спільності, попередження сімейного неблагополуччя й підвищення відповідальності батьків за виховання дітей.

Література

1. Коваль Л. Взаємодія родини й школи як сучасна педагогічна проблема. *Педагогіка і психологія*. 2019. № 14. С. 240-253

2. Мачуська І. Сім'я та школа: від протистояння до взаємодії. *Педагогічний пошук*. 2018. № 5. С. 7-11

3. Оржеховська В.М. Взаємодія навчального закладу і сім'ї: стратегії, технології і моделі; 2-ге первид. Харків: Видавництво «Точка», 2014. 192 с.

4. Сиса І. Взаємодія школи та сім'ї у вихованні та розвитку учнів початкових класів. *Таврійський вісник освіти*. 2016. № 4. С. 162-167

5. Степанов О. Криза традиційних форм взаємодії сім'ї та школи. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 1. С. 53-60

МІЖКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ ЯК СУТТЄВИЙ ЧИННИК ЇЇ АДАПТАЦІЇ ДО СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Бойчук В.С.
аспірант кафедри освітології та психолого-педагогічних наук
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

Поступовий рух України в дружню сім'ю європейських народів та впровадження всередині нашої країни відповідних культурних цінностей ставить перед вітчизняною освітою завдання виховувати творчі особистості, які здатні креативно мислити, швидко пристосовуватись до змін у суспільстві та інтегруватись в іншокультурне середовище. У зв'язку з цим Закон України «Про освіту» зобов'язує державні та комунальні заклади освіти формувати в здобувачів освіти компетентності, необхідні кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності, трактуючи компетентність як динамічну комбінацію знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність [3].

На сьогоднішній день однією з таких компетентностей є міжкультурна, оскільки за відсутності цієї компетентності людина не має вільного доступу до цінностей інших культур (в оригіналі), обмежується коло її комунікації та спілкування, зменшуються можливості отримання чи продовження освіти, вибору бажаної роботи і т.п.

Зауважимо, що термін «міжкультурна компетентність», який визначав здатність індивіда здійснювати комунікацію з представниками інших культур, виник у 1950-ті роки, а одними з перших дослідників міжкультурної компетентності були Б. Блум (B. Bloom) та Р. Хавінгхерст (R. Havinghurst). Вони розглядали міжкультурні відносини з соціальної точки зору і свою увагу, відповідно, зосереджували саме на соціальних чинниках міжкультурної компетентності – здатності індивіда адекватно сприймати іншу культуру, адаптуватись та соціалізуватись в ній, наявності знань і зразків поведінки для спілкування з іноземцями. У подальшому, їх наукові розробки доповнили ряд інших вчених, а саме: М. Сміт (M. Smith), Р. Езекіль (R. Ezekiel), Дж. Харріс (J. Harris) та ін., які додали до характеристики міжкультурної компетентності особистості такі якості як володіння іноземною мовою, гнучкість, прихильність, відповідальність, автономність, самовпевненість, енергійність, комунікабельність, терпіння, толерантність, культурну чутливість, дружелюбність тощо.

Потім, по мірі розвитку наукового знання, аналізуючи отриману статистичну інформацію, емпіричні дані індивідуальних опитувань, а також результати експертних обговорень, вчені створювали різні моделі міжкультурної компетентності.

З нашої точки зору на даний час цілком адекватною залишається модель розвитку міжкультурної компетентності М. Беннета (M. Bennett), яка побудована на тезі, що деякі люди не в повній мірі усвідомлюють існування культурних відмінностей, бо вважають, що всі інші, в тому числі іноземці, сприймають світ так само, як і вони. У зв'язку з цим, для підвищення їх міжкультурної компетентності необхідно акцентувати увагу таких людей на тому, що існує багато поглядів на різні речі і сформувати до цього толерантне відношення. У ході правильно організованого міжкультурного навчання індивід починає розуміти і визнавати культурні відмінності, сприймати їхнє право на існування, а згодом інтегрує в своїй свідомості та поведінці елементи різних культур [4]. Даний процес сприйняття конкретною особистістю

культурних відмінностей М. Беннет поділив на шість етапів, три з яких етноцентристські, коли людина сприймає свою культуру як домінуючу по відношенню до інших культур, і три – етнорелятивістські, коли людина визнає цінність і рівноправність будь-яких інших культур, а саме:

- етап заперечення, який може проявлятися через сепаратизм чи ізоляцію, на якому культурні відмінності взагалі не сприймаються, а власна культура є єдино можливою,
- етап захисту, на якому є усвідомлення культурних відмінностей, але вони сприймаються як загроза, є небажаними, а власна культура є єдино правильною,
- етап мінімізації (применшення), на якому є прийняття існування культурних відмінностей, проте видається що їх значимість несуттєва,
- етап визнання (схвалення), на якому приймаються відмінності в поведінці, в звичаях, в культурних цінностях, різні погляди на світ,
- етап адаптації (пристосування), на якому з'являється емпатія, здатність дивитись на світ, як представник іншої культури, плюралізм і розуміння корисності зміни власної поведінки в певній ситуації для досягнення своїх комунікативних цілей,
- етап інтеграції, на якому інша культура не відрізняється від рідної, а ідентичність індивіда інтегрує в собі її елементи [6].

З вказаного вбачається, що кінцевою метою підвищення міжкультурної компетентності людини є уможливлення її адаптації та інтеграції до іншої культури.

Необхідно відмітити, що попри відсутність аксіоматичного, в тому числі нормативного визначення «адаптації», більшість вчених розуміють це поняття як універсальне явище життя, яке, передусім, полягає у здатності живих організмів пристосовуватись до зовнішнього середовища. Якщо йдеться про адаптацію людини до певного соціуму, то насамперед, розглядається її соціальна і психологічна здатність пережити надзвичайну ситуацію переходу від одних суспільних порядків до інших, сприйняти новий спосіб життя, не завжди звичні традиції та правила [5].

У разі ж необхідності адаптації до іншокультурного середовища перед індивідом, крім вказаного, постають ще більш складні виклики – необхідність комунікації з населенням, яке розмовляє іншою мовою, може мати інші цінності, а іноді ще й не сприймає особливості поведінки «чужинців», що відрізняється від місцевої. Подолати ці труднощі можливо лише за рахунок підвищення рівня міжкультурної компетентності особистості шляхом формування відповідної мотивації, докладання зусиль для збільшення необхідного обсягу знань, вмінь і навичок, постійної взаємодії з представниками інших культур, а також аналізу отриманого досвіду [7]. Крім того, умовами для здійснення ефективної міжкультурної взаємодії, звичайно, є чуйність і впевненість у собі, а також розуміння поведінки інших, способів їх мислення, з метою бути зрозумілим і завоювати повагу, залишаючись настільки гнучким, наскільки це можливо й настільки прозорим, наскільки це необхідно [2].

На даний час ситуація в Україні ускладняється ще й тим, що в умовах, коли стосовно нашої країни здійснюється повномасштабна збройна агресія, існують нечувані небезпеки для життя і здоров'я, багато людей разом з дітьми стали вимушеними переселенцями і виїхали до інших країн. Тому «місія сучасних закладів освіти полягає у сприянні оволодінню здобувачами освіти ключовими життєвими навичками, які уможливлять їх успішне самоздійснення, розроблення ними стратегій продуктивної самореалізації, власних життєвих проектів попри турбулентності кризового соціуму» [1]. Відповідно, це зобов'язує науковців, т.ч. в межах

«травмоінформованого» підходу, шукати оптимальні шляхи формування належної міжкультурної компетентності здобувачів освіти, як здатності до ефективної комунікації та адекватного взаєморозуміння з представниками інших культур в умовах глобалізованого світу.

Література:

1. Безрук К. О. Формування соціальної успішності підлітків у діяльності учнівського самоврядування : дис. … д. філософії : Київ, 2023. 288 с.

2. Білецька О. Міжкультурна компетентність фахівців у галузі міжнародних відносин як складова професійної діяльності. Питання культурології, № 33, С. 86-95. https://doi.org/10.31866/2410-1311.33.2017.141588

3. Закон України «Про освіту». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text (дата звернення: 27.03.2024).

4. Пришляк О. Ю. Теорія і методика формування міжкультурної компетентності майбутніх фахівців соціономічних професій : дис. …д. пед. наук : 13.00.04. Тернопіль, 2021. 417 с.

5. Хачатурян Ю.Р. Соціально-психологічна адаптація дітей-мігрантів в освітньому середовищі: дис. …канд. психологічних наук : 19.00.05. Київ, 2021. 263 с.

6. Bennett M., Allen W. Developing intercultural competence in the language classroom. Culture as the core: Perspectives on culture in second language learning. / D. L. Lange, R. M. Paige (Eds.). Greenwich, CT: Information Age Publishing, 2003. 251 p.

7. King P. M., Baxter Magolda M. B. A developmental model of intercultural maturity. Journal of College Student Development. 2005. № 46. P. 571–592.

ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ КОГНІТИВНОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Владимирова М. О.
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
педагогічного факультету
Херсонський державний університет
м. Івано-Франківськ, Україна
Казаннікова О.В.
кандидатка психологічних наук,
доцентка кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти
Херсонський державний університет
м. Івано-Франківськ, Україна

Війна позначається на дітях зовсім по-іншому, ніж на дорослих. Втрата звичайного життєвого перебування, втрата рідних, укриття, звуки сирени, гучні непередбачені вибухи зброї та багато іншого негативу – все це налаштовує вихователів, психологів, батьків і всіх оточуючих на першу допомогу малечі, щоб мінімізувати їхню тривогу і стрес.

Когнітивний розвиток дошкільників є важливою складовою їхньої загальної підготовки до життя. У цьому віці закладаються основи мислення, пам'яті, уяви, уваги, сприйняття, мовлення та інших важливих когнітивних функцій. Тому важливо створити умови для оптимізації когнітивного розвитку дошкільників, щоб вони могли максимально реалізувати свій потенціал.

Улькіна Т., зазначає: «Передумовами розвитку пізнавальних здібностей дітей є базові психологічні особливості старшого дошкільного віку: активізація пізнавальних інтересів дитини, інтерес дитини до навчання, швидке й гнучке реагування на безпосередні враження, пізнавальна активність, підвищена схильність до засвоєння й впровадження знань, гострота та рухливість сприйняття, гнучкість і швидкість мисленнєвих процесів» [3, с. 18].

Основними шляхами оптимізації когнітивного розвитку дошкільників можна виділити:

- Створення стимулюючого сприятливого середовища (забезпечення дітей різноманітними іграшками, книгами, матеріалами для творчості, щоб вони могли досліджувати світ і стимулювати свою цікавість).
- Створення безпечного середовища, в якому діти можуть вільно досліджувати та експериментувати без страху.
- Створення підтримувального середовища, в якому заохочувати дітей до дослідження, постановки запитань та прийняття креативних рішень.
- Співпрацю із сім'єю, що забезпечить дітям послідовність та підтримку їхнього когнітивного розвитку вдома.

Негрій О., підкреслює: «…когнітивний розвиток виступає як природний процес, що протікає під впливом різних соціокультурних і педагогічних детермінантів, та як експериментальний процес, принциповим у якому є з'ясування ставлення засобів проєктування когнітивного розвитку до його механізмів» [2, с. 72 – 73].

Значну роль відіграє спілкування дорослих і дітей, яке може проходити в різних формах: вербальній, візуальній, музичній, танцювальній, ігровій, пізнавальній та ін.

Використання ефективних методів навчання сприяють когнітивному (пізнавальному) розвитку дошкільників. Наприклад:

Гра: Використовувати гру як основний метод навчання, адже вона є природним способом, яким діти вчаться та розвиваються.

Проблемне навчання: Створювати для дітей проблемні ситуації, які вони мають вирішити самостійно.

Проектна діяльність: Залучати дітей до проектної діяльності, яка дозволяє їм досліджувати теми, що їх цікавлять, та застосовувати свої знання та навички на практиці.

Індивідуальний підхід: Зважати на індивідуальні особливості кожної дитини та підбирати методи навчання, які їй підходять.

Булгакова О., та Волошенко І., констатують: «Для розвитку когнітивних здібностей у старшому дошкільному віці на заняттях важливим є використання когнітивно-візуального підходу, в якому широко використовується пізнавальна функція наочності. Засіб формування когнітивно-візуального підходу в процесі навчання – словесно-графічні систематизатори та візуалізовані завдання, що забезпечують візуальний переклад, що базується на зв'язку тексту та малюнка» [1, с. 290].

Розвиваючи когнітивні навички (мовлення, пам'ять, увагу, мислення, творчість), вихователь:

- заохочує дітей до спілкування, розповідаючи їм казки, читаючи книги, граючи в мовленнєві ігри;
- розвиває пам'ять дітей за допомогою ігор, віршів, пісень;
- тренує увагу дітей за допомогою ігор, які потребують зосередження та концентрації;
- розвиває мислення дітей за допомогою проблемних задач, головоломок, ігор на логіку;
- заохочує дітей до творчості, надає їм можливість малювати, ліпити, конструювати, грати на шумових та музичних інструментах.

Отже, в умовах воєнного стану, який переживає Україна, особливу увагу необхідно приділити оптимізації когнітивного розвитку дошкільників, що є важливим завданням, яке потребує комплексного підходу. Створюючи сприятливе середовище, використовуючи ефективні методи навчання та розвиваючи когнітивні навички, можна допомогти дітям максимально реалізувати свій потенціал, уникнути замкнутості, пригніченості або агресивності.

Література:

1. Булгакова О. Ю., Волошенко І. С. Особливості розвитку когнітивних здібностей дітей старшого дошкільного віку. Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина». № 12(17). 2022. с. 281 – 291.
2. Негрій О. Аналіз сучасних мультимедійних технологій як засобу розвитку когнітивної сфери особистості дошкільника. Педагогічні науки та освіта : збірник наукових праць Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. Вип. XXXVIII–XXXIX. Запоріжжя: СТАТУС, 2022. с. 69 – 76.
3. Улькіна Т. В. Розвиток пізнавальних здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами ігрових психотехнік: автореф. дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук: 19.00.07. Національний та педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Київ, 2006. 24 с.

МОТИВАЦІЯ ДО ЗДОБУТТЯ ДРУГОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ

Волянюк А.С.,
викладачка кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти,
Херсонський державний університет, м. Івано-Франківськ, Україна

Зростання потреби в постійному оновленні знань і навичок у сучасному динамічному світі впливає на актуальність здобуття другої вищої освіти, а війна в Україні стала певним каталізатором цих змін.

За даними Інституту аналітики та адвокації в рамках Програми сприяння громадській активності «Долучайся!» за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «однією з найбільш уразливих галузей стала освіта, яка не встигла стабілізуватися після випробування глобальною пандемією; навчальні заклади, змушені адаптуватися до обмежень та загроз, стикнулися із завданням гарантувати безпеку, надійність та доступність освіти в найскладніших умовах» [4]. У зв'язку з цим вважаємо доцільним дослідити вплив війни на мотивацію до здобуття другої вищої освіти, а також визначити можливі тенденції до здобуття другої вищої освіти в сучасних умовах.

Звертаємо увагу, що перед початком повномасштабної війни галузь освіти пройшла переломний етап, оскільки «починаючи з 2020 року у зв'язку з поширенням COVID-19 та всесвітньою пандемією всі учасники освітнього процесу були вимушені прискорено опанувати інформаційно-комунікаційні технології, відповідні методи та інструменти» [2, с.73]. Певним чином це допомогло викладачам та студентам швидше адаптуватись до дистанційного та змішаного форматів навчання, які є єдиними можливими для регіонів України, де ведуться бойові дії або тривала окупація.

Нами були визначені ризики для сталої мотивації абітурієнтів на етапі вступу до закладу вищої освіти, до яких належать: «незадовільні умови існування, несприятливий психологічний стан, небезпека та відсутність стабільного інтернету» [1, с.88]. Попри ці перепони, за результатами попередніх досліджень до провідних мотивів належать: професійна орієнтація, пізнавальні мотиви, думка батьків/близьких людей, стабільність професії, її соціальна значущість, корисні знання для життя загалом та для професійної діяльності та ін. [1, с.88]. Отже, зробимо спробу визначити основні тенденції до здобуття другої вищої освіти, пов'язані з мотивацією майбутніх студентів:

1. Зростання прагнення до самореалізації та саморозвитку;
2. Зміна пріоритетів на ринку праці (потреба у спеціальностях, потрібних на час війни, цінність адаптивності та soft skills);
3. Необхідність кар'єрного зростання та підвищення кваліфікації / перекваліфікації;
4. Зростання доступності онлайн-навчання та інших форм неформальної освіти.

Зазначимо, що на мотивацію здобуття другої вищої освіти можуть впливати як внутрішні фактори (особисті цінності та інтереси, мотивація до саморозвитку та самовдосконалення, кар'єрні очікування та прагнення до успіху, рівень самоорганізації та відповідальності), та і зовнішні (ситуація на ринку праці та потреба в певних фахівцях, фінансові можливості та доступність освіти, підтримка з боку держави, доступність інформації про можливості здобуття другої вищої освіти). Наприклад, починаючи з 2023 року у вступників вразливих категорій є можливість

отримати Ваучер на навчання (підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації) від Державної служби зайнятості України [3] на певні спеціальності, визначені державою. Це може мотивувати вступників до здобуття другої вищої освіти на основі фінансової підтримки, яка є актуальною у нестабільні часи, що характеризуються невизначеністю та неможливістю якісно планувати майбутнє.

Вважаємо потрібним зробити припущення про перспективи розвитку мотивації до здобуття другої вищої освіти після завершення війни:

1. Зростання популярності онлайн-освіти, її доцільність після завершення війни;
2. Збільшення потреби в кваліфікованих фахівцях, що може стимулювати людей до здобуття другої вищої освіти;
3. Зміна пріоритетів: зростання ролі саморозвитку та самовдосконалення.

Отже, аналізуючи сучасний стан освіти нами було визначені такі тенденції здобуття другої вищої освіти, пов’язані з мотивацією майбутніх студентів під час війни: зростання прагнення до самореалізації та саморозвитку, зміна пріоритетів на ринку праці, необхідність кар'єрного зростання та підвищення кваліфікації / перекваліфікації, зростання доступності онлайн-навчання та інших форм неформальної освіти.

Література:

1. Волянюк, А. С. Особливості мотивації майбутніх педагогів на етапі вступу до релокованого закладу вищої освіти в умовах війни / А. С. Волянюк // Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2022 : виклики і перспективи в умовах турбулентності світу : матер. VI Міжнар. наук. конф. (м. Київ, 4 листопада 2022 р.) / Ін-т педагогіки НАПН України ; за заг. ред О. І. Локшиної. – Київ ; Тернопіль : Крок, 2022. – С. 85-88. DOI: https://doi.org/10.32405/978-617-692-729-7-2022-296. ISBN 978-617-692-729-7.
2. Волянюк, А. С. Проблеми та перспективи розвитку сталої мотивації майбутніх учителів початкової школи у воєнний час / А. С. Волянюк // Збірник «Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Серія : Педагогічні науки». – 2022. – Вип. 2 (49). – С. 72-79. DOI: 10.31376/2410-0897-2022-2-49-10-225.
3. Державна служба зайнятості: ваучер на навчання. URL: https://voucher.dcz.gov.ua/ (дата звернення: 25.03.2024).
4. Освіта в умовах війни: виклики та перспективи для України. URL: https://iaa.org.ua/articles/education-in-times-of-war-challenges-and-prospects-for-ukraine/ (дата звернення: 27.03.2024).

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМІВ ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Гапон Л.І.
викладач кафедри іноземних мов і методик їх навчання
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

Неформальна освіта сьогодні є невід'ємною частиною процесу навчання в Україні. Ринок послуг неформальної (та інформальної) освіти безупинно розвивається, а кількість осіб, що здобувають таку освіту, постійно збільшується. Не зважаючи на те, що ми досі маємо дуже обмежену інформацію про ресурси, потрібні громадянам для самоосвіти та не вміємо оцінювати результати навчання у неформальній (та інформальній) освіті, все більше просвітницьких організацій пропонують семінари, тренінги, дискусії, майстер-класи, воркшопи, курси тощо для задоволення потреб дорослих і молоді [1]. Не менш важливим є те, що значна кількість освітніх ресурсів для здобувачів є безкоштовними, що, безсумнівно, відкриває та збільшує можливості дистанційної участі у неформальній освіті.

Викладачі університетів системно знайомлять здобувачів із сучасними онлайн-сервісами та платформами, заохочуючи молодь приймати активну участь у різноманітних заходах. Хоча неформальна освіта найчастіше веде до отримання кваліфікацій, які не визнаються кваліфікаціями формальної освіти, або кваліфікації зовсім не присвоюються, неформальна освіта є одним із напрямів професійно-особистісного становлення майбутніх вчителів англійської мови та позитивно впливає на формування їхніх загальних і фахових компетентностей, дозволяє поглибити знання, удосконалити вміння й навички [2].

Робота на онлайн-платформах у контексті неформальної освіти має багато переваг. Наприклад, освітній проєкт ***Всеосвіта*** – це сучасна платформа, яка допомагає вчителям професійно зростати та підвищувати педагогічну майстерність. Тут є всі необхідні інструменти для організації дистанційного навчання, безкоштовна онлайн-бібліотека методичних матеріалів, розробки для розвитку й навчання учнів будь-якого віку. Всі ці ресурси стануть у нагоді майбутнім вчителям англійської мови, особливо на початку їхнього кар'єрного шляху.

Наступний онлайн-ресурс ***Learn LifeLong*** має на меті сприяння інформованості населення щодо освітніх програм, які реалізуються в Україні, налагодження комунікації між бажаючими навчатися та освітніми інституціями, усвідомлення цінності та розвитку культури освіти впродовж життя, створення умов для всебічної реалізації потенціалу особистості та підвищення її соціальної і громадянської активності. Серед освітніх програм, запропонованих платформою, можна знайти розділ *Масові комунікації. Мовознавство*, який в свою чергу містить підрозділ *Англійська мова*. Майбутні фахівці можуть прослухати безкоштовні вебінари, семінари, тренінги, присвячені актуальним питанням викладання іноземних мов.

Prometheus, будучи найбільшою платформою онлайн-освіти в Україні, надає безкоштовну можливість університетам, провідним викладачам і компаніям-лідерам публікувати та розповсюджувати курси. Кожен курс складається з відеолекцій, інтерактивних завдань, а також форуму, на якому студенти мають змогу поставити запитання викладачу та спілкуватися. Успішне завершення курсу дасть змогу отримати електронний сертифікат, який підтверджуватиме здобуті знання. У розділі

Англійська мова можна знайти цікаві курси з англійської мови та методики викладання.

У свою чергу, спільно з Британською Радою, Cambridge University Press та Cambridge Assessment English МОН запустило оновлену онлайн-платформу ***Ukrainian English Teacher Learning Platform***, де були розміщені матеріали для професійного розвитку вчителів англійської мови у початкових класах відповідно до Концепції «Нова українська школа». Платформа пропонує навчальний курс та добірку ресурсів для вдосконалення професійної майстерності педагогів. Окрім доступних раніше ресурсів, тепер на ній з'явилися матеріали, які допоможуть викладати англійську учням 3-х та 4-х класів. Можливостями онлайн-платформи тепер зможуть користуватись і нові вчителі – для них першим етапом стане онлайн-курс із методики.

Проходження курсів підвищення кваліфікації вчителями англійської мови (EFL Teachers) на онлайн-платформі ***Coursera***, провідному провайдері Масових відритих онлайн-курсів (МООС), є хорошим вибором для тих, хто перебуває у постійному пошуку, займається саморозвитком та бажає бути впевненими у своїх можливостях перед проходженням чергової атестації. До плюсів запропонованих курсів на платформі відразу можна віднести їхню гнучкість: час, що передбачається на виконання завдань ви можете розподілити на власний розсуд. Більше того, за вами залишається вибір напрямів, за якими ви будете будувати свою роботу: *young learners* or *teens/adults*. Окрім різних інструкцій, де крок за кроком описують ваші дії, ви маєте можливість спілкуватися на форумах із колегами з усього світу, ділитися з ними своїм досвідом із обговорюваних тем і, відповідно, переймати їхній досвід.

Студія онлайн-освіти ***EdEra (EducationEra)*** є ще одним варіантом якісного, доступного і ефективного навчання для освітян в Україні. Команда студії створює онлайн-курси, спецпроєкти, інтерактивні підручники та освітні блоги. На платформі є багато курсів для вчителів і матеріалів для учнів, які готуються до семестрового контролю, в тому числі з англійської мови. Серед запропонованих курсів знаходимо «Англійська мова: Частини мови», «Exam Strategies from A to Z. Як підготувати до тесту з англійської», «Онлайн-курс для вчителів початкової школи», курс «Навчаємося з радістю» та курс «Ключові уміння 21-го століття», «Онлайн-курс для вчителів та керівників шкіл про дистанційне навчання» та багато інших. В цілому, студія приваблює користувача зручним інтерфейсом, різноманітністю курсів, високою якістю контенту та гнучким графіком: платформа дозволяє вивчати матеріал у зручний час, враховуючи особистий розклад та темп навчання. Зрештою, EdEra – це платформа, яка допомагає педагогам вдосконалювати свої знання та навички та професійно розвиватися в режимі онлайн.

Як висновок, неформальна освіта пропонує майбутнім вчителям англійської мови альтернативні форми навчання та новий зміст, що допомагатимуть їм пристосуватися до постійних трансформацій суспільства. Неформальна освіта є однією із важливих форм розвитку компетентностей, набутих у формальній освіті та розвитку нових, що суттєво підвищують конкурентоздатність фахівців. Для вчителя – це можливість розширити та поглибити професійну компетентність, задовольнити власні освітні потреби. Якщо формальна освіта складає базу професійної підготовки, то неформальна освіта розширює спектр компетентностей у сферах інтересів, розвиває професійно необхідні здатності вчителя [3, с. 86]. Отже, визнання результатів неформальної освіти стає важливою складовою стратегії створення та ідентифікації образу вчителя нового покоління.

Література:

1. Бахрушин В. Неформальна та інформальна освіта: навіщо вони нам потрібні? URL: http://education-ua.org/ua/articles/872-neformalna-ta-informalna-osvita-navishcho-voni-nam-potribni.

2. Неформальна освіта як джерело розвитку майбутнього вчителя англійської мови і зарубіжної літератури. Університетське слово. URL: https://us.bdpu.org.ua/neformal-na-osvita-iak-dzherelo-rozvytku-maybutn-oho-vchytelia-anhliys-koi-movy-i-zarubizhnoi-literatury.html.

3. Скорик Т., Вергунова В. Неформальна освіта як чинник професійного розвитку майбутніх учителів. Синергія формальної, неформальної та дуальної освіти майбутніх фахівців дошкільної та початкової освіти: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародною участю (11–12 червня 2021 року, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка). Чернігів, 2021. С. 86–89.

ПСИХОЛОГІЧНІ РЕСУРСИ ДЛЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ОСОБИСТОСТІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Гарасимишин М. Р.
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти 3 курсу
факультету психології
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна
Назарук Н. В.
кандидатка психологічних наук,
доцентка кафедри психології розвитку
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна

Війна є дуже травматичною подією для усіх нас. Усі ми розуміємо як це може завдати серйозної шкоди психічному здоров'ю кожної людини.

Психічне здоров'я – це насамперед стан благополуччя, у якому люди реалізують свої здібності та головне можуть впоратися краще з життєвими труднощами. Важливою складовою психічного здоров'я є емоційний добробут. Це здатність розпізнати, висловлювати та регулювати свої емоції, тобто саме задоволення жити, мати позитивний настрій, відсутність депресії чи тривоги.

Психологічний добробут – це наявність позитивних психологічних факторів, таких як самоприйняття що досить важливим є для кожного, особистісне зростання, оптимізм та сенс життя. Соціальний добробут також неабияк потрібен, ми повинні не забувати про теплі та близькі відносини з друзями, рідними. Брати участь в соціальному житті та в загальному відчувати приналежність до спільноти в якій ми перебуваємо. Когнітивне функціонування допомагає нам ефективно використовувати наші пізнавальні здібності. Поведінковий добробут – це про те, що кожен повинен мати навички подолання стресу, самоконтроль та робити здорові життєві вибори. дуже важливим є також духовний добробут. У людей повинні бути присутні певні цінності, це і надає сенсу життю.

Психічне здоров'я не є статичним станом, воно є динамічним і потребує неабияких зусиль та праці над собою, що включає використання потрібних особистості ресурсів та стратегій, щоб підтримати психічне здоров'я та навіть зміцнити його.

Можна виділити наступні ресурси, які допоможуть зберегти психічне здоров'я під час війни:

- Підтримуйте соціальні зв'язки. Спілкуйтеся з близькими, друзями та членами сім'ї. Це допоможе подолати відчуття ізоляції та зміцнити почуття належності.
- Практикуйте техніки зниження стресу. Медитація, дихальні вправи, йога та розслаблювальні заняття можуть допомогти зменшити тривогу та напругу.
- Зберігайте позитивний настрій. Фокусуйтеся на тому, що ви можете контролювати, і намагайтеся знайти маленькі радощі повсякденного життя.
- Дотримуйтеся здорового способу життя. Достатній сон, збалансоване харчування та фізичні вправи покращують психічне та фізичне здоров'я.
- Шукайте професійну допомогу. Якщо ви відчуваєте сильний стрес, тривогу або депресію, не соромтеся звернутися до психолога або психотерапевта.

- Знаходьте джерела підтримки. Приєднуйтеся до груп підтримки або ресурсних центрів, які можуть надати необхідну інформацію та допомогу.
- Обмежте вплив травматичних новин та зображень. Занадто багато негативної інформації може погіршити ваш психологічний стан.

Зберігати психічне здоров'я під час війни це виклик, але використання відповідних ресурсів та стратегій може допомогти впоратися з цим складним завданням.

Підтримання соціальних зв'язків, практикування техніки зниження стресу, підтримання здорового способу життя, робота з думками та думками, а також постійне звернення по професійну допомогу є ключовими елементами для збереження психічного здоров'я під час війни. Важливо пам'ятати, що немає універсального підходу і кожна людина повинна знайти той набір ресурсів, який найкраще їй підходить.

Психологічна стійкість у воєнний час має величезне значення не лише для індивідуального організму, а й для здатності суспільства протистояти труднощам та відновлюватися після травм. Тому необхідно заохочувати використання психологічних ресурсів та підвищувати обізнаність про важливість психічного здоров'я. Лише за умови комплексного підходу, що включає особисті зусилля, підтримку оточуючих та доступність професійної допомоги, ми зможемо пом'якшити психологічні наслідки війни та зберегти психічне здоров'я в цей складний період.

Література:

1. Зберегти психічне здоров'я: 5 корисних ресурсів для самодопомоги. URL: https://freeradio.com.ua/zberehty-psykhichne-zdorov-ia-5-korysnykh-resursiv-dlia-samodopomohy/
2. Карамушка Л. М. Психічне здоров'я особистості під час війни: як його зберегти та підтримати : Метод. рекомендації. Київ: Інститут психології імені Г.С.Костюка НАПН України, 2022. 52 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/730974/1/%D0%9A%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%BC%D1%83%D1%88%D0%BA%D0%B0%20%D0%9B._%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96%20%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97.pdf
3. Підтримка ментального здоров'я під час війни. URL: https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/pidtrymka-mentalnoho-zdorovya-v-chasy-viyny
4. Психічне здоров'я – основа щасливого життя і довголіття людини. URL: https://www.bsmu.edu.ua/blog/6140-psihichne-zdorov-ya-osnova-schaslivogo-zhittya-i-dovgolittya-lyudini/
5. Що таке психічне здоров'я? URL: https://redcross.org.ua/mhpss/mental-health/

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В УМОВАХ ОНОВЛЕННЯ ПАРАДИГМИ ОСВІТИ

Дячик Н.Ю.
аспірант кафедри педагогіки та інноваційної освіти
Національний університет «Львівська політехніка»м.
Львів, Україна

Історичний аспект розгляду змін парадигм освіти завжди передбачає, що ці зміни ведуть до становлення нового типу культури, для якого суто знаннєва освіта виявляється вже неприйнятною. Серед причин, що викликали кризу традиційної моделі освіти, насамперед називають те, що в сучасних умовах старіння інформації відбувається значно швидше, ніж завершується цикл навчання в середній чи вищій школі, внаслідок чого традиційна установка на передачу від вчителя до учнів необхідного запасу знань стає абсолютно утопічною. Ця загальна лінія міркувань зазвичай додатково підкріплюється цілою низкою аргументів соціально-економічного плану, наприклад тим, що на ринку праці від фахівця вимагаються не просто знання, а саме здатність виконувати певні функції тощо.

Тому логічні підстави використання компетентнісного підходу є природними та зрозумілими, що дає очевидний виграш в навчанні та професійній діяльності, дозволяючи експлікувати ряд важливих складових професійної кваліфікації, які складно чи навіть неможливо було зафіксувати за старої орієнтації на цілі навчання.Водночас, виникають сумніви щодо того, чи компетентнісний підхід настільки ж універсальний, як знаннєвий, і чи зможе він претендувати на повну заміну останнього. Думка ця у різних формулюваннях вже висловлювалася в публікаціях, де викладалися практичні додатки компетентнісного підходу. Проте реакціїна труднощі, з якими стикається компетентнісний підхід, є суперечливими[2].

Принцип підпорядкування знання вмінню та практичним потребам, який розглядається як головна особливість компетентнісної парадигми, народилася не в інформаційному суспільстві сучасності. Цей принцип виник більш як чотири століття тому в часи початку орієнтації наукина її технологічне застосування і відіграв вирішальну роль у становленні й розвитку освіти загалом.

Безсумнівно, виникнення та поширення компетентнісного підходу – не внутрішня справа педагогіки, а прояв ширшої тенденції, пов'язаної з адаптацією завдань освіти до конкретних особливостей сучасної соціально-історичної ситуації.

Використання понять компетентність і компетенція як освітні терміни, науково-педагогічні спільноти в країнах з розвиненими науково-освітніми традиціями, не схильні надавати їм надто широкого значення. Поруч із ними зберігаються такі інтегральні терміни, як кваліфікація, професіоналізм, здібності тощо.Як і раніше акцентується пріоритетна роль передачі знань як безумовної основи освіти. Таке трактування знаходить своє відображення й у певному баченні перспектив соціального розвитку: сенс його не так у виникненні так званого інформаційного суспільства, як у формуванні суспільства знань [1].

У зв'язку з цим можна розділити номенклатуру професій на знаннєві та компетентнісні. Зрозуміло, розподіл це умовний, оскільки й ті, й інші обов'язково присутні у обох випадках, хоча співвідносяться у структурі професійної підготовки по-різному. Загалом, все залежатиме від того, наскільки вдасться переключити напрям висування глобальних проектів (перегляд освітньої парадигми, створення принципово

нових освітніх стандартів) на предметні та галузеві завдання.Останні здебільшого відносяться до організаційних видів діяльності, що опосередковують інтерактивні зв'язки та взаємодії. Наприклад, менеджер, що просуває на ринок високотехнологічну продукцію, повинен мати загальне уявлення про те, як вона створюється і за якими принципами працюєтощо. У цьому плані він, безсумнівно, повинен мати компетентність, хоча і не обов'язково повинен знати, як проектуються подібні види пристроїв та виробів.

Наразі, ми перебуваємо у ситуації невизначеності, розвиток якої важко прогнозувати. Тому зафіксувати відповідний до вимог сучасності нормативний набір соціальних компетенцій, а тим паче однозначно виділити серед них ключові, на сьогодні навряд чи можливо.

У цій ситуації необхідно підійти до стратегії розвитку освіти обачно, вибудовуючи освітню систему, здатну паралельно вирішувати завдання різного типу та рівня. З одного боку – ефективно і швидко формувати системи умінь і операційних якостей, яких потребує ринок праці, з іншого – незалежно від цього розвивати цілісне і водночас багатовимірне бачення системних якостей соціально-історичної реальності і розвитку особистості.

Наприклад, у формуванні когнітивної основи педагогічної компетентності майбутнього психолога інтеграція є найбільш доцільним засобом, який одночасно забезпечує функціонально повний мінімум педагогічних знань та усуває перевантаження студентів фактичним матеріалом.

Інтеграція педагогічних та психологічних знань передбачає орієнтацію не лише на сучасний, але й на майбутній розвиток особистості майбутнього психолога з урахуванням глобальних тенденції розвитку освіти.

Це підтверджує одну з провідних рис сучасної парадигми освіти – її інтегральність. Очевидно, що нова парадигма має бути комплексною, оскільки монопарадигми минулих часів (знаннєва, діяльнісна, особистісна тощо) не здатні задовольнити вимоги сьогодення.

Література:

1. Гулай О. І. Компетентнісний підхід як основа нової парадигми освіти. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2009. Вип.2. С. 42–52.

2. Паламар С. (2018). Компетентнісний підхід як методологічний орієнтир модернізації сучасної освіти. *Освітологічний дискурс*. 2018. Вип.1–2. С.267–278.

АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКІСНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Ібадзаде С. Н.
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Херсонський державний університет
м. Івано-Франківськ, Україна

Сучасна академічна мобільність студентів має наступні риси: суб'єктивність, висока адаптивність, рішучість, рухливість мотивації та потреба в нових знаннях, уміннях і навичках, що супроводжується прагненням до їх ефективного використання та поширення.

Академічна мобільність є основною цінністю європейського простору вищої освіти, а розвиток механізмів академічного визнання – найважливішим елементом забезпечення мобільності. Ефективна інтеграція української системи освіти в єдиний загальноєвропейський освітній простір неможлива без сприяння і підтримки академічної мобільності студентів і професорсько-викладацького складу [3].

Академічна мобільність – це рівні можливості доступу до численних постачальників і користувачів послуг у сфері вищої освіти, рівна підтримка в розвитку знань, рівні умови оцінювання, послуги визнання, умінь і навичок [2, с.82]. Академічна мобільність не обмежується лише переміщенням людського капіталу та обміном інтелектуальним продуктом. Вона також включає в себе співпрацю в галузі освіти та науки, а також взаємодію між ученими та дослідниками з різних країн у процесі наукових досліджень та інновацій.

Академічна мобільність відображає не лише можливість студентів подорожувати й навчатися за межами своєї країни, але й виявляється в їхній готовності до постійного самовдосконалення та адаптації до змін у міжкультурному середовищі. Розглядаючи цю категорію, дослідники враховують як зовнішні, так і внутрішні чинники, що впливають на формування особистості та її здібностей. Академічна мобільність, в справжньому розумінні, перевищує лише фізичне переміщення з місця на місце. Вона є важливою психологічною якістю особистості, яка стимулює самореалізацію, розвиток і внесення внутрішнього внеску в різні аспекти життя суспільства. Крім того, вона є ключовим фактором у формуванні та розвитку культурного та наукового обміну між націями та країнами. Академічна мобільність дозволяє особистості розширювати свій світогляд, вивчати різноманітні культури, мови та традиції, а також набувати нові знання та навички, що є важливими у сучасному світі.

До внутрішніх умов відноситься потреба в самореалізації, самовдосконаленні та саморозвитку, притаманна всім видам мобільності [1, с.66].

Завдання розвитку академічно мобільної особистості покладено на університети як центри знань, досліджень і нових технологій.

Під академічною мобільністю ми розуміємо цілісну особистісну якість, яка формується в процесі навчання і являє собою динамічний стан її складових компонентів, що вказує на її готовність до адаптації, зміни та трансформації себе та навколишнього середовища [2, с.82].

Знання іноземної мови на високому рівні є необхідною умовою для успішної взаємодії в різних соціокультурних та професійних сферах, що вимагає розвинутої іншомовної комунікативної компетенції.

Вивчення іноземної мови, спрямоване на формування і розвиток іншомовної

комунікативної компетенції, в тому числі іншомовної професійно-орієнтованої компетенції, сприяє формуванню цілеспрямовано сформованих якостей особистості.

Виходячи з цього, можна висновок зробити, що розвиток академічної мобільності як важливої якості особистості є можливим завдяки вивченню іноземної мови, і такий процес слід розглядати як одну з ключових мет цілісного професійного навчання, включаючи іноземні мови.

Розглядаючи особистість як складну систему, можемо виділити декілька взаємопов'язаних компонентів, які визначають академічну мобільність. Серед них: мотиваційно-ціннісний, що відображає мотивацію та цінності особистості; пізнавально-комунікативний, який визначає рівень здібностей до навчання та вміння комунікувати; діяльнісний, що описує активність та готовність до дії; і оцінно-рефлексивний, що включає в себе здатність до самооцінки та аналізу власної діяльності [3].

Провідними мотивами розвитку академічної мобільності є мотив афіліації (спілкування) та мотив досягнення (успіху). Це пов'язано з тим, що людина, будучи істотою соціальною, потребує спілкування для розуміння себе як особистості. Потреба в досягненні успіху допомагає подолати психологічний бар'єр у процесі іншомовної взаємодії та підтримує мотивацію до спілкування..

Таким чином, академічна мобільність суб'єктів освітнього простору - це не тільки соціальне явище, що виражається у створенні спільних проектів і наукових програм; у русі освітніх технологій і людського капіталу через кордони національних держав, а також інтегративною особистісною якістю з мобільною складовою структурою, що виражається в здатності та готовності адаптуватися до динамічного розмаїття освітнього простору з метою трансформації особистості себе і навколишнього світу [1, с.70].

Хотілось би відмітити, що Херсонський державний університет надає студентам унікальні можливості для міжнародного стажування в таких країнах, як Польща та Австрія (та інші країни), завдяки різноманітним програмам академічної мобільності. Однією з найпопулярніших програм є програма Erasmus+, яка спрямована на підтримку освіти, професійної підготовки, молоді та спорту в Європі.

Для участі в програмі Erasmus+ студенти повинні відповідати певним критеріям відбору.

Зазвичай, ці критерії включають високий академічний рівень, знання іноземної мови (зазвичай англійської або мови країни, де відбувається стажування), активну участь у наукових та громадських заходах, а також наявність рекомендаційних листів від викладачів [3].

Університет покриває витрати на проїзд. Вартість квитків на літак, потяг або інші види транспорту, необхідні для подорожі до місця стажування та назад, частково або повністю компенсується програмою.

Університет надає фінансову підтримку для покриття витрат на проживання студентів під час їхнього перебування за кордоном. Це допомагає забезпечити комфортні умови для життя і навчання.

Програма надає студентам не лише можливість здобути цінний досвід стажування, але й забезпечує їх медичним страхуванням на весь період стажування. Це гарантує, що студенти будуть мати доступ до необхідної медичної допомоги у разі потреби, забезпечуючи їхнє благополуччя та безпеку під час стажування.

Студенти отримують стипендію, яка допомагає їм забезпечити себе щоденними потребами, такими як харчування та транспорт, допомагаючи зосередитися на

професійному зростанні та навчанні під час стажування.

Серед переваг таких стажувань можна відмітити:

- підвищення рівня знання іноземної мови: студенти мають можливість практикувати мову в повсякденних ситуаціях, що значно підвищує їхній мовний рівень та впевненість у спілкуванні;

- досвід спілкування зі здобувачами різних національностей: стажування дозволяють студентам спілкуватися з колегами з усього світу, обмінюватися ідеями та культурними традиціями, що сприяє розвитку міжкультурної компетентності;

- мандрування в нові місця і можливість отримати якісну освіту без високої сплати за навчання: участь у міжнародних програмах надає студентам можливість подорожувати, відкривати нові країни та міста, а також отримувати якісну освіту за доступною ціною [1, с.71].

Відгуки студентів після стажування свідчать про значний позитивний вплив цих програм на їхній особистий та професійний розвиток. Вони відзначають, що стажування допомогло їм не лише покращити знання мови, але й розширити кругозір, здобути нові знайомства та професійні зв'язки, а також набратися цінного досвіду, який допоможе їм у подальшій кар'єрі [2, с.63].

Таким чином, Херсонський державний університет, співпрацюючи з різними країнами, створює сприятливі умови для студентів, які прагнуть отримати міжнародний досвід, покращити свої професійні навички та розширити культурні горизонти.

Це важлива передумова для підготовки висококваліфікованих фахівців, які мають здатність успішно конкурувати на глобальному ринку праці.

Література:

1. Вікторов В. Нові моделі управління освітою: [Процес перетворень у системі управління освітою України відповідно до вимог Болонського процесу]. Вища освіта України. 2005. № 2. С. 66-71.

2. Калінічева Г.І. Академічна мобільність як складова європейського простору вищої освіти. Вища освіта України. Додаток 4, том 1(19). 2010. Тематичний випуск Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору. 576 с.

3. Тимчик О.А., Жукова Ю.М. Проблема організації академічної мобільності студентів з інвалідністю In: The 9th International scientific and practical conference “The world of science and innovation” (April 7-9, 2021). 2021. 7-9 квітня 2021 року.

АДАПТИВНА ОСВІТА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПОШУК ІННОВАЦІЙНИХ РІШЕНЬ

Казаріна С. В.
заступник директора з навчально- виховної роботи,
вчитель початкових класів
Херсонська гімназія 6 Херсонської міської ради,
м. Херсон, Україна

Воєнний стан створює серйозні виклики для освітнього процесу, особливо для дітей. Актуальність проблеми полягає в тому, що діти перебувають під впливом небезпеки та стресу, що може вплинути на їхнє психологічне та емоційне становище. Освітній процес також стає нестабільним, зокрема через релокацію шкіл, знищення навчальних закладів та переривання у здійсненні навчання. Збереження доступу до якісної освіти стає важливим завданням, оскільки воно забезпечує можливість дітям зберігати свої навчальні досягнення та розвиватися в умовах кризи [2].

У своїх дослідженнях українські науковці, такі як Акімова О., Бабчук Ю., Грицак А., Коломієць Д., Палига О., Притула І., Яковицька Л. акцентували увагу на значенні адаптивної освіти в умовах воєнного стану, вона надає можливість забезпечити неперервність навчального процесу та зберегти доступ до освіти для дітей, незважаючи на складні умови конфлікту. Ця освіта дозволяє адаптуватися до змін у соціально-психологічному та навчальному середовищі, враховуючи потреби та можливості учнів у кризових умовах [4].

У своїх наукових працях Палига О. та Притула І. зауважують, що: «умови воєнного стану породжують ряд проблем для освітнього процесу. Наприклад, може виникнути необхідність релокації шкіл із зони збройного конфлікту, що призводить до втрати доступу до навчальних закладів. Психологічний стрес, спричинений травматичними подіями та загрозою, може суттєво вплинути на учнів та вчителів, ускладнюючи навчальний процес. Крім того, нестабільність у звичних ритмах навчання може стати перешкодою для засвоєння матеріалу та виконання планованих навчальних заходів [3]. Такі умови вимагають розробки адаптивних стратегій, спрямованих на забезпечення неперервності та якості навчання в умовах воєнного конфлікту.

Воєнний конфлікт створює складні виклики для навчання дітей та молоді [1]. Релокація шкіл, обмеження на пересування, психологічний стрес – все це може призвести до перерв у освітньому процесі та погіршення якості навчання. У таких умовах особливо важливо розробляти адаптивні стратегії, спрямовані на забезпечення неперервності та якості освіти для дітей під час дії воєнного стану. Тож нами виділено наступні стратегії:

1. *Дистанційне навчання*: використання технологій для проведення уроків та занять в онлайн-форматі дозволяє забезпечити неперервність освітнього процесу, навіть у випадку релокації. Вчителі можуть проводити уроки через відеозв'язок та надавати навчальний матеріал учням через засоби ІКТ.

2. *Мобільні навчальні групи*: створення малих груп для навчання в різних локаціях, що знаходяться поза зонами конфлікту, дозволяє забезпечити доступ до освіти для дітей, які евакуювалися або переселилися. Ці групи можуть мати гнучкий графік та адаптуватися до змін у місцевих умовах.

3. *Психологічна підтримка*: забезпечення доступу до психологічної підтримки для учнів та педагогічного персоналу є важливою складовою адаптивної стратегії.

Психологи можуть працювати з учасниками освітнього процесу, допомагаючи їм подолати стрес та травми, пов'язані з воєнними подіями.

4. *Гнучкий навчальний план*: розробка гнучкого навчального плану, який може адаптуватися до змін у ситуації конфлікту, дозволяє зберегти неперервність навчання. Це означає, що план може бути змінений відповідно до поточних обставин, забезпечуючи учням доступ до необхідного навчального матеріалу.

5. *Спеціалізовані навчальні матеріали*: розробка спеціалізованих навчальних матеріалів та ресурсів, які враховують умови воєнного конфлікту та можуть бути легко доступними для учнів, допомагає забезпечити якість навчання навіть у найскладніших умовах.

Адаптивна освіта в умовах воєнного конфлікту є критично важливою для забезпечення неперервності та якості навчання дітей та молоді.

Висновки. Адаптивна освіта в умовах воєнного стану є надзвичайно важливою для забезпечення неперервності та якості навчання дітей та молоді. Розробка та впровадження адаптивних стратегій, таких як дистанційне навчання, мобільні навчальні групи, психологічна підтримка, гнучкі навчальні плани та спеціалізовані навчальні матеріали, дозволяє уникнути перерв у навчальному процесі та забезпечити дітям доступ до освіти, навіть у найскладніших умовах.

Література:

1. Акімова О., Коломієць Д., Бабчук Ю., Грицак А. Організація шкільної освіти в умовах надзвичайних ситуацій воєнного характеру: аналіз світового досвіду. В.: ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 2023. № 73. С. 90–96.

2. Дистанційна освіта в сучасній освітній діяльності. Освітній портал. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.osvita.org.ua/articles/30.html/.

3. Палига О.В., Притула І.А. Інноваційні технології навчання. Василівка, 2015. 21с.

4. Яковицька Л. С. Афіліативна взаємодія вчителя з учнями в умовах війни. Збірник тез Всеукраїнського міжвідомчого психологічного форуму (м. Київ, 30 червня 2022 року). 2022. С. 219-222.

ВІДНОВЛЕННЯ ПОСТРАЖДАЛИХ ВІД СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА ПОВ'ЯЗАНОГО З КОНФЛІКТОМ

Кіщук А.В.
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти 3 курсу
факультету психології
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна
Назарук Н. В.
кандидатка психологічних наук,
доцентка кафедри психології розвитку
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна

Сьогодні часто використовується поняття «сексуальне насилля пов'язане з конфліктом» (СНПК). Даний термін почав набувати вживаності в Україні від початку повномасштабного вторгнення країни-агресорки в Україну. Зараз його дедалі частіше можна почути в засобах масової інформації та в повсякденному середовищі. Основні положення та структурну сутність даного виду насильства детально та обширно описано в Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека», яка була ухвалена 31 жовтня 2000 року. Але в Україні рішення про Національний план дій з виконання резолюції РБ ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року Уряд України прийняв тільки 28 жовтня 2020 року [1]. Слово «конфлікт» у даному терміні рівноцінний слову «війна». Це було визначено Міжнародним гуманітарним правом починаючи з 1950-х років. СНПК – це один із видів зброї під час війни. Використовується для того, щоб принизити, залякати, скорити та контролювати населення атакованої країни [2]. Ми всі могли це спостерігати після деокупації Бучі. На жаль, це тільки вершина айсберга, і зараз, в цей момент росія активно використовує даний вид зброї на окупованих територіях. Тому ця тема є актуальною, як ніколи раніше. Нам потрібно готувати фахівців у сфері психічного здоров'я працювати не тільки з ветеранами, військовими, сім'ями загиблих, а й з постраждалими від СНПК, яких є і буде ще велика кількість.

Як і з усіма постраждалими від насилля, працюючи з постраждалими від СНПК психологу також потрібно дотримуватись тих самих принципів. Але особливо важливою є комплексна психосоціальна підтримка для постраждалих від СНПК. За основу візьмемо піраміду психосоціальної підтримки, англійська абревіатура PSS. Вона складається з чотирьох рівнів, кожен рівень відповідає за певний вид послуг для постраждалих на тому чи іншому періоді відновлення. На першому (найнижчому) рівні знаходяться базові послуги та безпека. Тобто перш ніж переходити до наступного рівня роботи з постраждалою особою, спочатку варто потурбуватись про те, що вона забезпечена базовими для життя речами, а найважливіше чи в безпеці вона зараз. Так як однією з цілей роботи з постраждалими є відновлення безпеки (зазвичай на психологічному рівні), то спочатку потрібно забезпечити особі фізичну безпеку, що буде сприяти відновленню почуття безпеки. Наступний рівень піраміди психосоціальної підтримки називається підтримка громади і сім'ї. Тут мається на увазі, що важливо допомогти постраждалій особі соціалізуватися у суспільстві знову, навчити її довіряти світу. І тут дуже добре спрацюють групи підтримки для постраждалих. На них вони побачать, що не одні, що в них є ті, хто може їх зрозуміти, з ким вони можуть поділитись переживаннями, і будуть впевнені в тому, що їх

правильно інтерпретують. Тобто, ключова функція другого рівня полягає в тому, щоб об'єднати в групу, спільноту, коаліцію осіб зі схожим життєвим досвідом. На цьому рівні постраждалі будуть допомагати одна одній, що є важливо у відновленні після психотравмуючої події. Тут актуалізується відчуття потрібності, відчуття приналежності, а також почне повертатись відчуття контролю над власним життям. Третій рівень психосоціальної підтримки передбачає цільову неспеціалізовану підтримку. Сюди вже можна віднести, послуги збереження психічного здоров'я, що надаються медичними працівниками, психоедукацію. Тобто на цьому рівні вже починається більш індивідуальна робота з постраждалими. Тут постраждала особа вже знаходиться у фізичній безпеці, має підтримку в соціумі, що дає змогу їй підготуватися до індивідуальної роботи. Тут відбуваються базові психологічні консультації. І останній четвертий рівень – це спеціалізовані послуги. Тут постраждала особа отримує психотерапевтичні послуги індивідуально, а також за потреби психіатричні.

Важливо зазначити, що така структура дозволяє ефективніше працювати з постраждалими, так як на самих сесіях з психологом клієнт перебуває тільки одну годину на тиждень, а в соціумі перебуває весь інший час, який залишився в тижні, а це левова частка, у порівнянні з годиною, і тому так важливо, щоб ідучи в психотерапію людина мала безпечне місце перебування, сприятливе соціальне середовище та підтримуюче оточення. Це допоможе швидше та ефективніше відновитись постраждалим, тому комплексний підхід, який буде включати в себе співпрацю з фахівцями з інших сфер, співпрацю з громадою має мати місце у роботі з постраждалими від СНПК [3].

Література:

1. Резолюція Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека». URL: https://nssu.gov.ua/genderna-rivnist/rezolyuciya-radi-bezpeki-oon-1325

2. Що таке СНПК? URL: https://wicc.net.ua/post/scho-take-snpk

3. Психосоціальна підтримка в умовах надзвичайних ситуацій: підхід резилієнс: навч.-метод. посіб. Н. Гусак, В. Чернобровкіна, В. Чернобровкін, А. Максименко, С. Богданов, О. Бойко ; за заг. ред. Н. Гусак; Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія». Київ: НаУКМА, 2017. 92 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1CeGDoDQYbnYDXnKMLyiJik0THxdqgEFK/view?usp=sharing

ПОБУДОВА МОДЕЛЕЙ НАВЧАЛЬНИХ КУРСІВ СТУДЕНТАМИ (НА ПРИКЛАДІ ЗАСТОСУВАННЯ ДРОНІВ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ АРХІТЕКТОРІВ)

Козловський П.-В. Ю.
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, Національний університет «Львівська політехніка»;
Заяць О.Я.,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, Національний університет «Львівська політехніка».

Теорія моделювання в освіті зосереджується на загальних аспектах навчальної програми, які застосовуються до різних наукових курсів для того, щоб ця програма була реалізована в структурованому навчальному середовищі. Методологія моделювання змісту навчання визначає як має бути структурований зміст курсу, тобто передбачає побудову базових моделей.

Особливості підготовки магістрів у рамках теорії моделювання, або навчання моделюванню, спрямоване на те, щоб допомогти їм вийти за рамки традиційних підходів до структурування змісту навчання і освоїти використання інноваційних підходів в освіті. Студенти поступово розвивають певну наукову теорію відповідно до вимог даного курсу, починаючи з елементарних базових моделей.

Побудова базової моделі починається з розробки допоміжної моделі: за відсутності знайомої моделі студенти починають процес з побудови власне допоміжної моделі.

Розробка базових моделей спирається на ідеї спіральному підходу, за допомогою якого емпірична та раціональна складність прогресивно зростає всередині та між одиницями моделювання, тобто в межах даної моделі та від однієї моделі до наступної. Перша елементарна модель зазвичай будується шляхом посилання на обмежену кількість складових компонентів. Нові компоненти поступово додаються в наступні допоміжні моделі, а старі моделі поступово уніфікуються та архівуються. Щоб підкреслити мультидисциплінарну цінність моделювання процесів навчання моделюванню, необхідне постійне посилання на фізичні реалії, які зазвичай є об’єктом різних курсів, що відносяться до однієї або різних дисциплін.

Функції елементарних базових моделей поступово змінюються. Спочатку виникає описова модель, що відповідає найпростішому поєднанню структурних елементів навчального курсу. Потім розробляються відповідні пояснювальні моделі, які вже передбачають не одинарні, а складні зв’язки між компонентами знань. Після того, як усі елементарні моделі побудовані, спочатку як описові моделі, а потім як пояснювальні моделі, відбувається перехід до комплексної інтегральною описовою і пояснювальною функціями. Студенти можуть продовжувати розробку наступних моделей швидше, ніж вони це робили з елементарними моделями, і поступово у них формується глибше розуміння різних елементів і процесів моделювання, переходячи від однієї моделі до іншої. Завершивши розробку базових моделей, студенти переходять до їх синтезу. Тоді сфера застосування моделі поступово розширюється від опису шаблону до пояснення до нових властивостей змісту знань.

Наведемо конкретний приклад. Стрімкий розвиток цифрових технологій та штучного інтелекту вносить свої корективи у професійну діяльність фахівців у галузі архітектори, і, відповідно, розвиток архітектурної освіти. Низка даних, які в минулому добувалися тривалими і не завжди точними засобами (фотографії, рисунки, графічні

роботи тощо) нині успішно добуваються безпілотними літальними апаратами. Водночас, обсяги і точність професійно важливої для архітектора інформації зростає у рази. На сучасному етапі справедливо вважається, що цифрова освіта є мовою всіх інших наук. Тим часом вже у мистецтві та інженерії, зокрема архітектурі, цифрова освіта виступає як інструмент пізнання.

Для математичного моделювання основні поняття і структура професійної діяльності мають бути формалізовані. Людина або штучний інтелект, реалізовуючи ці алгоритмічні принципи, приходять до однакових результатів. Фактично людська діяльність, незалежно від того, в якій сфері вона реалізується, завжди має типові характеристики. При цьому формалізація виступає не тільки як результат дослідження, а як один з основних засобів, які забезпечують можливість його проведення.

Перш за все, мова йде про отримання зображень та відео, котрі в усіх деталях відображають загальний опис архітектурного процесу, показати як крупним так і деталізованим чином усі вузли об'єкту. Те ж саме стосується і цивільної галузі будівництва. Адже, фото та відео, створені безпілотними літальними апаратами, дозоляють побачити та дослідити об'єкт вивчення чи будівництва у найрізноманітніших ракурсах і деталях, які в недалекому минулому були недоступні. Окрема роль у розширенні можливостей професійної діяльності фахівців у галузі архітектори пов'язана з випробуваннями термостійкості архітектурних споруд, де активним засобом дослідження виступає тепловізор.

Під час навчання моделюванню студенти мають можливість набути емпіричних знань про зміст відповідного навчального курсу, особливо коли йдеться про базові моделі та їхні концептуальні блоки. Це не тільки допомагає студентам суттєво трансформувати концептуальні та синергетичні профілі моделей, але мотивує їх до такої діяльності. Необхідно виконати дві основні умови, щоб студенти були мотивовані побудувати нову модель: особиста значущість і необхідність. Щоб виконати першу умову, моделювання починається з діяльності, що стосується курсів, що формують загальні компетенції. Друга умова задовольняється шляхом спрямування діяльності моделювання таким чином, щоб студенти з самого початку стикалися з перешкодами, які вони не можуть подолати за допомогою наявних знань. Не завжди студенти розробляють нову модель цілком самостійно, особливо коли мова йде структурні моделі, які відсутні в знаннях студентів. Втручання викладача може відбуватися у формі вказівок щодо розробки або проведення конкретних заходів. Допомога викладача також може реалізуватися у формі лекції, щоб студенти розвивали розроблені базові моделі у процесі взаємного обміну знаннями. Форма та рівень такого консультування змінюються залежить від можливостей студентів, виду діяльності моделювання, а також складності змісту навчального курсу.

Література:

1. Математичне та імітаційне моделювання систем. МОДС 2017 : тези доповідей міжнар. наук.-практичної конференції (Чернігів, 26–29 червня 2017 р.). Чернігів. 444 с.

2. Шевченко Л. С. Новітні технології та цифрові засоби в сучасній архітектурній освіті. Еволюція уявлень в архітектурній і художній освіті: погляд в майбутнє : матеріали міжнар. наук.-практичної інтернет-конференції (Харків, листопад 2020 р.). Харків. С. 266-268.

ВИХОВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ІНШИХ У МОЛОДШОМУ ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

Коріновська І.О.,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності Дошкільна освіта,
Херсонський державний університет,
м. Івано-Франківськ, Україна

Виховання ціннісного ставлення до інших людей у молодшому шкільному віці є одним з найважливіших завдань сучасної освіти. Саме в цей період закладаються основи особистості, формуються моральні та етичні норми поведінки, які згодом визначають місце людини в суспільстві [3]. Ціннісне ставлення до інших передбачає повагу до особистості, емпатію, толерантність, уміння співпрацювати, готовність до взаємодопомоги.

Молодший шкільний вік характеризується активним розвитком пізнавальної та емоційної сфери дитини [2]. Діти цього віку дуже допитливі, прагнуть до нових знань та вражень. Вони також емоційно сприйнятливі, чутливі до похвали та зауважень. Ці особливості роблять молодший шкільний вік сприятливим для формування ціннісного ставлення до інших.

- Вибір методів та прийомів виховання ціннісного ставлення до інших залежить від вікових особливостей дітей, їхнього рівня розвитку, а також від конкретних ситуацій. До найефективніших методів належать:
- Особистий приклад дорослого: Діти вчаться на прикладі дорослих, тому дуже важливо, щоб самі педагоги та батьки демонстрували повагу до інших людей, емпатію, толерантність, готовність до взаємодопомоги.
- Етичні бесіди: Регулярно проводячи з дітьми бесіди про мораль, етику, цінності, можна допомогти їм краще зрозуміти важливість поваги до інших людей, співпереживання, відповідальності за свої вчинки.
- Читання казок та оповідань: Література може стати потужним інструментом виховання, адже через казкових героїв діти вчаться розуміти почуття інших людей, співпереживати їм, робити правильні вчинки [1].
- Ігри: Ігри, спрямовані на розвиток співпраці, взаємодопомоги, емпатії, також можуть допомогти у вихованні ціннісного ставлення до інших.
- Аналіз ситуацій: Обговорюючи з дітьми різні життєві ситуації, можна допомогти їм зрозуміти, як правильно поводитися з іншими людьми, як вирішувати конфлікти мирним шляхом.
- Створення ситуацій для виявлення ціннісних якостей: Надаючи дітям можливість допомагати іншим, ділитися з ними, проявляти турботу, можна стимулювати розвиток у них ціннісних якостей.

Молодший шкільний вік – це сензитивний період для формування ціннісних орієнтацій дитини, зокрема й ціннісного ставлення до особистостей інших людей. У цей час закладаються основи моральності, етики, формуються норми поведінки, які згодом визначають місце людини в суспільстві.

Зауважимо, що ціннісне ставлення до особистості інших передбачає такі складові:

- Повагу до особистості: визнання цінності та гідності кожної людини, незалежно від її віку, статі, соціального статусу, етнічної приналежності, фізичних чи психічних особливостей.

- Емпатію: здатність розуміти та співпереживати емоціям інших людей, ставити себе на їхнє місце.
- Толерантність: «терпимість до різноманіття поглядів, думок, переконань, звичаїв та традицій інших людей» [4].
- Вміння співпрацювати: готовність до взаємодії з іншими людьми, до спільного вирішення проблем, досягнення спільних цілей. Готовність до взаємодопомоги: бажання допомогти іншим людям, поділитися з ними своїми ресурсами, підтримати їх у скрутну хвилину.

Виховання ціннісного ставлення до інших – це спільне завдання сім'ї та школи. Важливо, щоб батьки та педагоги співпрацювали один з одним, використовували схожі методи та прийоми виховання. Це допоможе створити для дитини сприятливе середовище для розвитку ціннісних якостей.

Отже, виховання ціннісного ставлення до інших у молодшому шкільному віці – це важливе завдання, яке потребує комплексного підходу. Завдяки спільним зусиллям педагогів та батьків можна виростити морально зрілих, відповідальних та чутливих до інших людей.

Література:

1. Виховання казкою (для батьків та вчителів). URL: https://naurok.com.ua/vihovannya-kazkoyu-dlya-batkiv-ta-vchiteliv-387413.html (дата звернення: 14.05.2024)
2. Молодший школяр: психологічні основи навчання та виховання. URL: https://osvita.ua/school/method/psychology/1727/#:~:text (дата звернення: 13.05.2024)
3. Скляр С. ВИХОВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ЛЮДИНИ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ. Сучасні технології розвитку професійної майстерності майбутніх учителів: зб. наук. праць за матеріалами VII Міжнародної інтернет-конференції, 2023 р. URL: https://sno.udpu.edu.ua/index.php/naukovo-metodychna-robota/112-suchasni-tekhnolohiyi-rozvytku-profesiynoyi-maysternosti-maybutnikh-uchyteliv/863-vikhovannya-tsinnisnogo-stavlennya-do-lyudini-uchniv-pochatkovoji-shkoli-v-osvitnomu-protsesi (дата звернення: 22.05.2024)
4. Толерантність у спілкуванні. URL: https://vseosvita.ua/library/embed/0100e5hm-2202.docx.html (дата звернення: 01.05.2024)

РОЛЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ У СТВОРЕННІ ДРУЖНЬОГО ДО ДИТИНИ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПІД ЧАС ВІДНОВЛЕННЯ ПІСЛЯ ВІЙНИ

Кремська Ніколь
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Херсонський державний університет,
Івано-Франківськ, Україна.

Підготовка майбутніх вихователів до створення дружнього до дитини освітнього середовища є критично важливою у повоєнний період, оскільки допомагає дітям подолати психологічні травми та сприяє їх соціальній адаптації.

Війна завжди залишає глибокі рани на суспільстві, зокрема на його найвразливішій частині — дітях. В умовах повоєнного відновлення особливо важливо створити таке освітнє середовище, яке буде дружнім до дитини, сприятиме її всебічному розвитку та допомагатиме долати наслідки пережитих травм. У цьому контексті роль підготовки майбутніх вихователів набуває надзвичайно важливого значення [1].

Дослідженням питань підготовки вихователів до створення дружнього до дитини освітнього середовища займаються різні науковці та фахівці у галузі педагогіки, психології та соціальної роботи. Ось кілька видатних науковців, які зробили значний внесок у цю сферу: Борин Г., Борисенко Н., Гриценко І., Денисенко В., Сидоренко Н., Трофаїла Н.

Дружнє до дитини освітнє середовище передбачає створення умов, у яких дитина почувається захищеною, прийнятою і цінованою. Таке середовище сприяє не лише академічному розвитку, а й психологічному, емоційному та соціальному благополуччю дитини. У повоєнний період, коли діти можуть переживати стрес, тривогу і втрату, важливо забезпечити їм підтримку та стабільність через:

- **Емоційну підтримку:** створення атмосфери довіри та прийняття, де дитина може висловлювати свої почуття і отримувати необхідну підтримку.
- **Стабільність і рутинність:** впровадження стабільного розкладу та зрозумілих правил, які допомагають дітям почуватися безпечніше.
- **Інклюзивність:** забезпечення рівного доступу до освіти для всіх дітей, незалежно від їх фізичних, психологічних чи соціальних особливостей.

Як зауважувала науковиця Борисенко Н.: «На хвилі екстрених умов воєнного часу трансформація ціннісної складової, відточення компонентів національної свідомості відбувається пришвидшено й вимагає від сучасних ЗВО підготовки педагогічних кадрів, які були би готові до трансляції ідей національної єдності в закладах освіти, насамперед у дошкільних установах та початкових школах як фундаментальних для подальших ланок освіти» [2, с.61]. Підготовка майбутніх вихователів до роботи в умовах повоєнного відновлення вимагає спеціального підходу, що охоплює наступні аспекти:

1. **Психологічна підготовка:**
   - **Розуміння травми:** майбутні вихователі повинні розуміти природу дитячих травм, їхні прояви та методи подолання.
   - **Емоційна компетентність:** розвиток навичок емоційної компетентності, що дозволяє ефективно підтримувати дітей, допомагаючи їм справлятися з емоційними труднощами.
2. **Педагогічна майстерність:**

- **Індивідуальний підхід:** вміння адаптувати навчальні програми до індивідуальних потреб і можливостей кожної дитини.
- **Інтерактивні методики:** використання інтерактивних ігрових методів, що сприяють активному залученню дітей до навчального процесу та розвитку їхніх соціальних навичок.

3. **Соціальна і культурна компетентність:**

- **Інклюзивна освіта:** підготовка до роботи в інклюзивних групах, що включає розуміння і повагу до різноманіття дітей.
- **Міжкультурна взаємодія:** вміння працювати з дітьми з різних соціокультурних груп, сприяючи розвитку толерантності та взаємоповаги.

4. **Партнерство з батьками і громадою:**

- **Співпраця з батьками:** вихователі повинні бути готовими до активної співпраці з батьками, надаючи їм підтримку та залучаючи до освітнього процесу.
- **Взаємодія з громадою:** підготовка до взаємодії з місцевими організаціями та службами, що надають підтримку дітям та сім'ям у повоєнний період.

Для успішної підготовки майбутніх вихователів до створення дружнього до дитини освітнього середовища в умовах відновлення після війни критично важливо інтегрувати актуальні теоретичні концепції з практичними навичками, спрямованими на психологічну та соціальну підтримку дітей, щоб забезпечити їхнє емоційне відновлення та інтеграцію в навчальне середовище [3]. Отже, необхідно впровадити такі практичні кроки:

- **Розробка спеціальних навчальних програм:** Включення до навчальних планів курсів з психології травми, інклюзивної освіти та соціальної роботи.
- **Практичний досвід:** Організація практик і стажувань у дитячих закладах, де вихователі можуть здобувати досвід роботи з дітьми, що пережили травму.
- **Підвищення кваліфікації:** Регулярні тренінги та семінари для діючих вихователів, що дозволяють оновлювати знання та навички відповідно до сучасних викликів.

Підготовка майбутніх вихователів до створення дружнього до дитини освітнього середовища є ключовим елементом у процесі відновлення після війни. Вихователі, озброєні знаннями та навичками, здатні забезпечити дітям необхідну підтримку, допомогти їм подолати наслідки травм і сприяти їхньому гармонійному розвитку.

Література:

1. Борин, Г. В. (2009). Організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до роботи з батьками дітей раннього віку (Докторська дисертація, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка).
2. Борисенко, Н., Сидоренко, Н., Гриценко, І., Денисенко, В. (2022). Тригери формування національної свідомості майбутніх освітян в умовах воєнного часу. Перспективи та інновації науки, (10 (15)).
3. Трофаїла, Н. Д. (2019). Підготовка майбутніх вихователів до емоційного розвитку дітей дошкільного віку (Докторська дисертація, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини).

ВІРТУАЛЬНІ ЕКСКУРСІЇ: ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Курбанова О.С.
кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології і перекладу,
Міжрегіональна академія управління персоналом, Київ, Україна
ORCID: 0000-0003-4467-9193

У період воєнного стану, коли звичайні методи навчання можуть бути обмежені, важливо знайти інноваційні шляхи для забезпечення доступу до освіти. Один із таких підходів - використання віртуальних екскурсій як ефективного засобу вивчення англійської мови. Спробую при відкрити завісу та познайомити з інновацією доступною на сьогоднішній день на прикладі сервісу Google Art Project.

Віртуальні екскурсії - це інтерактивні тури або подорожі, які можна відвідати в онлайн-середовищі, не покидаючи дому або офісу. Ці екскурсії можуть бути створені з використанням віртуальної реальності (VR), а також відео, фотографій, аудіогідів та інших мультимедійних засобів. Вони дозволяють користувачам відкривати нові місця, музеї, пам'ятки або природні об'єкти через віртуальну подорож, де вони можуть роздивлятися деталі, слухати історії та навіть брати участь у віртуальних інтерактивних діях.

У педагогічній літературі термін "екскурсія" визначається як особливий вид навчально-виховного заходу, який передбачає відвідування підприємств, музеїв, виставок тощо з певною освітньою або виховною метою. [1, с. 247].

Віртуальна екскурсія є організаційною формою навчання, яка створює можливість для самостійного спостереження за явищами, об'єктами або спорудами, збирання необхідних фактів та цікавої інформації за допомогою віртуального відображення реально існуючих об'єктів. Віртуальна екскурсія може включати аудіофайли для додаткового звукового супроводу. [2, с. 26].

Віртуальні екскурсії мають численні переваги, такі як доступність для широкої аудиторії, зручність та можливість вивчення нових місць без фізичного перебування там. Однак вони можуть не замінити повноцінного досвіду фізичної подорожі та взаємодії з реальними об'єктами. З огляду на ситуацію в країні це є одним з інструментів занурення студентів в місця де вони не можуть бути.

Деякі платформи та веб-сайти пропонують віртуальні екскурсії, де ви можете обрати місце, яке вас цікавить, і відправитися в цю подорож, досліджуючи його через комп'ютер, смартфон або віртуальні реаліть-гарнітуру.

Під час вивчення іноземних мов та освоєння культури інших країн важливим ресурсом у всіх закладах вищої освіти є використання інтернет-ресурсів для віртуальних екскурсій. Один із найбільш поширених та відомих сервісів для віддаленого вивчення та дослідження віддалених місцевостей - це Google Maps. На прикладі цього сервісу можна ілюструвати принцип функціонування віртуальних екскурсій, зокрема у сфері дослідження світових музеїв. Використання таких веб-сайтів дозволяє отримати загальне уявлення та ближче познайомитися з історичними та культурними пам'ятками інших країн, надаючи доступ до необхідної інформації.

У вищій освіті існує можливість використовувати віртуальні екскурсії як інноваційну форму навчання. Екскурсія визначається як освітньо-виховний захід, перенесений з метою досягнення освітньої або виховної мети на підприємства, музеї, виставки тощо.

Віртуальна екскурсія представляє собою організаційну форму навчання, що

створює умови для самостійного спостереження за явищами, об'єктами або спорудами, збирання необхідних фактів та інформації. Основна відмінність віртуальних екскурсій полягає в використанні віртуального відображення реально існуючих об'єктів. Вони можуть бути супроводжені аудіофайлами для додаткового аудіовізуального супроводу.

Віртуальні екскурсії можуть бути класифіковані за змістом, включаючи тематичні, оглядові та біографічні екскурсії. Також можливі різні способи створення віртуальних екскурсій, такі як використання технологій створення презентацій, геоінформаційних систем, 3D-моделювання та панорамних композицій.

Для створення власних віртуальних екскурсій рекомендується використовувати презентаційні технології та програмне забезпечення для створення сайтів. Це дозволяє педагогам та учням створювати та користуватися віртуальними екскурсіями зручно та ефективно.

Google Art Project Ця платформа, створена компанією Google у 2011 році, є найбільшою у світі збіркою культурної спадщини людства. Початково на ній було доступно віртуальні екскурсії до 17 музеїв, а тепер їх кількість становить 184.

Google Art Project є потужним інструментом для віртуальних екскурсій та вивчення іноземних мов. Цей проект дозволяє користувачам відвідувати музеї та галереї по всьому світу через віртуальні тури та екскурсії.

З точки зору вивчення іноземних мов, Google Art Project має декілька переваг:

1. Мовне оточення: Користувачі можуть слухати аудіогідів або читати інформацію про експонати в різних мовах. Це дозволяє підвищити слуховий та читацький навички у вивченні мови.

2. Візуальне сприйняття: Велика кількість мистецьких творів, фотографій та відео матеріалів допомагають розширити словниковий запас іноземних слів, ознайомитися з новими культурними поняттями та виразами.

3. Підвищення мотивації: Мистецтво завжди вражає та надихає. Вивчення мови через віртуальні музеї та галереї може стати зацікавлюючим та мотивуючим досвідом.

Однак, слід також враховувати, що використання Google Art Project для вивчення мови може бути важким завданням для початківців, оскільки текст та інформація можуть бути високого рівня складності. Тому рекомендується використовувати цей ресурс як додатковий засіб для покращення мовних навичок, особливо для тих, хто вже володіє базовим рівнем вивченої мови. Це і стає підґрунтям для вибору цього метода, як дієвого для вивчення студентами філологічних спеціальностей.

Сервіс є безкоштовним і має англомовний інтерфейс, але можливий переклад на українську мову через розширення для браузера Chrome. Для використання потрібно увійти через електронну пошту gmail.com та шукати музеї за назвою.

Сервіс Google Art Project пропонує різноманітні можливості та переваги, включаючи віртуальні екскурсії, пізнавальні статті, відео та ілюстрації з детальними описами. Інформація на сайті розділена на категорії, теми і напрямки, а також може бути відсортована за алфавітним порядком або роком заснування музеїв. Класифікатор дозволяє відобразити музеї певної групи. Кожну віртуальну екскурсію супроводжує текстовий опис і додаткові матеріали, а платформа щотижня оновлюється. Використовуйте віртуальні екскурсії для підтримки освітнього процесу та зацікавлення учнів.

У висновку слід зазначити, що віртуальні екскурсії стають не лише цінним інструментом для вивчення англійської мови, але й можливістю для збагачення

освітнього процесу в умовах воєнного конфлікту. Вони дозволяють студентам перенестися в інші країни та отримати практичний досвід, не виходячи за межі свого дому або міста. Такий підхід допомагає зберегти доступ до освіти та забезпечити стабільний процес вивчення мови, не залежно від ситуації в країні.

Література:

1. Загальноєвропейські Рекомендації із мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук, ред. укр. вигляд. д-р пед. наук, проф. С.Ю. Ніколаєва. - К. : Ленвіт, 2003. 273 с.

2. Казачінер О. С. Використання відеокурсів на уроках англійської мови: методичний матеріал. Англійська мова та література. Харків : Основа, 2007. №2. 28 с.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «ЕКОЛОГІЧНА ПСИХОЛОГІЯ» ДЛЯ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Литвин-Кіндратюк С.Д.
кандидат психологічних наук
доцент кафедри психології розвитку
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
Івано-Франківськ, Україна

Екологічна психологія є однієї з провідних галузей психологічної науки, відтак курс «Екологічна психологія» викладається в класичних університетах України для студентів-бакалаврів, які навчаються за освітньою програмою «Психологія» вже кілька десятиліть поспіль. За цей період методологія та методика викладання цього предмету зазнала істотного оновлення, зокрема це стосується змістовного наповнення курсу, застосування прийомів педагогічної інноватики в процесі його викладання тощо. Так, поряд з традиційними темами лекцій, яка стосувалася проблем розвитку екологічної свідомості й формування екологічної культури особистості з врахуванням її індивідуальних та вікових особливостей й були в 90-х роках фактично ядром цього курсу, безперечного пріоритету набули теми з іншою методологією та методикою, а саме: енвайронментального спрямування. Йдеться про висвітлення проблем взаємодії людини з середовищем з врахуванням всієї різноманітності структури цього середовища та його видів, аналіз тенденцій його збіднення та пошуку еколого-психологічних засобів збагачення. Відтепер робота спрямовувалася на вивчення можливостей енвайронментальної психологічної науки, історії її виникнення, діагностичних та корекційних інструментах, які існують в її розпорядженні для розвитку фахових компетентностей майбутнього фахівця. Такий методологічний та тематичний «поворот» дозволив звернутися до напрацювань зарубіжних екопсихологів у праксиологічному вимірі, зокрема скористатися світовими досягненнями в царині ланшафтотерапії, анімалотерапії, гарденотерапії тощо.

Відомо, що на початок XXI століття розвиток сучасного суспільства набув особливої стрімкості й непередбачуваності у низці вимірів, які стосувалися насамперед світової демографічної й екологічної криз, погіршення фізичного та психічного здоров'я, усвідомлення та пошуку шляхів його зміцнення засобами здоров'язберегіючих технологій та стратегій тощо. Поштовхом до повсюдної наукової рефлексії цих проблем стали положення теорії суспільства ризику, які були обгрунтовані німецьким соціологом Ульрихом Беком в 80-х роках минулого століття. Основна праця цього автора «Суспільство ризику: на шляху до іншої модерності» побачила світ у 1986 році. Вчений переконував соціологів, філософів та інших фахівців, що ризики є невід'ємною складовою соціального простору, а відтак їх висока інтенсивність завше є провісниками катастроф. У. Бек зазначав: "ми є свідками – суб'єктами й об'єктами – розлому всередині модерну, який відділяється від контурів класичного індустріального суспільства й набуває нових обрисів – обрисів (індустріального) "суспільства ризику" [1, 10]. Закономірною реакцією на зазначені ідеї теорії суспільства ризику стали активні дослідницькі та політичні кроки в царині політики, економіки й екології, численні екологічні конференції та форуми. Найперше йшлося про розробку та обговорення положень теорії суспільства сталого розвитку, про необхідність протидіяти ризикам різної інтенсивності, зокрема стихійним бідам, техногенним аваріям, збройним конфліктам, гуманітарним катастрофам. Водночас

була здійснена розробка цілої низки концепцій ризику: соціально-філософських, соціологічних й соціально-психологічних. Від понять «криза», «катастрофа», «ризик» кожна з цих концепцій переходила до визначення основних понять у межах свого предметного поля. Відтак ідея сталого розвитку стала провідною у викладанні низки тем в курсі «Екологічна психологія», зокрема це стосується теми «Предмет екологічної психології та методи її дослідження», що дозволило доповнити методи екопсихологічного дослідження прийомами психолого-екологічного моніторингу та психолого-екологічної експертизи. В зазначеному контексті значна увага приділялася методиці викладанню теми «Психологія катастроф», зміст якої був представлений доробком переважно українських вчених в галузі радіоекологічної психології, згодом вона зазнала змістовного та методичного уточнення під час пандемії в 2020 році.

Водночас в умовах повномасштабної російсько-української війни сучасна екологічна психологія має звернутися до аналізу поведінки людини в нових, екстремальних, часто непередбачуваних умовах. Вже існуючі моделі й схеми взаємодії особистості чи соціальної групи з простором міського чи сільського поселення на тлі мирного життя, необхідно доповнити аналізом екстремальних умов існування як військових, так і цивільного населення в тилу чи в умовах несприятливого, загрозливого для існування людей середовища на окупованих територіях. Це зумовлює подальше розширення в межах курсу проблематики психології катастроф на межі з психологією екстремальності, вивчення найновіших досліджень в царині розвитку стресостійкості та життєстійкості в умовах хронотопу війни.

Курс «Екологічна психологія» читається на факультеті психології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника для студентів-психологів з 2006 року. За цей час його зміст набував більшої теоретико-методологічної обгрунтованості, його практична складова зростала, зокрема у співпраці з відділом «Природа» Івано-Франківського краєзнавчого музею, ветеринарною аптекою «Центр здоров'я тварин» в Івано-Франківську тощо. Поряд з ознайомленням з усталеними напрямами психологічної допомоги на цьому терені, а саме: психологічною діагностикою, психологічним просвітництвом студенти-психологи стали учасниками міждисциплінарних проектів, до яких були залучені майбутні вчителі біології та інші фахівці – приміром до проведення в 2021-2024 рр. міжфакультетських Чорнобильських читань.

Література:

1. Beck U. (1986) Risikogesellschaft: Auf dem Weg in eine andere Moderne. Frankfurt: Suhrkarnp. 392 s.

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАСАД ТРИСУБ'ЄКТНОЇ ДИДАКТИКИ В ПРАКТИКУ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДОШКІЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Лінтварьова А.Д.,
аспірантка кафедри педагогіки, психології
й освітнього менеджменту імені проф. Є. Петухова
Херсонський державний університет
м. Івано-Франківськ, Україна

У сучасному освітньому середовищі, яке швидко змінюється та вимагає постійного вдосконалення, важливою стає не лише підготовка майбутніх педагогів дошкільного закладу, а й пошук ефективних методів навчання та виховання, які забезпечать їхню готовність до викликів сучасності. Інформатизація освіти перетворює сучасну педагогічну практику на іноваційний інструмент навчання здобувачів, зумовлюючи потребу в підготовці конкурентоспроможних, креативних та критично мислячих педагогів. Ця тенденція змушує університети переглянути свої підходи до навчання та виховання майбутніх фахівців. Використання інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища стає ключовим компонентом в підготовці студентів дошкільної освіти [1].

Така модель освіти передбачає перехід від традиційних відносин педагог-студент до включення третього суб'єкта - інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища. Це означає виникнення нової системи відносин, де кожен елемент активно взаємодіє в освітньому процесі [2]. У своїх дослідженнях українські науковці, такі як Анісімова О., Бальоха А., Воропай Н., Пермінова Л., Петухова Л., Співаковський О., та інші, зосереджуються на розвитку і впровадженні трисуб'єктної дидактики в педагогічну практику. Вони вивчають методи та стратегії, які дозволяють забезпечити ефективну взаємодію між педагогами, студентами та навчальним середовищем.

Наукові дослідження, зокрема Л. Петухової та О. Співаковського, підтверджують актуальність введення інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища в освітню практику. Вони пропонують концепцію трисуб'єктної дидактики як один із напрямків організації навчання, що сприяє якісному засвоєнню знань та вмінь у взаємодії педагога, студента та навчального середовища [1,3].

У сучасному освітньому контексті, де інформаційні технології стають все більш важливими, впровадження трисуб'єктної дидактики є ключовим для підготовки компетентних та адаптивних педагогів, які зможуть ефективно працювати в дошкільних закладах, сприяючи розвитку дітей в умовах постійної зміни технологій та суспільства [3]. Ключові елементи іноваційності в контексті впровадження засад трисуб'єктної дидактики в практику навчання майбутніх педагогів дошкільного закладу включають:

1. Активна роль студентів: замість традиційного пасивного сприйняття інформації, учні стають активними учасниками навчального процесу. Вони залучаються до власного навчання, а також до планування та реалізації уроків.

2. Взаємодія між учасниками: заснована на співпраці, взаємодія між педагогами, студентами та навчальним середовищем сприяє взаєморозумінню, спільному навчанню та вирішенню навчальних завдань.

3. Інтерактивність: використання інтерактивних методів та засобів навчання, таких як ігри, дискусії, групові проекти тощо, сприяє активному залученню студентів

до навчального процесу та збагаченню їхнього досвіду.

4. Застосування інформаційних технологій: використання сучасних ІТ-засобів дозволяє розширити можливості навчання, забезпечити доступ до інформації, створити інтерактивні навчальні середовища та сприяти ефективному обміну знаннями.

5. Підвищення мотивації: завдяки активній участі у навчальному процесі та можливості самостійно впливати на навчання, студенти отримують більше мотивації для досягнення навчальних цілей.

6. Фокус на практичних навичках: врахування потреб ринку праці та практичних аспектів професійної діяльності педагога допомагає формувати у студентів не лише теоретичні знання, а й практичні навички та вміння, необхідні для успішної роботи в дошкільному закладі.

Ці елементи спільно сприяють зміні підходів до навчання та підвищенню ефективності освітнього процесу, що відповідає вимогам сучасного суспільства та ринку праці.

Висновки. Отже, впровадження інноваційних підходів, зокрема засад трисуб'єктної дидактики, у практику навчання майбутніх педагогів дошкільного закладу відіграє важливу роль у підготовці кваліфікованих та компетентних фахівців. Заснована на активній взаємодії між педагогами, студентами та навчальним середовищем, ця методика сприяє залученню студентів до активного навчання, розвитку їхніх професійних навичок та підвищенню якості освіти. Використання інтерактивних методів, інформаційних технологій та практичної спрямованості навчального процесу сприяє підготовці випускників, які готові до викликів сучасного суспільства та здатні ефективно працювати у дошкільних закладах.

Література:

1. Петухова, Л. Є. (2010). Інформатичні компетентності майбутнього вчителя початкових класів (в моделі трисуб'єктної дидактики): Навчально–методичний посібник. Херсон: Херсонський державний університет, 117.

2. Петухова, Л. Є. (2009). Теоретико-методичні засади формування інформатичних компетентностей майбутніх учителів початкових класів. Херсон.

3. Співаковська, Є. О. (2013). Формування самоосвітньої компетентності у студентів філологічних спеціальностей засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Комп'ютер у школі та сім'ї, (1), 27-29.

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ STEM-ОСВІТИ НА УРОКАХ «Я ПІЗНАЮ СВІТ» ЗА НПП «ІНТЕЛЕКТ УКРАЇНИ» В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Ліпко К. Г.
вчитель початкових класів
Херсонська гімназія 6 Херсонської міської ради,
м. Херсон, Україна

У сучасному освітньому просторі важливо підтримувати інтеграцію різних наукових галузей для підготовки компетентних та гнучких учнів, здатних вирішувати складні проблеми. Впровадження елементів STEM-освіти (наука, технології, інженерія та математика) на уроках «ЯПС» («Я пізнаю світ») за НПП «Інтелект України» стає актуальним, оскільки такий підхід сприяє інтердисциплінарному розвитку, стимулює творчий підхід до навчання та підготовлює учнів до викликів сучасного світу [2].

Аналіз сучасної наукової літератури свідчить про те, що різні аспекти STEM-освіти привертають увагу вітчизняних та зарубіжних дослідників, таких як О. Барна, О. Бочкова, С. Горинський, С. Доценко, С. Кириленко, А. Федоренко, А. Фролов, В. Хайруліна.

У науково-педагогічному проєкті «Інтелект України» особливий акцент робиться на стимулюванні інтелектуального потенціалу країни через покращення освіти та ідентифікацію, розвиток і педагогічну підтримку обдарованих дітей і молоді. Як зауважує О. Барна у своїх розробках: «ця програма пропонує комплексний підхід до освіти, що базується на інноваціях та сучасних методиках навчання. Вона спрямована на розвиток критичного мислення, творчого потенціалу та практичних навичок учнів, щоб підготувати їх до викликів сучасного світу» [1]. Одним із ключових принципів НПП «Інтелект України» є інтеграція знань та практичного застосування їх у різних сферах життя, що сприяє глибшому розумінню та збереженню отриманих знань.

Впровадження елементів STEM-освіти на уроках «ЯПС» («Я пізнаю світ») за Національною програмою розвитку «Інтелект України» є важливим напрямком сучасної освіти [4]. STEM включає в себе науку (Science), технології (Technology), інженерію (Engineering) та математику (Mathematics) [3]. Нами виділено наступні елементи впровадження STEM-освіти на уроках «ЯПС»:

1. **Проектна діяльність**: учні можуть працювати над проектами, які дозволяють їм досліджувати нові явища, процеси та проблеми. Наприклад, дослідження різних природних явищ, вивчення впливу людини на навколишнє середовище або аналіз причин і наслідків історичних подій.
2. **Використання технологій**: використання сучасних технологій, таких як комп'ютерні програми, відеоуроки, мультимедійні презентації та інтерактивні онлайн-ресурси, для підтримки навчання та досліджень учнів.
3. **Експерименти та дослідження**: застосування наукових методів та експериментів для вивчення різних явищ та процесів у природі, суспільстві та культурі. Наприклад, проведення експериментів з фізики або хімії, аналіз історичних подій або вивчення різних аспектів культурного розвитку.
4. **Інтерактивність та співпраця**: створення умов для взаємодії учнів між собою та з вчителем у процесі вивчення нових матеріалів. Це може включати групові проекти, дискусії, взаємне обговорення та обмін ідеями. Інтерактивність та співпраця

допомагають учням краще розуміти матеріал, розвивати комунікативні навички та вчитися спільно працювати над рішенням проблем.

Ці елементи допомагають зробити навчання більш цікавим та практичним, сприяючи активному засвоєнню нових знань та розвитку критичного мислення учнів. Загальна мета впровадження елементів STEM-освіти на уроках «ЯПС» за НПП «Інтелект України» полягає в підготовці учнів до викликів сучасного світу та розвитку їхнього потенціалу як громадян майбутнього.

Висновки. Слід зазначити, що впровадження елементів STEM-освіти на уроках «ЯПС» («Я пізнаю світ») в рамках проєкту «Інтелект України» є важливим кроком у сучасній освіті. Цей підхід стимулює інтердисциплінарний підхід до навчання, розвиває критичне мислення, проблемне розв'язування та творчі навички учнів. Включення у процес навчання елементів науки, технологій, інженерії та математики сприяє підготовці учнів до викликів сучасного світу та розвитку їх потенціалу як майбутніх лідерів..

Література:

1. Барна О. В. Впровадження STEM-освіти у навчальних закладах: етапи та моделі. STEM-освіта та шляхи її впровадження в навчально-виховний процес: матеріали І регіональної науково-практичної веб-конференції. Тернопіль, 2017. С. 3–8.

2. Доценко С. Хайруліна В. Дидактичний потенціал компетентнісної моделі освіти у розвитку творчих здібностей учнів проектних класів «Інтелект України». К.: Рідна школа, 2016. № 4 (1036). С. 32-39.

3. Кириленко С. Поліфункціональний урок у системі STEM-освіти: теоретико-методологічні та методичні сегменти. К.: Рідна школа, 2016. № 4. С. 50-54.

4. STEM-освіта в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://timso.koippo.kr.ua/skripka/stem-osvita-v-ukrajini/.

PROFESSIONALIZATION OF MARINE ENGINEERS THROUGH THE INTEGRATION OF HARD AND SOFT SKILLS IN THE PROCESS OF ENGLISH LANGUAGE LEARNING

Litikova O.I.
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of English for Marine Engineers,
Kherson State Maritime Academy,
Kherson, Ukraine

During the trials of wartime, when the possibility of conducting sufficient professional training of future marine mechanics in the authentic conditions of workshops and specialized simulators is limited, the urgent need to find alternative ways of their sufficient professionalization grew.

In the context of the stated problem, education of both hard and soft skills in the field of mastering the English language is actualized. Many years of teaching experience in a maritime higher education institution proves that it is especially important for aspiring marine engineers to improve both sets of skills.

Promoting the professional development of future marine engineers largely occurs through the formation and practice of both hard and soft skills while learning English. Therefore, it is very important that their flawless integration is monitored during the study process.

Integrating hard skills such as analytical reading and writing with soft skills such as critical thinking and cultural awareness is considered to be a key for the developing a holistic approach to language learning.

Therefore, English proficiency is essential for effective global communication in the maritime domain, ensuring safety and efficiency among crewmembers, port authorities and during international shipping operations. Compliance with international maritime regulations, particularly those set by the International Maritime Organization (IMO), requires proficiency in English for safety, security and environmental protection purposes. In critical situations at sea, the ability to speak English is crucial for coordinating rescue operations and managing emergencies on board quickly and accurately.

A variety of studies, including those of Giannoni, Kons, Laker, Manullang, Powell, and Torre, highlight the key role of both hard and soft skills in the attainment of proficiency among seafarers. They argue that in the quest to learn English, the mastery of both "hard" and "soft" skills is essential to achieving professional competence. [5]

Complex skills, as defined by Laker, Powell, Torre, Giannoni, and Manullang [1, 2, 5], encompass the technical aspects of language acquisition, including grammatical rules, specialized maritime vocabulary, and pronunciation. These skills serve as the basis for correct understanding and formulation of sentences.

In contrast, soft skills, as defined by Robles, and Schultz, encompass interpersonal and communication skills such as active listening, empathy, and cultural sensitivity. [3, 4] These skills enable students to participate effectively in conversations, distinguish nuances in the use of maritime language, and adapt their communication style to a variety of contexts and audiences.

While hard skills contribute to linguistic accuracy and fluency, soft skills contribute to building confidence, facilitating meaningful interaction, and navigating cultural nuances in language use. Therefore, the main objective of this paper is to outline the importance of both hard and soft skills for the effective acquisition of English by marine engineers,

focusing on their integration.

In the realm of learning English for marine engineers, hard skills cover the spectrum of technical language competencies required for seamless communication and understanding in the marine industry. These skills cover various areas of terminology, including technical terms related to engines, propulsion, safety equipment and the language of compliance with international maritime rules and conventions. Knowledge in these areas is critical for troubleshooting, maintenance procedures, equipment repair and effective communication with port authorities and maritime agencies.

In contrast, communication skills in learning English for marine engineers encompass interpersonal and communication skills that complement technical proficiency and contribute to effective communication in the marine industry. These skills are vital for building relationships, collaborating with colleagues, and navigating diverse cultural and linguistic contexts. Effective communication, interpersonal skills, problem solving, leadership and cultural competence are identified as key components of the communication skills required for success in the maritime industry.

The integration of hard and soft skills is considered essential to achieve holistic language proficiency, which addresses various aspects of effective communication and language use. While hard skills provide the structural basis of language, soft skills are indispensable for meaningful communication and interaction. Thus, a balanced integration of both skill sets is essential for comprehensive knowledge acquisition and effective communication in real-world contexts, thereby enhancing the overall communication competence of marine engineers.

Literature:

1. Laker, D. R., & Powell, J. L. The differences between hard and soft skills and their relative impact on training transfer. *Human Resource Development Quarterly*, 22(1), 111-122. (2011).

2. Manullang, B., & Kons, S. M. M. (2012). The integration of soft skill and hard skill in learning revolution. In 2010 2nd International Conference on Education Technology and Computer. V3-436 - V3-439.

3. Robles, M. (2012). Executive perceptions of the top 10 soft skills needed in today's workplace. *Business Communication Quarterly*, 75, 453-465.

4. Schulz, B. (2008). The importance of soft skills: Education beyond academic knowledge. *Journal of Language and Communication*, June 2008, 146-154.

5. Torre, T., Giannoni, M., Gio & Colzi, G. (2019). Investigating seafarers' hard and soft skills in maritime logistics: an overarching approach. Impresa Progetto - *Electronic Journal of Management*, n. 3, 1-20.

ВИКЛИКИ ДЛЯ ВЧИТЕЛЯ В НАВЧАННІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Ляховська І.В.,
вчитель початкових класів
Херсонська гімназія 6 Херсонської міської ради,
м. Херсон, Україна

Військовий конфлікт – це не лише випробування для держави, а й надзвичайно складний період для суспільства в цілому. Одним з найважливіших аспектів, які потребують уваги, є освітній процес, зокрема навчання дітей молодшого шкільного віку. Умови військового стану створюють низку викликів для вчителів, які працюють з такими дітьми. Розуміння цих викликів є критично важливим для розробки ефективних стратегій навчання, спрямованих на підтримку дітей у найскладніших умовах.

У своїх дослідженнях українські науковці, такі як Анісімова О., Бальоха А., Блах В., Борисенко Н., Олійник Л., Пермінова Л. Петухова Л., Співаковський О., Шелестова Л. і т.д. акцентували увагу на викликах, з якими стикаються вчителі під час навчання дітей молодшого шкільного віку в умовах військового конфлікту. Вони досліджували психологічний стан вчителів та учнів, фізичну безпеку дітей, проблеми, пов'язані зі збереженням неперервності навчання та розробляли стратегії адаптивного навчання для подолання цих викликів [2].

Умови військового конфлікту створюють складні виклики для вчителів, які намагаються забезпечити якісне навчання дітей молодшого шкільного віку. Далі наведено кілька з них:

1. **Психологічний стрес:** вчителі та учні можуть переживати психологічний стрес через страх, тривогу та невизначеність, пов'язані з військовим конфліктом. Це може призвести до погіршення здоров'я, зниження уваги та концентрації, а також до збільшення ризику розвитку психологічних проблем.
2. **Фізична безпека:** небезпека під час військового конфлікту може вплинути на дітей та вчителів, ставлячи під загрозу їх фізичне благополуччя та безпеку. Бомбардування, обстріли та інші форми насильства можуть відвернути увагу від навчання та створити серйозні загрози життю та здоров'ю.
3. **Перерви в навчанні:** військовий конфлікт може призвести до релокації шкіл, знищення навчальних закладів або обмеження доступу до них. Це може призвести до перерв у навчанні та втрати контингенту, що ускладнює процес навчання та розвитку.
4. **Необхідність адаптивних методів навчання:** умови військового конфлікту можуть вимагати від вчителів використання адаптивних методів навчання, що враховують індивідуальні потреби та можливості кожного учня. Це може включати індивідуалізовані підходи, використання альтернативних засобів навчання та активне використання технологій.

Ці виклики потребують від вчителів спеціальних стратегій та підходів для ефективного подолання та забезпечення якісного навчання дітей під час військового конфлікту.Для подолання цих викликів необхідно вживати комплекс стратегій:

- Забезпечення психологічної підтримки для учнів та вчителів, що допоможе зняти стрес та покращити їх емоційний стан.
- Розробка планів безпеки в навчальних закладах, що включає тренування з евакуації та інструкції щодо дій у надзвичайних ситуаціях.

- Використання адаптивних методів навчання, які враховують індивідуальні потреби та можливості кожного учня.
- Підтримка вчителів через тренінги з психологічної стійкості, обмін досвідом та забезпечення доступу до психологічної підтримки.
- Співпраця з батьками для розробки стратегій підтримки учнів та надання їм необхідних ресурсів для успішного навчання в умовах військового конфлікту.

Ці стратегії сприяють забезпеченню психологічного та фізичного благополуччя дітей та вчителів під час військового конфлікту та допомагають зберегти якість навчання [1,3].

Висновки. В умовах військового конфлікту вчителі дітей молодшого шкільного віку стикаються з рядом складних викликів, які ускладнюють процес навчання та розвитку учнів. Психологічний стрес, фізична безпека, перерви в навчанні та необхідність адаптивних методів навчання потребують від вчителів гнучкості, творчості та підготовки. Однак, з впровадженням адаптивних стратегій, таких як психологічна підтримка, забезпечення безпечного середовища, розробка адаптивних методів навчання та співпраця з батьками, вчителі можуть ефективно подолати ці виклики та забезпечити якісне навчання для своїх учнів. Важливою є гнучкість та відкритість до нових підходів, а також спільна робота всіх учасників освітнього процесу для досягнення успіху в умовах військового конфлікту.

Література:

1. Дистанційна освіта в сучасній освітній діяльності. Освітній портал. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.osvita.org.ua/articles/30.html/ .
2. Олійник Л. Безпечна школа: виклики системи освіти в умовах війни. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://jurfem.com.ua/bezpechna-shkola-vyklyky-systemy-osvity-v-umovakh-viyny/ .
3. Шелестова Л. В. Готовність учителів до індивідуалізації навчання. Innovative technologies in science and education. Abstracts of IX International Scientific and Practical Conference International Science Group, Israel. 2021. p. 193-196.

РОЛЬ ПРОЄКТНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Мельник О.С.
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
зі спеціальності Освітні, педагогічні науки
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
м. Кам'янець-Подільський, Україна

Активне дослідження проблем проєктного навчання (project-based learning), проєктних технологій в освітньому процесі стає все більш актуальним, зокрема в системі професійної підготовки педагога, оскільки йдеться про підготовку фахівця, спроможного забезпечити якість навчання з використанням цих технологій, поширення в освітніх практиках, починаючи з дошкільної освіти, завершуючи післядипломною.

Проєктні технології в освіті є предметом досліджень різних науковців (Т. Башинська (2013), О. Бородієнко (2020), В. Почуєва (2021), Т. Сілакова (2017), В. Радкевич (2020), *К. Семизорова* (2012), M. Knoll (1993), R. Howell (2003) та ін.

Необхідність володіння основами проєктування в системі професійної діяльності майбутнього педагога обумовлені насамперед тим, що проєктна технологія має широкий функціонал, спектр практичного застосування, зокрема педагог може використовувати методи та форми проєктування:

а) в шкільній практиці, у процесі організації навчальної, виховної діяльності школярів;

б) при розробленні різних типів позаурочної, позашкільної роботи форм роботи, що передбачають отримання конкретних результатів у межах заданих умов та реальних ресурсів;

в) у процесі соціального, життєвого проєктування, пов'язаного з вирішенням складних проблем на дослідницькій основі;

г) при проєктуванні індивідуальної освітньої траєкторії професійного становлення, у її контексті – особистісного, професійного саморозвитку, що набуває тенденцію до продовження (навчання впродовж життя);

д) при вирішенні локальних проблем професійного розвитку/саморозвитку, зокрема пов'язаних з розвитком конкретних компетентностей, формуванням особистісних якостей тощо.

На думку Є. Іжко, метод проєктів формує здатність мислити ефективно і нестандартно, що сприяє розвитку у студентів: концептуального мислення; етичного мислення; стратегічного мислення; тактичного мислення; вербального мислення; оперативного мислення; рефлексивного мислення [2, с. 93].

Дослідник Т. Сілакова зазначає, що «суть проектної технології – стимулювати інтерес студентів до певних проблем, що передбачають володіння визначеною сумою знань, та через проектну діяльність, яка включає розв'язання однієї або цілої низки проблем, показати практичне застосування надбаних знань від теорії до практики, гармонійно поєднуючи академічні знання з прагматичними, дотримуючи відповідний їх баланс на кожному етапі навчання. [4, с. 155]

Дослідниця Г. Бреславська, вказує на застосуванні проєктних технологій, як засобу, що сприяє формуванню професіоналізму майбутніх педагогів та забезпечить реалізацію усіх стадій творчого процесу людини, зокрема: виникнення, обґрунтування, осмислення і прийняття ідеї, технологічна розробка ідеї, практична

робота над втіленням ідеї, апробування об’єкта в роботі, доробка і самооцінка творчого вирішення ідеї [1].

Проєктна компетентність є актуальною для майбутнього педагога, оскільки йдеться про його здатність до компетентнісного формату освітньої діяльності, активного використання інноваційних освітніх технологій, що реалізуються як співпраця, співтворчість учасників освітнього процесу.

Таким чином, використання проєктних технологій в освітньому процесі є актуальним і таким, що належить до комплексу інноваційних з високою питомою вагою дослідницької діяльності. У цьому контексті важливо формувати проєктну компетентність, яка трактується як інтегральна якість особистості і визначає здатність педагога до розроблення та реалізації проєктів в освітній сфері діяльності.

Література:

1. Бреславська Г. Проєктна технологія у професійній підготовці майбутніх учителів. *Педагогіка вищої та середньої школи.* 2012. Вип. 36. С. 315-320. URL : http://surl.li/geyta (дата звернення: 15.04.2024).

2. Іжко Є.С. Метод проектів як один із засобів оптимізації автономного навчання. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Педагогіка і психологія.* 2014. № 2. С. 92–98.

3. Франчук Т.Й., Мельник О.С. Проєктні технології в умовах дистанційної освіти: сутність, методичні основи імплементації. Науковий журнал Хортицької національної академії. (Серія: Педагогіка. Соціальна робота) : наук. журн. / [редкол. : В. В. Нечипоренко (голов. ред.) та ін..]. Запоріжжя : Вид-во комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, № 8 (2023). [Електронний ресурс]. 208 с. С. 95-106. URI : http://surl.li/tmsgm

4. Сілакова Т.Т. Проектні технології підготовки студентів. Збірник наукових праць. *Вісник Національного авіаційного університету*. 2017. № 11. С. 153-158.

ВИКОРИСТАННЯ ЧАТ-БОТІВ НА ОСНОВІ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ У STEM-ПРОСТОРІ УНІВЕРСИТЕТУ

Морозова Є.Ю.,
викладачка кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти,
Херсонський державний університет, м. Івано-Франківськ, Україна
Волянюк А.С.,
викладачка кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти,
Херсонський державний університет, м. Івано-Франківськ, Україна

Стрімкий прогрес у сфері штучного інтелекту (ШІ) за останнє десятиліття відкриває нові горизонти для багатьох аспектів нашого життя, і освіта не є винятком, особливо в контексті її нинішньої цифрової трансформації. Це потребує додаткових досліджень в аспекті вищої освіти.

Розглянемо використання чат-ботів на основі ШІ для підвищення мотивації здобувачів у STEM-просторі на прикладі освітнього середовища Херсонського державного університету з таких причин: Херсонський державний університет поєднує в собі фундаментальну освіту, активну наукову діяльність та інноваційний підхід до підготовки фахівців. Завдяки своїм сильним сторонам ХДУ відіграє вагому роль у розвитку STEM-галузей в Україні, роблячи значний внесок у науковий прогрес та готуючи кадри нового покоління. На основі вище зазначених характеристик вважаємо Херсонський державний університет прогресивним STEM-простором. Зауважимо, що у Херсонському державному університеті діє документ «Загальні політики використання штучного інтелекту в навчанні, викладанні й дослідженнях у ХДУ» [3], що регламентує правила ефективного застосування даних технологій в освітньому просторі. Вважаємо важливим кроком таке нормативне врегулювання політик використання ШІ в освіті, що є вимогою часу.

Відповідно до визначення Інституту модернізації змісту освіти «акронім STEM (S – science, T – technology – E-engineering – M-mathematics) вживається для позначення популярного напряму в освіті, що охоплює природничі науки (Science), технології (Technology), технічну творчість (Engineering) та математику (Mathematics). Це напрям в освіті, при якому в навчальних програмах посилюється природничо-науковий компонент та інноваційні технології» [7]. На основі вище зазначених характеристик освітнього процесу у Херсонському державному університету робимо наголос на поєднанні фундаментальної та інноваційної складових, а отже - на високому рівні технологічності освіти.

Науковиці Петухова Л.Є. та Волянюк А.С. зазначають, що «реалізація в освітньому процесі сучасного, зокрема інформаційного та цифровізованного середовища, є основою інструментарію для спонукання пізнавальних мотивів, а інтерактивні методи роботи в навчальний та позаурочний час спонукають до реалізації соціальних мотивів різного типу» [4, с.227]. Отже, наші наукові розвідки спрямовані на пошук взаємозв'язків між новітніми технологіями, інформаційним середовищем та в результаті з високим рівнем мотивації здобувачів.

На даний час відомими та популярними ШІ-технологіями в Україні є ChatGPT та Google Bard (великі мовні моделі, створені компаніями OpenAI та Google AI відповідно). Зробимо спробу проаналізувати можливості використання їх в освітньому процесі. Спільною перспективою є використання обох технологій для великої кількості цілей, включаючи генерування тексту, переклад з різних мов,

підготовка різних видів творчого контенту та відповіді на різноманітні запити.

Однак між технологіями ШІ ChatGPT та Google Bard є декілька ключових відмінних рис, що дозволяють розглядати їх у різних завданнях. Ресурс ChatGPT є генеративною трансформаційною моделлю, а Google Bard – це фактично мовна модель. Тобто, ChatGPT має переваги у створенні творчого тексту, такого як вірші, сценарії, коди, музичні твори, електронні листи тощо, а Google Bard є ефективнішим для надання точної інформації за запитом з підтвердженням фактів. Зазначимо також, що ChatGPT навчається на наборі даних із тексту та коду, а Google Bard також має можливість навчатись на наборі даних із фактичних статей. Це підтверджує, що ChatGPT доцільно використовувати для креативних та інноваційних запитів, тоді як Google Bard надає більшу точну і достовірну інформацію. Також звертаємо увагу, що ChatGPT є закритим дослідницьким проєктом, а Google Bard – це відкрита модель. Тобто, остання версія ChatGPT доступна лише для обмеженого кола користувачів, а технологія Google Bard доступна для користування усіх [6].

Дослідження колективу авторів (Wollny, S., Schneider, J., Di Mitri, D., Weidlich, J., Rittberger, M., & Drachsler, H) показують, що використання чат-ботів позитивно впливає на мотивацію здобувачів вищої освіти [8]. На думку авторів, незважаючи на інноваційну силу освітніх технологій, більшість з них суттєво не змінюють ролі вчителя: «типові навчальні дії, такі як надання студентам зворотного зв'язку, їх мотивація або адаптація змісту курсу до певних груп студентів, досі довіряються виключно викладачам, навіть у цифрових навчальних середовищах» [8]. Однак автори зауважують, що у наш час комп'ютери та інші цифрові пристрої відкривають далекосяжні можливості, які ще не повністю використані. Наприклад, включення чат-ботів може надати студентам уявлення про їхній прогрес у навчанні та надати нові можливості для формувального зворотного зв'язку, саморефлексії та розвитку компетенцій.

У наукових працях Ю.Бровко щодо застосування чат-ботів для організації дистанційного навчання знаходимо думку, що «такий підхід є одним з найбільш перспективних нововведень в освіті, який не тільки урізноманітнює навчальний процес, а й значно підвищує його ефективність та рівень мотивації учнів» [1, с.11].

Аналіз наукових праць свідчить про те, що чат-боти, на основі ШІ, мають істотний потенціал для вдосконалення освітнього процесу, стимулювання мотивації здобувачів освіти та досягнення кращих результатів навчання.

«Швидкий розвиток технологій, заснованих на використанні штучного інтелекту стимулює інтерес до чат-ботів як засобу дистанційного навчання. Очевидно, що технологія чат-ботів має значний вплив на загальні результати навчання» зазначає науковиця Р. Слісаренко. Також автор акцентує, що «чат-боти продемонстрували значні покращення в досягненнях у навчанні, ясному мисленні та збереженні знань. Інтеграція чат-ботів у освіту надає переваги, такі як негайна допомога, швидкий доступ до інформації, покращення результатів навчання та поліпшення освітнього досвіду» [5, с.333].

Імплементація чат-ботів на основі штучного інтелекту в освітню сферу свідчить про їхню потенційну багатогранність, адже вони не лише позитивно впливають на загальні результати навчання, а й сприяють формуванню сталої мотивації учнів здобувачів освіти.

«Застосування штучного інтелекту для розвитку сталої мотивації є доцільним в таких аспектах: персоніфікації навчання, гейміфікації освітнього процесу, наданні зворотного зв'язку, аналітики даних, створення спільнот/платформ/форумів,

портфоліо, навчальних планів тощо» [2, с.151]. Саме тому ми вважаємо, що практичне дослідження теми в таких аспектах є перспективним для майбутніх наукових пошуків.

Отже, стрімкий розвиток штучного інтелекту (ШІ) та застосування чат-ботів відкривають нові можливості для освіти, зокрема для підвищення мотивації здобувачів у STEM-просторі. Зазначимо, що використання чат-ботів на основі ШІ, таких як ChatGPT і Google Bard, може мати такі переваги, як персоналізована підтримка, гейміфікація навчання, аналітика даних про взаємодію зі здобувачами та ін. Важливо зазначити, що ШІ-чати не повинні замінювати людську взаємодію, а доповнювати її. Херсонський державний університет, який регламентує загальні політики використання ШІ нормативними документами, демонструє готовність до постійного впровадження інноваційний технологій в освітньому просторі.

Література:

1. Бровко Ю. В. Чат-боти для організації дистанційного навчання. Новітні інформаційно-комунікаційні технології в освіті : матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції молодих учених та студентів (Полтава, 24-25 листопада 2021 р.). Полтава : ПП «Астрая», 2021. С. 10-12.

2. Волянюк А.С. Використання штучного інтелекту для розвитку сталої мотивації здобувачів вищої освіти. «Наукова весна» 2024: матеріали XIV Міжнародної науково-технічної конференції аспірантів та молодих вчених, Дніпро, 27–29 березня 2024 року. Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», Дніпро : НТУ «ДП», 2024. С.150-151.

3. Наказ від 29 червня 2023 р. № 281-Д Про введення в дію рішення вченої ради ХДУ від 29.06.2023 про затвердження Загальних політик використання штучного інтелекту в навчанні, викладанні й дослідженнях у Херсонському державному університеті. URL: https://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/281-%D0%94.pdf?id=6e2f1e1f-f267-4da6-859f096168e2a70f (дата звернення: 12.05.2024)

4. Петухова Л.Є., Волянюк А. С. Особливості розвитку сталої мотивації учнів початкової школи в умовах модернізації освітнього середовища. Модернізація освітнього середовища: проблеми та перспективи в контексті євроінтеграції : зб. матер. Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф. (Івано-Франківськ, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 19-20 травня 2022 р.). Івано-Франківськ, 2022. С. 223-228.

5. Слісаренко Р. В. Чат-бот зі штучним інтелектом як засіб дистанційного навчання: вплив на процес та результати. Поліграфічні, мультимедійні та web-технології : тези доп. IX Міжнар. наук.-техн. конф., 14-18 травня 2024 р. – Т. 1. Харків: ТОВ «Друкарня Мадрид», 2024. С. 332-333.

6. Google Bard : Яка відмінність між чат-ботами Bard і ChatGPT? URL: https://g. co/bard/share/abb90f992d50 (дата звернення: 14.05.2024)

7. STEM-освіта. URL: https://imzo.gov.ua/stem-osvita/ (дата звернення: 18.05.2024)

8. Wollny S., Schneider J., Di Mitri D., Weidlich J., Rittberger M., & Drachsler H. Are we there yet? - A systematic literature review on chatbots in education. Frontiers in Artificial Intelligence, (4), https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/frai.2021.654924/full (дата звернення: 14.05.2024)

СУЧАСНІ КЛАСИФІКАЦІЇ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАТИВНОГО ПІДХОДУ

Нагірний В.В.
аспірант кафедри педагогіки та інноваційної освіти
Національний університет «Львівська політехніка»
м.Львів, Україна

Інтегративний зміст навчання вимагає відповідно інтегрованих методів навчання. Загалом під навчальним процесом розуміють процес набуття людиною знань, умінь і навичок. Одним з найважливіших інструментів навчального процесу є метод навчання. Вибір та поєднання методів навчання суттєво впливає на рівень засвоєння змісту навчального матеріалу; інтеграція є оптимальним рівнем поєднання методів навчання (стосовно таких як комплекс, синтез тощо). Ставленням для класифікації методів навчання буде відкритість елементів цієї схеми для студента. Одна з ознак, за якою доцільно класифікувати дидактичні інструменти, є відкритість елементів процесу навчання для студента.

Нині змінюються позиції студентів закладів вищої освіти від об'єкта навчання, одержувача готової навчальної інформації до суб'єкта вчення, який самостійно здобуває інформацію та конструює необхідні способи дій. Змінюється і позиція викладача, який з інформатора переходить у статус організатора комунікацій та експерта. При цьому цілком очевидно те, що усі класифікації далекі від досконалості, оскільки кількома методами не вичерпуються чотири комбінації елементів навчального процесу (початкові умови, проміжні результати, шляхи вирішення завдань, передбачуваний результат). З комбінаторики відомо, що таких комбінацій буде 16. Розберемося в них, одночасно приміряючи їх ознаки до згадуваних у дидактичній літературі методів і даючи конкретні визначення методів, що описуються.

Базовими називаються методи навчання з відкритими початковими умовами та передбачуваними результатами. Розглянемо ці чотири базові методи.

Репродуктивним (чи пояснювально-ілюстративним) називається метод навчання з усіма відкритими елементами навчального процесу.

Програмованим називається метод навчання з відкритими початковими умовами, передбачуваними результатами, шляхами досягнення проміжних завдань, але із закритими проміжними завданнями.

Евристичним називається метод навчання з відкритими початковими умовами, передбачуваними результатами, проміжними завданнями, але із закритими шляхами досягнення проміжними завданнями.

Проблемним називається метод навчання з відкритими початковими умовами та передбачуваними результатами, але із закритими проміжними завданнями та шляхами їх досягнення [2].

Модельними називаються методи навчання із закритими початковими умовами і відкритими передбачуваними результатами [1].

Модельно-репродуктивним (або модельно-ілюстративним) називається метод навчання із закритими початковими умовами і відкритими передбачуваними результатами, проміжними завданнями та шляхами їх рішень. Наприклад, реалізацією модельно-ілюстративного методу може бути семінар (або кілька семінарів), коли спочатку організується дискусія студентів і висунення гіпотез, а вся подальша

ініціатива з розгортання діяльності моделювання належить викладачеві. Отже, можна сказати, що освоєння студентами моделювання відбувається на репродуктивному рівні.

Наступний різновид модельного методу використовується тоді, коли разом із початковими умовами невідомі й проміжні завдання, однак заданий кінцевий, запланований результат та способи його досягнення.

Модельно-програмованим називається метод навчання із закритими початковими умовами та проміжними завданнями, але відкритими передбачуваними результатами та шляхами досягнення проміжних завдань. Діяльність викладача, який обирає модельно-програмований метод, полягає в тому, щоб підготувати для студентів навчальну програму, а саме: завдання, що містить кінцевий продукт, модель або види моделей, сукупність матеріалу та розпорядження щодо роботи з ним. Головний результат такого навчання - засвоєння кожним студентом дій моделювання та логіки вирішення поставленої проблеми за допомогою моделі, але ще без уміння робити це самостійно.

Модельно-евристичним називається метод навчання із закритими початковими умовами і шляхами досягнення проміжних завдань, але відкритими передбачуваними результатами і проміжними завданнями. Залежно від поставленого завдання студенти можуть самі вибирати найбільш відповідний для вирішення конкретного завдання метод. Таким чином, вони ніби відновлюють, реконструюють діяльність.

Модельно-проблемним називається метод навчання із закритими початковими умовами, проміжними завданнями та шляхами їх досягнення, але відкритими передбачуваними результатами. Модельно-проблемний метод надає студентам можливість та необхідність самостійно вибудовувати орієнтовну схему дій, а отже, організувати навчання на варіативному рівні. Вийти на цей рівень можливо, якщо попередньо організувати навчання студентів з допомогою інших різновидів модельного методу. Дидактична гра визначається як вид діяльності, мета якого полягає у самій діяльності. Відсутністю мети як передбачуваного результату гра відрізняється від інших видів діяльності.

Таким чином, класифікація методів навчання є впорядкованою за певними ознаками системою і, зважаючи на надзвичайну плинність динамічної системи сучасної освіти, повинна враховувати зміни, що відбуваються в практиці застосування методів навчання.

Література:

1. Ноздрова О., Камбур Ю. Використання сучасних методів інтегрованого навчання у сучасній освіті. Модернізація освітнього процесу в сучасних закладах освіти. Одеса: Університет Ушинського, 2022. 190 с.

2. Попадич О., Прокопенко І., Стечкевич Л. Інтеграційна трансформація методів навчання у професійній підготовці майбутніх педагогів. *Progressive Science Journal.* 2019. №1. С. 24–27.

СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ НАВИЧОК ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ДОШКІЛЬНИКІВ ЧЕРЕЗ ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ

Ніколенко Т.
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Херсонський державний університет
м.Івано-Франківськ, Україна

В умовах швидкого технологічного розвитку та глобалізації важливо готувати молодше покоління до активного використання інформаційних технологій та цифрових ресурсів. Дистанційне навчання є необхідним елементом сучасної освіти, який дозволяє вчителям та батькам впроваджувати нові методи навчання, спрямовані на розвиток критичного мислення, проблемного та дослідницького підходів у дошкільників. Пандемія COVID-19 та військовий стан в Україні продемонстрували необхідність адаптації освітніх процесів до дистанційного формату. Вивчення методів стимулювання дослідницької діяльності у дистанційному режимі стало критично важливим для забезпечення неперервності навчального процесу та збереження якості освіти.

Дошкільний вік є важливим періодом для розвитку особистості, включаючи формування цінних навичок і навчання через дослідження. За останні роки дистанційна форма навчання стала необхідною реальністю, що вимагає нових підходів до стимулювання цих процесів. Дистанційна освіта відкриває перед педагогами можливості використання інтерактивних онлайн-ресурсів, які сприяють активному вивченню та стимулюванню інтересу до наукових досліджень у дітей [2].

Дослідженням теми стимулювання розвитку навичок дослідницької діяльності у дошкільників через дистанційне навчання займались такі науковці і педагоги: Борисенко Н., Волинець Ю., Гриценко І., Денисенко В., Мардарова І., Сидоренко Н., Стаднік Н. Ці науковці та багато інших проводять дослідження, спрямовані на вдосконалення методик і практик, що стосуються розвитку дослідницьких навичок у дошкільників через дистанційне навчання.

У своїх наукових доробках відомі науковиці Борисенко Н., Гриценко І., Денисенко В. та Сидоренко Н. зауважують: «Для забезпечення якісної сучасної освіти дистанційне навчання є невід'ємною складовою у вищий навчальних закладах. Дистанційні технології сприяють формуванню єдиного освітнього простору в рамках індивідуалізації навчання» [3, с.332-333].

Стимулювання розвитку навичок дослідницької діяльності у дошкільників через дистанційне навчання включає такі провідні особливості:

1. **Використання інтерактивних онлайн-ресурсів**: діти мають можливість вивчати природні явища та історичні події через віртуальні експерименти та ігрові завдання.
2. **Розвиток самостійності**: дистанційне навчання сприяє розвитку навичок самостійного вибору тем для досліджень та формулювання питань.
3. **Збільшення критичного мислення**: діти навчаються аналізувати інформацію, робити висновки та оцінювати результати своїх досліджень.
4. **Використання інтерактивних ігор і завдань**: інтерактивні ігри та завдання об'єднують навчання та розваги, стимулюючи розвиток дослідницьких вмінь у дітей.

Ці аспекти допомагають ефективно впроваджувати дистанційне навчання як засіб стимулювання розвитку дослідницьких навичок у дошкільників.

Дистанційне навчання сприяє розвитку у дошкільників критичного мислення та творчих здібностей, що є важливими компонентами дослідницької діяльності. Через взаємодію з онлайн-ресурсами, які пропонують завдання для самостійного дослідження і вирішення проблем, діти навчаються формулювати питання, знаходити відповіді та доводити свої висновки. Це сприяє їхньому інтелектуальному розвитку та підготовці до подальшої освіти [1].

Ефективне стимулювання дослідницької діяльності у дошкільників через дистанційне навчання передбачає також активну участь батьків. Вони мають можливість підтримувати і мотивувати дітей вдома, створюючи умови для експериментів та досліджень. Спільна робота педагогів і родин підвищує імпакт такого навчання, розвиваючи у дітей цінні навички та позитивне ставлення до власного навчання. Дистанційне навчання відкриває нові можливості для розвитку дослідницьких навичок у дошкільників, забезпечуючи їм доступ до інноваційних педагогічних практик та інтерактивних ресурсів. Впровадження сучасних онлайн-інструментів сприяє створенню стимулюючого освітнього середовища, де діти можуть відкривати нові знання та розвивати власний потенціал у світі наукових відкриттів.

Література:

1. Волинець, Ю., Стаднік, Н. (2023). Формування дослідницької компетентності майбутніх вихователів дошкільної освіти в умовах дистанційної взаємодії. Перспективи та інновації науки, (13 (31)).

2. Мардарова, І. К.(2012). Підготовка майбутніх вихователів до використання комп’ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників (Докторська дисертація, Південноукраїнський національний педагогічний університет імені КД Ушинського).

3. Borisenko, N., Hrytsenko, I., Denysenko, V., & Sydorenko, N. (2020). Creating skills in self-educational activity for students of pedagogical faculties in distance education. Social Work and Education, 7(3), 325–337. https://doi.org/10.25128/2520-6230.20.3.7.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДИДАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Пермінова Л.А.
докторка філософії з педагогічних наук, професорка,
завідувачка кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту
імені проф. Є.Петухова

«Проблема вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи є викликом часу, зумовленим кількома чинниками: по-перше, інтеграцією вітчизняної системи вищої освіти в європейський простір; по-друге, зростанням уваги до результативної складової цього процесу, необхідністю його організації на засадах компетентнісного підходу; по-третє, реформуванням загальної середньої освіти, зокрема школи першого ступеня, а відтак потребою надати цьому процесу практико орієнтованого спрямування, адже нововведення в початковій школі детермінують зміни в підготовці педагога для цієї ланки освіти» [2].

Сучасні соціальні умови вимагають від педагогів сконцентрувати увагу на організації освітнього процесу в усіх ланках освіти, на якісній підготовці майбутніх фахівців. Зокрема, ми звернемо увагу на процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи. Дистанційний режим навчання, для учнів початкової школи, для педагогів, батьків, виокремив низку проблем: знизився рівень соціалізації дітей, перевантаження у зв'язку з великим часом роботи за комп'ютером, не вміння учнів переключатися з відпочинку до навчальної діяльності, не готовність до самоорганізації, низький рівень самостійності та вмотивованості на пізнавальну діяльність.

Ми погоджуємося з О.Барановською з тим, що виникла низка проблем, які треба враховувати в процесі навчання майбутніх учителів початкової школи. «Серед освітніх потреб в нинішніх реаліях на перший план виходять: проблеми організації навчання учнів початкової школи в умовах постійних змін ситуації безпеки та психологічного навантаження; необхідність оптимізації існуючих та створення нових алгоритмів діагностування ступеню освітніх втрат учнів початкової школи; постійний пошук засобів, способів, форм і методів мотивації дитини; пошук нових методів активізації пізнавальної діяльності учнів в нестабільному середовищі; створення дидактичної моделі індивідуалізації навчання в початковій школі в умовах змішаного навчання» [1].

Реалії сьогодення викрили багато викликів щодо теоретичної і практичної підготовки здобувачів вищої освіти. На нашу думку, дидактична компетентність є найбільш важливою в майбутній професійній діяльності вчителя початкових класів. Тому підготовка у ЗВО має більше часу приділяти формуванню навичок дидактичного забезпечення сучасного уроку.

Проблема організації процесу навчання в режимі он-лайн вимагає від педагогів володіння різноманітними засобами навчання, зокрема електронними дидактичними. Оптимально підібрані дидактичні матеріали значно підвищують результативність навчання на уроках, де педагог може індивідуалізувати роботу в групі; інтенсифікувати процес формування компетенцій в тих, хто навчається; мотивувати учнів до активної пізнавальної діяльності. В той же час важливим для розвитку здобувачів освіти є створення відповідного середовища, в якому забезпечується доступ до мережі інформації, візуалізується суто навчальна інформація, можна моделювати об'єкти, що вивчаються. Також зручніше стає процес контролю та

зворотного зв'язку. «Факторами успіху (за К. Крістернсеном) є: персоналізація (надання учневі права обирати план дій); навчання, засноване на майстерності (за теорією повного засвоєння знань, розробленої американським психологом Б. Блумом); участь батьків в процесі навчання і розвитку власної дитини (прийняття батьками цінностей навчання та розвитку своїх дітей» [1].

Організаційно-педагогічним ресурсом, який підвищує ефективність навчання, зокрема дидактичної підготовки, у вищих педагогічних навчальних закладах, э модернізація навчального процесу. Однак, зміни організаційного компоненту педагогічного процесу потребують розробки нової методичної бази, яка б враховувала специфіку навчального процесу на основі використання телекомунікацій, психолого-педагогічних особливостей використання інформаційно-комунікаційних технологій.

Завдання вищої школи сформувати готовність майбутніх учителів початкової школи до розробки власних дидактичних матеріалів, навчити практичному застосуванню навичок ІКТ (пакет програм МО, програми для створення відео, тестові програми, графічні редактори, ШІ тощо). Здобувачі можуть приймати активну участь у створенні електронних посібників, які мають бути ще одним педагогічним інструментом.

Література:

1. Барановська О.В. Дидактичні умови організації освітнього процесу в початковій школі в умовах воєнного стану. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/734437/1/MODERN-RESEARCH-IN-WORLD-SCIENCE-26-28.02.2023-%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%8B-418-422.pdf

2. Кодлюк Я. (2023). Дидактична підготовка майбутніх учителів початкової школи: інноваційний контекст. Український Педагогічний журнал, (4), 175–183.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Прийматчук А.О.
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти 3 курсу
факультету психології
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна
Назарук Н. В.
кандидатка психологічних наук,
доцентка кафедри психології розвитку
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна

Сучасна українська школа – це результат змін, що відбулися в системі освіти за останні роки. Було визначено нові підходи до організації освіти дітей з особливими освітніми потребами , а саме : інклюзивне та інтегроване навчання з опорою на формування життєвої компетентності як умови їх соціальної інтеграції, здатності застосовувати здобуті знання і вміння у практичній життєдіяльності .

Психолого-педагогічний супровід належить до зовнішніх (соціальних) ресурсів, бо він спирається та активізує ресурси внутрішні (особистісні, психологічні). Крім того, психолого-педагогічний супровід можна розглядати з позицій інтегративної парадигми як інтегративну технологію. З погляду інтегративної парадигми важливо як виявити, так і розвивати ті особистісні властивості та якості, які активізують людину, сприяють її успішності в різних видах людської діяльності

Психолого-педагогічна підтримка дітей з особливими освітніми потребами в умовах війни є надзвичайно важливо , оскільки вони можуть бути додатково вразливими і потребувати спеціального підходу. Важливо виявити та розуміти особливості психологічного стану кожної дитини з особливими освітніми потребами, створити безпечну та сприятливу атмосферу, де вони зможуть відчувати себе захищеними. Для цього потрібне надання психологічної підтримки, організація безпечних зон, створення програм психосоціальної підтримки. Також потрібно розвивати соціальні навички, тобто спілкування, співпрацю та взаємодопомогу, сприяти соціальній адаптації та інклюзії дітей з особливими освітніми потребами в середовищі однолітків. Психологічна підтримка передбачає можливість дати дітям з особливими освітніми потребами висловити свої емоції та почуття, сприяти їх психологічному відновленню . Це може включати індивідуальні консультації, групові сесії, творчі терапії та інші методи. Потрібно також сприяти розвитку самостійності дітей з особливими освітніми потребами. Для цього треба допомагати у розвитку навичок самостійності та саморегуляції, що буде корисним у подальшому житті . Також важливі навички стресостійкості, щоб діти з особливими освітніми потребами могли краще адаптуватися до складних умов та відновлюватися після стресових ситуацій .

Звичайно, що потрібен індивідуальний підхід, адже кожна дитина з особливими потребами є унікальною, тому важливо розробляти індивідуальні програми та стратегії для кожної з них .

Важливо також враховувати роль сім'ї у житті дитини і забезпечити їм підтримку та ресурси для того, щоб вони могли краще допомагати своїм дітям. Це може включати родинні консультації, навчання батьківству та надання підтримки у

вирішенні побутових проблем.

В Івано-Франківському регіоні діє низка установ та організацій, які надають психолого-педагогічну підтримку дітям з особливими освітніми потребами в умовах війни: Івано-Франківський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (пропонує курси підвищення кваліфікації для педагогів з питань інклюзивної освіти та роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, проводить консультації та надає методичну допомогу педагогам та батькам дітей з особливими освітніми потребами), Івано-Франківський обласний центр психолого-соціальної реабілітації дітей та молоді (надає психологічну допомогу дітям з особливими освітніми потребами, включаючи індивідуальні та групові консультації, психотерапію та арт-терапію, проводить тренінги та семінари для батьків та педагогів з питань виховання та розвитку дітей з особливими освітніми потребами), Благодійна організація «Карітас Івано-Франківськ» (надає гуманітарну допомогу дітям з особливими освітніми потребами та їхнім сім'ям, в тому числі продуктові набори, одяг, медикаменти та психологічну підтримку).

Література:

1. Кобильченко В. В., Омельченко І. Наукові аспекти психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами. URL: https://lib.iitta.gov.ua/717387/1/%D0%9D%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%96%20%D0%B0%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%BE-%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D1%81%D1%83%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B4%D1%83%20%D0%B4%D1%96%D1%82%D0%B5%D0%B9%20%D0%B7%20%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D0%B8%D0%BC%D0%B8%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96%D0%BC%D0%B8%20%D0%BF%D0%BE%D1%82%D1%80%D0%B5%D0%B1%D0%B0%D0%BC%D0%B8.pdf

2. Методичні рекомендації щодо ведення документації асистентами вихователя та асистентами вчителя в закладах освіти з інклюзивним навчанням. Упорядники: Іваночко Г. С., Липка О. М., Кричовська Т. М., Гринів Н. І. Електронне видання.

3. Психолого-педагогічний супровід навчання дітей з інтелектуальними порушеннями/навчально-методичний посібник / авт.: О. В. Чеботарьова, Г. О. Блеч, І. В. Гладченко, С. В. Трикоз, І.В. Сухіна, Н. А. Ярмола.: За наук. ред. О.В. Чеботарьової – К., ІСПП імені Миколи Ярмченка НАПН України, 2018. – 123 с. URL: https://ispukr.org.ua/articles/18/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%9F%D0%9F%D0%A1%20%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%202018.pdf

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ У СТУДЕНТІВ

Радик М. В.
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти 3 курсу
факультету психології
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна
Назарук Н. В.
кандидатка психологічних наук,
доцентка кафедри психології розвитку
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна

Емоційний інтелект є динамічною сферою особистості, яку можна розвивати та вдосконалювати через цілеспрямовану практику розпізнавання, інтерпретації та управління емоційними станами.

Емоційна сфера людини не є статичною, її можливо розвивати та оптимізувати за допомогою спеціальних психологічних вправ і накопичення практичного досвіду розуміння власних емоцій, розпізнавання емоцій інших людей та управління своїми емоціями.

Юнацький вік відкриває сприятливі можливості для повноцінного розвитку емоційних здібностей завдяки готовності до самопізнання, пошуку сенсу буття та свого місця у світі [1].

Сучасними рекомендаціями для підвищення емоційного інтелекту студентів в умовах війни є впровадження тренінгових програм, покликаних формувати позитивне самосприйняття, усвідомлення цінності внутрішньої гармонії, відповідальне ставлення до емоцій та активну життєву позицію як ресурси особистісного зростання. Важливим є надання теоретичних знань про природу, види, прояви емоцій, їх роль у мисленнєвих процесах та методи керування ними. Практичні вправи мають бути спрямовані на розвиток емпатії, комунікативних навичок, толерантності до відмінностей, асертивності, адекватної самооцінки та вмінь саморегуляції. Створення психологічно безпечної атмосфери, застосування арт-терапевтичних технік сприятиме вивільненню позитивних емоцій та бажанню їх переживати [2].

Ефективними є методи арт-терапії, що допомагають усвідомити приховані емоції, розвинути потенціал до самовираження, навчитися розпізнавати та регулювати емоційні стани, встановлювати конструктивні зв'язки з оточенням [2].

Для комплексного розвитку емоційного інтелекту студентів необхідне створення сприятливого середовища в університеті, залучення психологів, викладачів, проведення майстер-класів з руйнування гендерних упереджень, використання інтерактивних освітніх методик з урахуванням індивідуальних особливостей. Реалізація такого цілісного підходу сприятиме набуттю студентами важливих життєвих компетенцій, підвищенню психологічного благополуччя, ефективній комунікації та взаємодії, розвитку професійних якостей майбутніх фахівців [3].

Пропонуємо конкретні педагогіко-психологічні рекомендації щодо розвитку/оптимізації емоційного інтелекту у студентів:

- впроваджувати спеціальні тренінгові програми з розвитку емоційного інтелекту для студентів. Ці програми мають включати: вправи на формування емпатії,

вміння розпізнавати емоції інших людей; вправи на розвиток комунікативних навичок і толерантності до різних поглядів; вправи на формування асертивної поведінки та впевненості в собі; вправи на формування адекватної самооцінки; техніки і вправи з саморегуляції емоційних станів і навички релаксації;

- залучати кваліфікованих психологів до проведення індивідуальних консультацій і групових занять для діагностики та корекції рівня емоційного інтелекту студентів;
- сприяти руйнуванню гендерних стереотипів щодо емоцій шляхом організації психологічних майстер-класів, лекцій, дискусій на цю тему;
- створювати в університетському середовищі умови для вільного обговорення емоцій, переживань, налагодження емпатійного спілкування;
- заохочувати викладачів до використання інтерактивних методів навчання, рольових ігор, кейсів, які стимулюють розвиток емоційної сфери студентів;
- інтегрувати в навчальний процес елементи арт-терапії, музикотерапії, творчі практики, що сприяють самовираженню емоцій і саморегуляції;
- проводити просвітницькі лекції та семінари для викладачів про важливість емоційного інтелекту і методи його розвитку у студентів;
- організовувати групові дискусії та заняття для студентів з метою покращення навичок міжособистісної взаємодії та комунікації;
- залучати студентів до творчої самореалізації (художня діяльність, музика, театр тощо), що сприяє усвідомленню емоцій, розвитку навичок їх регуляції та вираження.

Комплексна реалізація цих рекомендацій дозволить створити сприятливе середовище для всебічного розвитку емоційного інтелекту студентської молоді з урахуванням їхніх вікових, індивідуальних та гендерних особливостей.

Література:

1. Izard C. E., Libero D. Z., Putnam P., Hayne O. M. Stability of emoti-on experiences and their relations to traits ofpersonality. *Journal of Personality and Social Psychology.* 1993. V. 64. P. 847–860.

2. Лящ О. Методичні рекомендації щодо розвитку емоційного інтелекту в юнацькому віці. URL: https://periodica.nadpsu.edu.ua/index.php/psy_zbirnyk/article/view/383/385

3. Lyashh O. P. Factor in the development of emotional intelligence in the current weekly. [Factors in the development of emotional intelligence in modern adolescents]. *Zbirny'k naukovy'x pracz'. Seriya : Psy'xologichni perspekty'vy' [Collection of scientific works. Series : Psychological perspectives].* Lucz'k. 2008. Vyp. 12. S. 49–59.

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Репринець І.О.
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, Державний вищий навчальний заклад «Донбаський державний педагогічний університет».
м. Дніпро-Слов'янськ, Україна

Емоційний інтелект стає дедалі важливішим компонентом освіти та професійної підготовки у сучасному світі, особливо в умовах соціально-політичних потрясінь та війни. В умовах війни здобувачі вищої освіти стикаються з численними викликами, такими як психологічний стрес, невизначеність майбутнього, втрати близьких та руйнування звичного способу життя. У таких обставинах розвиток емоційного інтелекту стає критично важливим для підтримання психологічного здоров'я, ефективного навчання та подальшої професійної діяльності.

Війна створює надзвичайно складні умови для життя та навчання студентів. Військові дії, втрати близьких та руйнування домівок спричиняють значний психологічний тиск. Студенти можуть відчувати тривогу щодо свого майбутнього, зокрема можливостей продовження освіти та працевлаштування. Вимушене переміщення та розрив соціальних зв'язків можуть призводити до почуття самотності та ізоляції.

Емоційний інтелект – це здатність розпізнавати, розуміти та управляти власними емоціями, а також емоціями інших людей.

Однією з ключових постатей у розвитку концепції емоційного інтелекту є Деніел Гоулман. У своїй праці «Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ» (1995) він підкреслив важливість EI для особистого та професійного успіху. Д.Гоулман розробив модель емоційного інтелекту, яка включає п'ять основних компонентів: самосвідомість, саморегуляцію, мотивацію, емпатію та соціальні навички. Його робота сприяла широкому визнанню значущості емоційного інтелекту в управлінні, освіті та інших сферах діяльності [2].

Відомими дослідниками в галузі емоційного інтелекту є Пітер Саловей та Джон Майєр. У своїй праці «Emotional Intelligence» (1990) вони вперше ввели термін «емоційний інтелект» і розробили його теоретичну основу. Саловей та Майєр визначили емоційний інтелект як здатність розпізнавати, розуміти та управляти емоціями себе та інших. Вони виділили чотири основні складові емоційного інтелекту: сприйняття емоцій, використання емоцій для поліпшення мислення, розуміння емоцій та управління емоціями. Їхні дослідження стали основою для подальших наукових робіт і практичних застосувань у цій галузі [3].

Вагомий внесок у дослідження емоційного інтелекту зробив також Річард Бояціс. У своїй праці «The Competent Manager: A Model for Effective Performance» (1982) він досліджував компетенції, які впливають на ефективність управління, включаючи емоційний інтелект. Р.Бояціс розробив інструменти оцінки та розвитку емоційного інтелекту в організаціях, що допомогло інтегрувати ці навички у програми професійного розвитку та підвищення кваліфікації менеджерів. Його робота підкреслила важливість емоційного інтелекту для лідерства та ефективного управління [1].

Отже, внесок сучасних психологів, таких як Д. Гоулман, П.Саловей, Дж.Майєр та Р. Бояціс, у розвиток концепції емоційного інтелекту є надзвичайно важливим. Їхні дослідження та праці допомогли зрозуміти значущість емоційного інтелекту для

особистісного та професійного розвитку, розробити його структуру та складові, а також створити інструменти для його оцінки та розвитку. Завдяки їхній роботі емоційний інтелект став ключовим елементом сучасної освіти та управління, особливо в умовах викликів та стресових ситуацій, таких як війна.

Сучасні зарубіжні психологи розробляють різноманітні методики та підходи для розвитку емоційного інтелекту, зокрема у студентів. Вони підкреслюють, що високий рівень емоційного інтелекту сприяє кращій адаптації до стресових ситуацій, поліпшенню міжособистісних відносин та загальному підвищенню якості життя.

Емоційний інтелект включає чотири основні компоненти:

1. Самосвідомість – це здатність усвідомлювати власні емоції та їх вплив на поведінку. Цей компонент включає розпізнавання власних емоцій у момент їх виникнення та розуміння, як вони можуть вплинути на наші дії та рішення. Розвинута самосвідомість допомагає уникати імпульсивних реакцій та дозволяє краще контролювати свої емоційні стани.

2. Саморегуляція – уміння контролювати свої емоції та ефективно використовувати їх у різних ситуаціях. Цей компонент включає здатність стримувати імпульсивні емоційні реакції та керувати своїми почуттями так, щоб вони не заважали досягненню поставлених цілей. Саморегуляція також включає розвиток навичок адаптації до змін та збереження спокою в стресових ситуаціях.

3. Соціальна свідомість – здатність розпізнавати емоції інших людей та розуміти їхні потреби та почуття. Цей компонент включає емпатію, яка дозволяє встановлювати глибокі емоційні зв’язки з іншими та сприяє ефективній комунікації. Соціальна свідомість також допомагає виявляти невербальні сигнали та адекватно реагувати на емоційні стани оточуючих.

4. Управління взаємовідносинами – навички встановлення та підтримання здорових і продуктивних взаємин з іншими людьми. Цей компонент включає вміння будувати довірчі відносини, ефективно комунікувати та вирішувати конфлікти. Розвинуті навички управління взаємовідносинами допомагають створювати позитивне робоче середовище та сприяють спільному досягненню цілей.

Розвиток емоційного інтелекту допомагає студентам ефективно справлятися з викликами війни та підтримувати психологічне здоров’я. Основні переваги розвитку емоційного інтелекту включають:

1. Покращення самосвідомості та саморегуляції. Студенти можуть краще розуміти свої емоції, контролювати стрес і запобігати негативним наслідкам психологічного перенавантаження.

2. Підтримка соціальної свідомості та емпатії. Здатність розуміти та підтримувати інших людей сприяє зміцненню соціальних зв’язків та взаємодопомоги.

3. Зміцнення взаємовідносин. Навички управління взаємовідносинами допомагають студентам підтримувати позитивні та продуктивні стосунки з однолітками, викладачами та родиною.

Для розвитку емоційного інтелекту здобувачів вищої освіти в умовах війни необхідно використовувати комплексний підхід, який включає: психологічну підтримку (забезпечення студентів доступом до психологічних консультацій та тренінгів, спрямованих на розвиток самосвідомості, саморегуляції та стресостійкості); освітні програми (інтеграція компонентів розвитку емоційного інтелекту в навчальні програми, включаючи курси з психології, етики та комунікативних навичок); групові заняття та тренінги. Організація групових занять, де студенти можуть практикувати навички емпатії, співпраці та управління конфліктами.

Отже, розвиток емоційного інтелекту здобувачів вищої освіти в умовах війни є надзвичайно важливим завданням. Високий рівень емоційного інтелекту допомагає студентам ефективно справлятися зі стресом, підтримувати психологічне здоров'я та зберігати мотивацію до навчання. Комплексний підхід до розвитку емоційного інтелекту, включаючи психологічну підтримку, освітні програми та менторство, сприятиме формуванню стресостійких та емпатичних професіоналів, готових до викликів сучасного світу.

Забезпечення доступу до психологічної підтримки дозволить студентам навчитися краще усвідомлювати та регулювати свої емоції, що є критично важливим у стресових умовах. Інтеграція компонентів емоційного інтелекту в освітні програми допоможе студентам розвивати соціальну свідомість та навички управління взаємовідносинами, що сприяє ефективній командній роботі та кращому взаєморозумінню. Розвиток емоційного інтелекту не тільки підвищить стійкість студентів до стресу, але й сприятиме формуванню їхньої професійної компетентності та особистісного зростання. Це допоможе їм бути більш адаптивними та успішними в умовах швидкозмінного та непередбачуваного світу, що особливо актуально в умовах війни та інших кризових ситуацій.

Література:

1. Boyatzis, R. E. (1982). The Competent Manager: A Model for Effective Performance. New York: John Wiley & Sons.

2. Goleman, D. (1995). Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ. New York: Bantam Books.

3. Mayer, J. D., & Salovey, P. (1990). Emotional intelligence. Imagination, Cognition, and Personality, 9(3), 185-211. https://doi.org/10.2190/DUGG-P24E-52WK-6CDG

РОБОТА ЗІ СТУДЕНТАМИ ЩОДО ПОДОЛАННЯ ТРАВМ ВІЙНИ

Романюк В.Л.
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти 3 курсу
факультету психології
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна
Назарук Н. В.
кандидатка психологічних наук,
доцентка кафедри психології розвитку
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна

Війна залишає глибокі рани не лише на фізичному тілі, але й на душі. Молоді люди, зокрема студенти, які опинилися в зоні бойових дій або стали свідками жорстоких подій, потребують особливої уваги та підтримки. Робота з такими студентами є надзвичайно важливою для їхньої реабілітації та інтеграції у мирне життя.

Військові конфлікти призводять до виникнення у студентів численних психологічних проблем. Найпоширеніші з них – це посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), депресія, тривожні розлади та емоційне вигорання. Студенти, які пережили війну, можуть страждати від нічних кошмарів, флешбеків, відчуття постійної тривоги та втрати інтересу до життя.

Соціальні наслідки війни, такі як втрата близьких, руйнування домівок та вимушене переміщення, також можуть значно вплинути на психічний стан студентів. Важливо усвідомлювати, що кожен студент реагує на травматичні події по-своєму, тому підходи до надання допомоги повинні бути індивідуальними.

Одним із найефективніших методів допомоги студентам є надання психологічної підтримки та консультування. Психологи та психотерапевти, які спеціалізуються на роботі з травмами, можуть допомогти студентам обговорити свої почуття та емоції, надати їм інструменти для подолання стресу та навчити методам саморегуляції. Важливо, щоб ці фахівці були доступні в університетах і могли надавати підтримку у зручний для студентів час.

Групова терапія також є важливим компонентом реабілітації. У групах студенти можуть поділитися своїм досвідом, знайти підтримку у людей, які пережили схожі ситуації, та навчитися новим способам справлятися з труднощами. Важливо створити безпечне та довірливе середовище, де студенти зможуть відкрито говорити про свої проблеми.

Інтеграція спеціальних освітніх програм, спрямованих на подолання наслідків травм війни у навчальні заклади є ще одним важливим кроком. Ці програми можуть включати курси з психології, тренінги з управління стресом, заняття з арт-терапії, музичної терапії та інших видів творчої діяльності. Такі заходи допоможуть студентам знайти нові способи вираження своїх емоцій та зменшити рівень стресу.

Студенти, які пережили травматичні події, можуть стикатися з труднощами у навчанні. Важливо забезпечити їм додаткову підтримку, таку як індивідуальні консультації з викладачами, додатковий час на виконання завдань, адаптація навчальних матеріалів та розклад занять. Це допоможе студентам не відставати від навчальної програми та зберігати мотивацію до навчання.

Суспільство та держава також відіграють важливу роль у подоланні наслідків

війни серед студентів. Важливо забезпечити доступ до безкоштовних психологічних послуг, створити програми реабілітації та підтримки, а також фінансувати дослідження у сфері психічного здоров'я. Співпраця з неурядовими організаціями, які спеціалізуються на роботі з постраждалими від війни, може значно покращити якість надання допомоги.

Держава має забезпечити фінансову підтримку студентам, які постраждали від війни, щоб вони могли продовжувати навчання та інтегруватися в суспільство. Соціальні програми, спрямовані на підтримку родин загиблих та поранених, також є важливими для зменшення негативних наслідків війни.

Робота зі студентами, які пережили травми війни, є комплексним та багатогранним процесом, який вимагає залучення фахівців різних сфер, державних структур та громадськості. Надання психологічної підтримки, організація освітніх програм, створення безпечного та підтримуючого середовища – все це сприяє успішній реабілітації студентів та їхній інтеграції у мирне життя. Лише спільними зусиллями ми можемо допомогти молодому поколінню подолати наслідки війни та забезпечити їм світле майбутнє.

Література:

1. Макієнко Н., Гершанов О. Шлях до зцілення: основи роботи з наслідками травматичних подій. URL: https://drive.google.com/file/d/1Yd18xY8Vw0ECAOJ7T_g_32pHHgP_zuB1/view

2. Невидимі наслідки війни. Як розпізнати? Як спілкуватись? Як допомогти подолати? Довідник для широкого кола фахівців. Київ, 2023. 164 с. Друге видання, доповнене. Загальна редакція: К. Возніцина, Л. Литвиненко. URL: https://drive.google.com/file/d/1Sw5HdJ8gphNGxziawvcEc-ta5Iah1PQe/view

3. Психосоціальна підтримка учасників освітнього процесу. Навчально-методичний посібник. Андрєєнкова В. Л., Войцях Т. В., Гриців І. П., Мельничук В. О., Сабліна Н. О., Флярковська О. В., Харьківська Т. А. К., 2023. 149 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1EK88elXsT-7rOuRQasYiRT6s6YagcbIz/view

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО КОМУНІКАЦІЇ У ВОЛОНТЕРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Романюк Д.Х.
здобувачка вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня
кафедри загальної педагогіки та спеціальної освіти
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
м. Ізмаїл, Україна

Одним з пріоритетних завдань сучасної університетської освіти є підготовка здобувачів вищої освіти до волонтерської діяльності, насамперед у такому ракурсі, як комунікативна взаємодія з усіма, хто потребує допомоги й підтримки. Формування готовності студентів до комунікації у волонтерстві дозволяє вирішити важливі практичні завдання: підвищити ефективність волонтерської діяльності; ознайомити здобувачів вищої освіти з психологічними засадами соціальної комунікації в умовах військового стану; сформувати стратегії та тактики комунікативної взаємодії, оволодіти різними стилями спілкування; виховувати емпатію, повагу до представників різних вікових груп, верств населення.

Зазначена проблема висвітлювала в таких основних напрямах, як-от:

– дослідження теоретичних засад формування комунікативної компетентності у майбутніх фахівців [2, с. 490],

– визначення сутності та структури комунікативної компетентності у студентів гуманітарних та технічних спеціальностей [3, с. 749].

Натомість потребують більш ґрунтовного дослідження теоретико-методологічні засади формування готовності студентів до комунікації протягом волонтерської діяльності.

Як зазначається в державних документах, волонтерська діяльність передбачає запровадження таких заходів, котрі сприяють посиленню оборони нашої держави, допомозі тим громадянам, які постраждали через агресію РФ проти України, насамперед особам у зоні бойових дій, біженцям, громадянам, які є внутрішньо переміщеними. До того ж волонтерська діяльність охоплює й допомогу людям, які постраждали в результаті природних або техногенних катастроф, підтримку багатодітних сімей, безпритульних, малозабезпечених осіб, догляд за інвалідами, людьми похилого віку [1].

Наголосимо, що аналіз наукових джерел [1-3] дозволив виокремити такі провідні підходи до формування готовності студентів до комунікації впродовж волонтерства, як-от студентоцентрований, системий, культурологічний, акмеологічний.

Насамперед варто зазначити, що саме в контексті студентоцентрованого підходу, котрий заявлений у якості базового в освітньо-професійних програмах підготовки майбутніх фахівців і професіоналів, є можливим забезпечити якнайповніше виявлення творчих можливостей здобувачів вищої освіти, втілення власного потенціалу у волонтерстві, реалізації їхніх потреб у оволодінні здатністю до ефективної комунікативної взаємодії з іншими людьми. Це пояснюється тим, що провідною метою впровадження студентоцентрованого підходу в освітньому процесі є врахування унікального досвіду, вмінь, якостей особистості студента та забезпечення індивідуальної траєкторії його розвитку через вибір освітніх

компонентів, участь у різноманітних заходах, що мають на меті формування комунікативних умінь майбутнього волонтера.

Натомість системний підхід орієнтує на розробку систем завдань з формування готовності до комунікації у волонтерській діяльності, впровадження яких в освітньому процесі університетів є послідовним, поетапним, багаторівневим. При цьому спостерігається забезпечення взаємозв'язку між різними системами університетської освіти (студентське самоврядування, науково-дослідна діяльність викладачів та студентів з проблем упровадження волонтерства, організація суспільно-корисної діяльності тощо).

Акмеологічний підхід у підготовці студентів до комунікації передбачає формулювання послідовних цілей саморозвитку як волонтера, його мовленнєвих умінь, мовних знань, здатності до співпраці, досягнення найкращих результатів на тому віковому етапі, на якому студент бере участь у волонтерстві.

Культурологічний підхід передбачає врахування традицій, цінностей, правил поведінки, особливостей соціальної взаємодії представників різних культур, які або виконують функції волонтерів, або навпаки – потребують волонтерської допомоги.

Отже, важливими підходами, які доцільно розглядати як теоретико-методологічний базис формування готовності до комунікації у волонтерській діяльності, є студентоцентрований, системний, культурологічний, акмеологічний.

Література:

1. Закон України «Про волонтерську діяльність». https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text

2. Лесіна Т. М. Методологічні орієнтири дослідження комунікативної компетентності студентів-іноземців в закладах вищої освіти архітектурно-будівельного профілю. *Наукові інновації та передові технології*. Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка». 2023. №6(20). С. 487-493. https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-6(20)-487-493

3. Прошкін В.В., Лимаренко О.А. Сутність та структура комунікативної компетентності у майбутніх фахівців технічного та гуманітарного профілів. Вісник науки та освіти. 2023. №7(13). С. 744-754.

PARTICIPATION OF A SPEECH THERAPIST IN THE CORRECTION OF SPEECH DISORDERS FOR STUDENTS IN GRADES 1-4

Serbina V.O.
student of the group SOm-23 (master's degree)
Faculty of Preschool and Technological Education
Kryvyi Rih State Pedagogical University
Kryvyi Rih, Ukraine

At the present stage of the formation of Ukrainian statehood, one of the priority directions of the national policy in the field of modernized education is to ensure the comprehensive development of the child's personality in an inclusive educational environment. According to the State Standard of Primary General Education, the purpose of learning the Ukrainian language is to form students' communicative competence [1]. An important role in this direction belongs to correctional work with children with speech disorders. The problems of detecting speech disorders in children and the choice of optimal ways of correction are relevant in speech therapy and are of great importance in the context of continuous improvement of the content of correctional activities in the system of special education

Some correctional teachers study speech disorders in accordance with the clinical, psychological, and pedagogical characteristics, the stages of which are laid down by R. Levina. Speech disorders are considered by researchers of clinical, psychological and pedagogical direction as developmental anomalies, pathological conditions with characteristic symptoms, etiology and pathogenesis. The basics of the clinical-psychological-pedagogical approach in speech therapy practice were studied by L. Belyakova, A. Ippolitova, O. Kornev, E. Mastyukova, S. Mnukhin, V. Tarasun, M. Traugott and others [3].

Teachers of general secondary education institutions who work with primary school children use various teaching methods and techniques to enrich the vocabulary of students, develop speech and thinking, and form communicative and speech skills.

In the system of speech therapy practice, there are violations of many components of speech: pronunciation, perception, lexical and grammatical aspects of speech, coherent speech. Primary speech impairment in children with general speech underdevelopment inhibits the formation of potentially preserved mental abilities, interfering with the normal functioning of intelligence [2].

For effective speech therapy, it is important to take into account the individual characteristics of each child and provide an integrated approach. Younger schoolchildren with general underdevelopment of speech have certain psychological features:

- lack of stability and concentration;
- insufficient development of verbal and logical thinking;
- insufficient verbal memory;
- insufficient development of self-control over one's own speech;
- violation of the emotional and volitional sphere.

Therefore, the key approaches to diagnosing children with speech disorders in general secondary education institutions, including those with inclusive education, should be:

- taking into account the etiology, mechanisms and structure of speech disorders,
- differentiated approach to the formation of oral and written speech;
- taking into account the zone of actual and proximal development of the child;
- consistency and parallelism in the work on pronunciation;

- formation of speech skills in the conditions of live communication.

- Person-centered approach, taking into account compensatory opportunities.

In order to constructively resolve the situation regarding the organization and implementation of correctional and developmental education for children with disorders of the sound component of speech, speech therapy centers began to be opened at general secondary education institutions for the purpose of general development. According to the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine "On Approval of the Regulation on Speech Therapy Centers of the Education System", speech therapy centers are created in comprehensive educational institutions in order to correct speech disorders in children [5].

In his work, a speech therapist should use the main components of speech development, such as:

- vocabulary development (mastering words, names of objects, actions, their qualities, mastering generalizing words),

- formation of the grammatical structure of the language (learning to change words grammatically correctly and combine them in a sentence),

- development of language culture and speech hearing (the ability to clearly and correctly pronounce all sounds and sound combinations in the words of the native language),

- development of colloquial (dialogical) speech (involvement of children in various forms of speech communication),

- literacy training (acquaintance with a sentence, word, syllable, learning sound analysis of words, performing exercises to prepare for writing) [6].

Consequently, the full speech development of younger schoolchildren is hindered by some speech disorders that are inherent in many children with general speech underdevelopment. Reduction of communication difficulties and timely correction contribute to the effective development and improvement of speech of a junior student.

Literature:

1. Bibik N.M., Vashulenko M.S., Martynenko V.O. Formation of subject competences in primary school students: monograph: - K.: Pedagogical Thought, 2014.

2. Darda S.M. Correctional classes in speech therapy in preschool educational institutions: in 2 parts. Part 1 /S.M. Darda. –View. 2nd, no change. – Ternopil: Mandrivets, 2017. – 336 p.

3. L.S. Zhuravleva Laura.69@list.ru MODERN APPROACHES TO THE STUDY OF SPEECH DEVELOPMENT DISORDERS OF JUNIOR SCHOOLCHILDREN

4. Features of mental development of pupils of an auxiliary school. Special Psychology. Part I / Ed. M. P. Matveeva, S. P. Mironova. – Kamianets-Podilskyi: Kamianets-Podilskyi State Pedagogical University, Information and Publishing Department, 1999. 220 p. (in Russian).

5. Romanchuk O.P., Podgorna V.V. Means of purposeful correction of spontaneous breathing of schoolchildren of 8-10 years / O.P. Romanchuk, V.V. Podgorna // Image of a modern teacher. (Physical Education of Modern Youth) – Poltava, 2013. - № 3 (132). – P. 47-49.

6. Marchenko I.S. Modern Logopedic Technologies in Overcoming Speech Disorders in Children with Psychophysical Development Disorders. Speech therapy. 2011. №1. 120 p. (in Russian).

ПІДГОТОВКА ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ДО МІЖКУЛЬТУРНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Ситнікова О.В.
здобувачка вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня
кафедри загальної педагогіки та спеціальної освіти
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
м. Ізмаїл, Україна

Важливим питанням сьогодення є забезпечення здатності здобувачів вищої освіти до ефективної міжкультурної взаємодії з представниками різних народів у сучасному глобалізованому світі. Саме тому є актуальною спеціальна підготовка викладачів закладів вищої освіти до розробки та впровадження методів формування готовності студентів до здійснення міжкультурної взаємодії.

Вирішення цієї проблеми прицільно впливає на формування соціальних якостей майбутніх фахівців, культури спілкування, на оволодіння мовними нормами та вміннями в мовленнєвій діяльності, здатністю до перекладацької діяльності.

Зазначена проблема розглядалася у таких важливих напрямах: підготовка викладачів закладів вищої освіти до впровадження творчої роботи студентів, їхньої дослідницької діяльності (М. Князян), практичного навчання, самостійної роботи (О. Хромченко) тощо. Натомість проблема підготовки викладачів закладів вищої освіти до формування готовності майбутніх бакалаврів до міжкультурної взаємодії у професійній діяльності потребує ширшого висвітлення й деталізації.

Насамперед варто наголосити, що аналіз наукового фонду [1] свідчить про розробку й впровадження спеціальних тренінгів для викладачів з формування, наприклад, самостійно-дослідницької діяльності здобувачів вищої освіти. Так, М. Князян у контексті підготовки викладачів-науковців до керівництва самостійно-дослідницькою діяльністю студенів запропонувала стратегію «процедурно-підготовчий тренінг», що передбачала реалізацію двох циклів тренінгових занять, де перший цикл передбачав ознайомлення викладачів з провідними функціями, котрі втілюються керівником дослідницької діяльності студента. До таких функцій М. Князян правомірно відносить діагностично-прогностичну, конструктивно-проєктувальну, аналітико-корекційну. Діагностично-прогностична функція передбачала оцінку рівня сформованості у студента дослідницьких умінь, здатності до рефлексії, саморегуляції, самореалізації, на основі чого розроблялися перспективи становлення студента як майбутнього фахівця-дослідника. Натомість конструктивно-проєктувальна функція мала на меті модифікацію вже існуючих та створення інноваційних дослідницьких завдань індивідуального характеру, що слугували оволодінню студентами методами наукового пошуку. Аналітико-корекційна функція була сконцентрована на вивченні якості виконаних дослідницьких дій, їх коригуванні. Щодо другого циклу, то він був зорієнтований на підготовку викладачів-науковців до сумісної наукової творчості зі здобувачами освіти. М. Князян цілком доречно запропонувала такі основні етапи наукової співтворчості здобувачів вищої освіти й викладачів, як-от підготовчо-регулятивний, частково-саморегулятивний, продуктивно-саморегулятивний [1, с. 303-304].

На нашу думку, підготовка викладачів закладів вищої освіти до формування готовності студентів до здійснення міжкультурної взаємодії передбачає проведення циклу лекцій щодо сутності та структури понять «міжкультурна взаємодія»,

«готовність до міжкультурної взаємодії», технологій, методів, методичних прийомів формування вказаної готовності, діагностичного інструментарію для виявлення її рівнів тощо. Так, у контексті освітніх програм за спеціальністю 035 «Філологія» у процесі підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів нами були розроблені лекційні заняття для викладачів-науковців за темами «Міжкультурна взаємодія у професійній діяльності майбутніх бакалаврів та магістрів філології», «Готовність філологів до міжкультурної взаємодії в сучасному світі: концептуальний аналіз», «Зміст та структура поняття «готовність майбутніх філологів до міжкультурної взаємодії».

До того ж нами були розроблені програми тренінгів задля ознайомлення викладачів з цифровими інноваційними технологіями, використання яких дозволяє підвищити рівень володіння студентами здатністю до міжкультурної взаємодії. Зокрема проводилися тренінги за такими темами, як-от «Цифрові технології формування готовності майбутніх філологів до міжкультурної взаємодії», «Інструментарій діагностики у студентів рівня готовності до міжкультурної взаємодії».

Отже, з метою підготовки викладачів-науковців до формування готовності здобувачів вищої освіти до міжкультурної взаємодії в професійній діяльності має сенс впроваджувати цикл лекцій та тренінгів, які системно розширюють знання викладачів про сутність та компоненти цієї готовності, теоретичні підходи та методи її формування.

Література:

1. Князян М.О. Система формування самостійно-дослідницької діяльності майбутніх учителів іноземних мов у процесі ступеневої підготовки : дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04. Ізмаїл, 2007. 445 с.

2. Хромченко О. В. Організація практичної підготовки студентів-магістрантів до педагогічної діяльності. *Інноваційна педагогіка*. Одеса : Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій, 2019. Вип. 17. Т. 1. С. 176-171.

ЦИФРОВА КУЛЬТУРА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ В КОНТЕКСТІ ГУМАНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Сірант О.-М.Р.
аспірант кафедри педагогіки та інноваційної освіти
Національний університет «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна

Інформаційний підхід з його широким використанням статистичних фактів, інформаційних моделей, структурних схем містить небезпеку недооцінки індивідуальної своєрідності творчих і психологічних особливостей особистості, зокрема у професійній діяльності фахівця. Сучасна система освіти зорієнтована на гуманізацію освіти. Однак аж до сьогодні зміст цих понять залишається досить розмитим. Більшість науковців вважають, що відкритий освітній простір – «це взаємопов'язаний цілісний комплекс підсистем, що містить локальний освітній простір закладів вищої освіти, його актуальне середовище, освітній простір інших навчальних закладів і зарубіжних країн, ринок інтелектуальної праці, органи державного і територіального управління освітою тощо» [2, с.152].

Процес визначення та досягнення згоди щодо професійних компетентностей фахівців автомобільного транспорту не є простим чи прямолінійним, нейтральним чи універсальним, а пов'язаним з культурою і підлягає постійним змінам.

Формулювання професійних компетентностей фахівця автомобільного транспорту має передбачати характер викладання змісту навчання, враховувати роль професійних цінностей і дотримуватися гуманістичного підходу. Дескриптори компетентностей повинні використовувати мову, яка має бути однозначною, зрозумілою для всіх користувачів, послідовною та орієнтованою на дії. Формулювання компетентностей фахівців автомобільного транспорту також мають базуватися на концепції розвитку автомобільної галузі як взаємопов'язаних теорії, практики та критичного осмислення.

Рамки цифрових компетентностей фахівців автомобільного транспорту можуть слугувати трьом основним цілям: визначенню результатів професійної освіти, розробці критеріїв відбору фахівців, а також потреби в професійному розвитку фахівців. Будучи опорними точками для ключових професійних знань і навичок, вони можуть підтримувати ефективний професійний розвиток на індивідуальному та інституційному рівнях, допомагаючи зосередитися на пріоритетах навчання та потребах на різних етапах професійної діяльності. Без застосування методів навчання на основі нових комп'ютерно-інформаційних технологій педагогічний процес робиться закостенілим.

Комп'ютер є «багатофункціональним навчальним комплексом. Його дидактичні можливості дозволяють: залучити студентів до активної навчально-пізнавальної діяльності; активізувати навчання шляхом використання привабливих і швидкозмінних форм подачі інформації (мультиплікація, колір, музика), стимуляції пошуку відповідей, духу змагання (змагання із самим собою і з машиною); поліпшити сприймання матеріалу за допомогою наочності, кольорового зображення, графіки, мультиплікації, музики, відео тощо» [1, с.12].

Реалізація гуманістичного напряму розвитку людської цивілізації здійснюється через формування особистісного потенціалу майбутніх фахівців, через формування культури особистості, яка забезпечує соціалізацію людини у високоморальну,

громадянську особистість, здатну розпорядитися своєю свободою для розвитку суспільства, тобто забезпечити якісне майбутнє.

У будь-якій країні знання є її національним надбанням. причому, знання суттєво розширюється з часом з розвитком науки та освіти. Освіта має бути такої якості, щоб відбулася трансформація розуміння цілей навчання від повсякденного отримання формальних дипломів до вищого знання як життєвої та професійної необхідності, потреби постіного самовдосконалення особистості професіонала. Для досягнення цієї мети якість вищої освіти має закладатися на кількох стадіях підготовки фахівця.

Забезпечуючи спільні стандарти для професійних профілів, рамки цифрових компетентностей фахівців автомобільного транспорту також можуть сприяти забезпеченню ефективної освіти. Пріоритет якості - це основний напрям виробничої діяльності більшості зарубіжних країн та компаній. Настав час, коли якість стає системотворчим чинником не тільки у сфері виробництва, а й у галузі проектування педагогічного процесу як основи для формування та розвитку не лише професійних, але й загальнолюдських цінностей фахівця.

Нарешті, залежно від особливостей контексту, рамки цифрових компетентностей фахівців автомобільного транспорту також можуть допомогти визнати досягнення в професійній діяльності практичних працівників. Загалом ці рамки цифрової компетентності здатні підтримувати якість, розширення можливостей і відповідальності фахівців, якщо вони мають відповідну професійну та гуманістичну спрямованість у процесі навчання.

Прогностичні напрями науково-технічного прогресу в автомобільній галузі фактично будуть визначати перспективи цифровізації професійної освіти. З цією метою використовуються комплексні цільові програми, реалізація яких передбачає узгоджене за часом і засобами вирішення взаємопов’язаних економічних, соціальних, наукових, технічних і виробничих завдань, спрямованих на досягнення мети суспільного розвитку.

Література:

1. Биков В. Ю., Буров О. Ю. Цифрове навчальне середовище: нові технології та вимоги до здобувачів знань. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців, методологія, теорія, досвід, проблеми*. Вінниця: ТОВ «Друк плюс», 2020. Вип. 55. С. 11–22.

2. Куриш Н. К. Реалізація інноваційної освітньої діяльності як сучасний тренд розвитку освіти: регіональні особливості. *Педагогічний альманах.* 2023. Вип.54. С. 151-156.

ІНТЕГРАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В АДМІНІСТРАТИВНІ ПРОЦЕСИ ЗВО ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Соловейко О.В.,
аспірант кафедри педагогіки, психології
й освітнього менеджменту імені проф. Є. Петухова
Херсонський державний університет
м. Івано-Франківськ, Україна

В умовах воєнного стану заклади вищої освіти (ЗВО) стикаються з численними викликами, які вимагають швидкої адаптації та впровадження нових методів управління. Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) відіграють ключову роль у забезпеченні безперервності освітнього процесу та ефективності адміністративних функцій. Ця стаття досліджує шляхи інтеграції ІКТ в адміністративні процеси ЗВО під час воєнного стану, підкреслюючи значення цифровізації, захисту даних та кібербезпеки. Воєнний стан створює серйозні загрози для функціонування ЗВО, зокрема перерви у звичайному освітньому процесі, проблеми з комунікацією та підвищені ризики кібербезпеки. В таких умовах виникає необхідність швидко адаптувати адміністративні процеси, щоб забезпечити безперервність роботи закладу [1].

Питання інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в адміністративні процеси закладів вищої освіти (ЗВО) під час воєнного стану досліджували різні вчені та організації, зокрема О.В. Співаковський, Н.І. Білан, М.О. Вінник, О.І. Лемещук, С.М. Луценко та інші. Особливо значущим є внесок у дослідження інформаційно-комунікаційних процесів у сфері державного управління таких дослідників, як О.П. Дубас, Є.О. Романенко, Д.А. Терещенко та інших.

Інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в адміністративні процеси закладів вищої освіти (ЗВО) під час воєнного стану має свої особливості та виклики [2,3]. Основні з них включають:

1. Забезпечення безперервності освітнього процесу

Перехід на дистанційне навчання: через небезпеку фізичної присутності в навчальних закладах, використовуються платформи для онлайн-навчання (Zoom, Microsoft Teams, Google Classroom).

Використання електронних ресурсів: онлайн-бібліотеки, електронні підручники та інші ресурси стають основними джерелами навчальних матеріалів.

2. Управління адміністративними процесами

Цифровий документообіг: використання систем електронного документообігу для збереження, передачі та підписання документів.

Автоматизація процесів: автоматизація різних адміністративних функцій, таких як запис на курси, виставлення оцінок, формування звітів.

3. Забезпечення безпеки інформації

Кібербезпека: підвищені вимоги до захисту інформації через ризики кібератак.

Захищений доступ: використання VPN, двофакторної аутентифікації та інших методів для забезпечення захищеного доступу до інформаційних систем.

4. Комунікація та координація

Інформаційні платформи: використання платформ для внутрішньої комунікації (Slack, Microsoft Teams) для обміну інформацією та координації дій.

Мобільні додатки: розробка та використання мобільних додатків для швидкого обміну інформацією між адміністрацією, викладачами та студентами.

5. Підтримка психологічного стану

Психологічна підтримка онлайн: організація онлайн-консультацій для підтримки психологічного стану студентів та викладачів.

Інформаційні кампанії: поширення інформації про доступні ресурси та заходи підтримки.

6. Гнучкість та адаптивність

Гнучкі графіки: можливість адаптації графіків навчання та робочих процесів до поточної ситуації.

Швидка адаптація технологій: використання нових ІКТ для швидкого реагування на зміни в умовах воєнного стану.

7. Підтримка прийняття рішень

Аналітика та моніторинг: використання аналітичних інструментів для моніторингу та оцінки ситуації, що допомагає приймати обґрунтовані рішення.

Бази даних та CRM: використання систем управління взаємовідносинами з клієнтами (CRM) та баз даних для організації роботи та підтримки студентів.

Висновки. Умови воєнного стану створюють складні виклики для закладів вищої освіти (ЗВО), що вимагають швидкого реагування та адаптації. Інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в адміністративні процеси стає ключовим чинником у забезпеченні безперервності освітнього процесу та збільшенні ефективності управління. У цій статті було розглянуто стратегії інтеграції ІКТ в адміністративні процеси ЗВО під час воєнного стану. Особлива увага приділяється цифровій трансформації, захисту інформації та кібербезпеці.

У контексті воєнного стану, адміністрація ЗВО повинна реагувати на різні виклики, такі як перехід до дистанційного навчання, забезпечення безпеки даних та забезпечення ефективної комунікації. Дослідження в області інтеграції ІКТ в адміністративні процеси ЗВО під час воєнного стану проводилися різними вченими та організаціями, що вказує на важливість цієї теми. Загалом, впровадження ІКТ в адміністративні процеси ЗВО під час воєнного стану вимагає комплексного підходу та постійного моніторингу, щоб забезпечити ефективне функціонування освітнього закладу.

Література:

1. Романишин, Ю. Л. (2023). Теоретичні і методичні засади проєктування веб-базованого освітнього середовища університету (Doctoral dissertation, Інституті цифровізації освіти Національної академії педагогічних наук України).

2. Співаковський, О. В., Вінник, М. О., Тарасіч, Ю. Г. (2014). Побудова ІКТ інфраструктури ВНЗ: проблеми та шляхи вирішення. Інформаційні технології і засоби навчання, (39, вип. 1), 99-116.

3. Співаковський, О. С., Лемещук, О. І., Шкворець, В. В. (2021). Аналіз технологій створення мобільного додатку для системи управління бізнес процесами університету.

CONNECTION OF SOCIAL INTELLIGENCE WITH ACADEMIC SUCCESS OF UKRAINIAN HIGHER EDUCATION APPLICANTS IN WARTIME

Starynska O. V.
[1]Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of Department of Applied Psychology and Speech Therapy
Berdyansk State Pedagogical University
Zaporizhzhia, Ukraine

Formulation of the problem. The problem of social intelligence of personality, which provides its effective socio-psychological adaptation, is actualized against the background of intensification of the process of integration of Ukraine into the socio-cultural space of Europe. The transformation of the educational sphere and the need for effective socio-psychological adaptation of higher education applicants with special educational needs in modern society necessitate the development of their social intelligence, which is confirmed in the provisions of the Law of Ukraine "On Higher Education". This increases the importance of conducting modern empirical studies of the development of social intelligence of Ukrainian higher education applicants for psychological science and practice.

Analysis of recent research and publications. The latest scientific publications of psychologists have been devoted to certain aspects of the problem of social intelligence of Ukrainian higher education applicants.

Empirically revealed and statistically proven that social intelligence is a factor in social and psychological adaptation (according to the indicators of adaptability and maladaptability) of Ukrainian higher education applicants [1]. Empirically established and statistically confirmed the direct influence of the external locus of control and motivation on success and the inverse of the internal locus of control on the social intelligence of Ukrainian higher education applicants [3].

The theoretical analysis of recent scientific research showed that the connection of social intelligence with the academic success of Ukrainian higher education applicants was not empirically studied.

The **purpose** of the article is to empirically investigate the link between social intelligence and the academic success of Ukrainian higher education applicants.

Presentation of the main research material. Social intelligence is an integrated complex of personality abilities that allow it to succeed in situations of interaction with other people. This complex construct the ability of the individual to understand different situations of interactions between other people and manifestations of their non-verbal and verbal behavioral expression, as well as the ability to predict other people's behavior [2].

In the empirical study, which was conducted in compliance with ethical standards, 240 applicants for higher education of universities of cities of Kyiv, Kamianets-Podilsky and Zaporizhzhia participated. Their age was from 17 to 22 years.

As we were empirically set before this contingent of the subjects [1], the largest number of higher education applicants distinguished the average (55%) level of the social intelligences' general indicator, slightly smaller – lower than the average (31.67%) level, much less than – higher than medium (8.33%) and high (5%) level of general social intelligence. There is no low level of social intelligences' general indicator in the respondents.

The average score of the academic success of the studied was 8.1 points.

For statistical processing of the obtained quantitative data, the Pearson correlation coefficient was used. If $p \leq 0.01$, then the

designation is used **; If p ≤ 0.05, then – the designation *. The Pearson correlation coefficient has established a strong and direct connection r=0.4** between the social intelligences' general indicator and the academic performance of the respondents.

The higher level of social intelligence studied with a higher level of social intelligence. They are characterized by the ability to notice, understand and predict other people's behavior, differentiate the manifestations of their non-verbal and verbal behavioral expression and successfully solve different problems in more social interactions. Instead, the studied at the lower level of the total social intelligence rate have a lower score. They are characterized by the ability to perceive and understand and predict the behavior of other people, to determine the manifestations of their non-verbal and verbal behavioral expression, and to successfully solve different problems in less social interactions.

Conclusions and prospects for further research. Thus, more Ukrainian higher education applicants distinguish the average level, slightly less – lower than the average level, much less – higher than the average and high levels of the total social intelligence indicator. The connection between the overall indicator of social intelligence and the academic success of the subjects was strong and direct. The higher level of social intelligence is related to the higher level of academic performance of the subjects and vice versa, the lower level of academic success is related to the lower level of social intelligence. We see the prospects for further research in the empirical study of the psychological factors of the established communication.

Literature:

1. Старинська О. В. Зв'язок між соціальним інтелектом і соціально-психологічною адаптацією здобувачів вищої освіти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Психологія.* 2023. Вип. 2. С. 49–53. https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2023.2.9

2. Guilford J. P. *The Nature of Human Intelligence.* New York : McGraw-Hill, 1967. 538 p.

3. Starynska O. Relationship of Social Intelligence with Locus of Control and Motivation for Success of Higher Education Students. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Психологія.* 2023. Вип. 3. С. 126–130. https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2023.3.25

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ТА ЗАГРОЗ

Тимарєв Д.В.
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, Державний вищий навчальний заклад «Донбаський державний педагогічний університет».
м. Дніпро-Слов'янськ, Україна

Сучасний світ постійно змінюється, і з ним змінюються вимоги до знань, вмінь та навичок, необхідних для успішної інтеграції в суспільство. Однією з ключових компетенцій, що є надзвичайно важливою в умовах сучасних викликів та загроз, є критичне мислення. Критичне мислення дозволяє не тільки ефективно аналізувати інформацію, але й ухвалювати обґрунтовані рішення, що є життєво необхідними у швидкозмінних та непередбачуваних умовах. У сучасному світі здобувачі вищої освіти стикаються з різноманітними викликами та загрозами. По-перше, це інформаційна перенасиченість. Велика кількість інформації, доступної в Інтернеті та інших джерелах, часто є суперечливою і не завжди достовірною. По-друге – технологічні зміни, адже швидкий розвиток технологій вимагає від студентів постійного оновлення знань і вмінь. По-третє, це соціальні та політичні зміни. Глобалізація та політична нестабільність в багатьох країнах впливають на освітній процес та життя студентів. По-третє, це соціальні та політичні зміни. Глобалізація та політична нестабільність в багатьох країнах впливають на освітній процес та життя студентів. Повномасштабна війна в Україні є яскравим прикладом такого впливу. Військові дії, економічна криза та масова міграція змушують студентів адаптуватися до нових умов навчання, часто в дистанційному форматі. Це також ставить перед освітньою системою нові виклики, пов'язані з наданням психологічної підтримки, забезпеченням безпеки та збереженням академічної якості.

У зарубіжній психології проблематика критичного мислення розглядається з різних аспектів і охоплює кілька підходів та теоретичних концепцій. Серед основних дослідників та шкіл, що внесли значний вклад у розвиток теорії та практики критичного мислення, можна виділити Б. Блум, Р. Енніс, Д. Гальперн, П. Фасіоні та ін. Серед українських вчених, які досліджують питання розвитку критичного мислення серед студентів, виділяються наступні автори та їх праці: Н.Голуб, В.Кушнір, Л.Овдіюк, І.Петрова, О.Ткаченко та ін.

Критичне мислення – це здатність аналізувати, оцінювати та синтезувати інформацію для формування обґрунтованих висновків. Це ключова навичка для здобувачів вищої освіти, яка допомагає ефективно реагувати на сучасні виклики та загрози. Серед основних компонентів критичного мислення варто виокремити:

1. Аналіз та оцінка інформації, тобто уміння відокремлювати факти від думок, оцінювати джерела інформації та визначати їхню достовірність.

2. Логічне мислення – це здатність будувати логічні зв'язки між ідеями та аргументами.

3. Творче мислення – використання особою інноваційних підходів до вирішення проблем.

4. Рефлексія – здатність оцінювати власний процес мислення та навчання для постійного самовдосконалення [4-8].

У контексті війни особливо важливим стає розвиток критичного мислення, адже здобувачі вищої освіти повинні бути здатні критично оцінювати інформацію, що надходить з різних джерел, зокрема медіа, щоб уникати маніпуляцій та дезінформації.

Крім того, уміння приймати обґрунтовані рішення стає життєво необхідним в умовах нестабільності та невизначеності.

Війна в Україні суттєво вплинула на всі аспекти життя, включаючи освіту. Вимушене переміщення університетів, студентів та викладачів, руйнування інфраструктури та економічні труднощі створюють додаткові бар'єри для отримання якісної освіти. В умовах війни критичне мислення стає не лише інструментом навчання, але й засобом виживання, адже здатність аналізувати ситуацію, швидко приймати рішення та адаптуватися до нових умов є життєво необхідною.

Війна змусила українські університети швидко адаптуватися до нових реалій, перейшовши на дистанційне та змішане навчання. Це вимагає від студентів не лише технічних знань, але й високого рівня самодисципліни та самоорганізації, що безпосередньо пов'язано з критичним мисленням. Викладачі, в свою чергу, змушені розробляти нові підходи до викладання, які б сприяли розвитку цих навичок.

В умовах війни студенти часто переживають стрес та тривогу, що негативно впливає на їхню здатність до навчання. Тому важливою складовою освітнього процесу стає надання психологічної підтримки, що включає тренінги з розвитку стресостійкості, вміння справлятися з тривожністю та емоційним виснаженням. Розвиток критичного мислення допомагає студентам краще орієнтуватися в складних ситуаціях, ухвалювати зважені рішення та зберігати спокій.

Міжнародна спільнота відіграє важливу роль у підтримці української освіти під час війни. Обміни досвідом, академічні співпраці, гранти та стипендії для українських студентів і викладачів сприяють збереженню та розвитку наукового потенціалу країни. Ця підтримка також сприяє розвитку критичного мислення, оскільки дозволяє українським студентам отримувати доступ до нових знань та методик, а також інтегруватися в глобальну академічну спільноту.

Для розвитку критичного мислення здобувачів вищої освіти в умовах сучасних викликів та загроз необхідно впроваджувати комплексні стратегії, які включають: інтерактивне навчання (використання дискусій, дебатів, кейс-стаді та інших інтерактивних методів навчання); проєктне навчання (залучення студентів до реальних проєктів, які потребують аналізу, дослідження та прийняття рішень); проблемне навчання на основі проблем (використання проблемно-орієнтованого підходу, де студенти мають вирішувати реальні проблеми, застосовуючи критичне мислення) [1-3].

Отже, розвиток критичного мислення здобувачів вищої освіти є важливим компонентом сучасної освітньої системи. В умовах сучасних викликів та загроз критичне мислення стає необхідним для успішного професійного та особистісного розвитку. Впровадження інтерактивних, проектних та проблемно-орієнтованих методів навчання сприяє формуванню цієї ключової компетенції, що дозволяє здобувачам вищої освіти ефективно адаптуватися до швидкозмінного світу.

Розвиток критичного мислення здобувачів вищої освіти є надзвичайно важливим в умовах сучасних викликів та загроз, особливо в контексті повномасштабної війни в Україні. Критичне мислення допомагає студентам адаптуватися до нових умов, аналізувати інформацію, ухвалювати обґрунтовані рішення та зберігати психологічну стійкість. Використання інтерактивних методів навчання, психологічна підтримка та міжнародна співпраця є ключовими елементами, що сприяють розвитку цієї важливої навички.

Література:

1. Голуб Н. Б., Овдіюк Л. В. Критичне мислення як основа професійної

підготовки майбутнього вчителя. *Педагогічний процес: теорія і практика*. – 2017. № 2. С. 24-29.

2.Кушнір В. О. Розвиток критичного мислення студентів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2018. Т. 1, № 42. С. 39-44.

3.Петрова І. В., Ткаченко О. В. Використання технологій розвитку критичного мислення у вищій школі. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Педагогічні науки*. 2019. Т. 3, № 67. С. 112-118.

4.Bloom, B. S. (1956). Taxonomy of Educational Objectives: The Classification of Educational Goals. New York: Longmans, Green.

5.Ennis, R. H. (1987). A taxonomy of critical thinking dispositions and abilities. In J. B. Baron & R. J. Sternberg (Eds.), Teaching Thinking Skills: Theory and Practice (pp. 9-26). New York: W. H. Freeman.

6.Halpern, D. F. (1998). Teaching critical thinking for transfer across domains: Dispositions, skills, and metacognitive monitoring. *American Psychologist*, 53(4), 449-455.

7.Dewey, J. (1933). How We Think: A Restatement of the Relation of Reflective Thinking to the Educative Process. Boston: D. C. Heath.

8.Facione, P. A. (1990). Critical Thinking: A Statement of Expert Consensus for Purposes of Educational Assessment and Instruction. Research findings and recommendations prepared for the American Philosophical Association Delphi Research Project. Millbrae, CA: The California Academic Press.

ОСОБЛИВОСТІ ТРЕНІНГОВОЇ ФОРМИ ВИКЛАДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ЗВО В ДИСТАНЦІНОЙМУ ФОРМАТІ

Фоміна І.С.
Кандидат психологічних наук,
доцент кафедри педагогіки,
психології й освітнього менеджменту імені проф. Є. Петухова
Херсонський державний університет
м.Івано-Франківськ, Україна

Швидкі та турбулетні зміни в суспільстві, житті, культурі, освітній діяльності потребують зрушень, а саме трансформації, як головного завдання в усіх ланках життєдіяльності особистості. В умовах сьогодення, у тяжкий період воєнного часу основним завдання ЗВО виступає посилення психолого-педагогічної складової університетської освіти. Викладання психологічних та педагогічних дисциплін має відповідати новим умовам, принципам та особливостям сучасного дистанційного навчання, в якому проходить навчання в Херсонському державному університеті. Нові умови сьогодення потребують «грати» за новими правилами, у тому числі використовувати та запроваджувати концептуально нові, інноваційні, актуальні методи викладання, форми освітньої діяльності вищої школи, тощо.

Головна мета вищого навчального закладу зараз це зберегти освітнє середовище і надати можливість якісного оволодіння важливими компетенціями здобувачами вищої освіти.

Постає питання збереження якісного освітнього середовища, мотивації до навчання у студентів та мотиву досягнення ефективної системи викладання в дистанційному форматі у викладачів. Неодмінно зазначимо, що дистанційний формат навчання та викладання позбавляє основних стимулюючих та мотиваційних компонентів для здобувачів та викладачів. І це , насамперед, стосується втрати найголовнішого чинника якісної освітньої взаємодії – відкритого очного спілкування всіх учасників навчального процесу.

Вважаємо необхідним визначити ще одну важливу проблему, що стосується всіх учасників освітнього процесу зараз, а саме зниження енергетичного потенціалу, втрата впевненості в собі, сил, душевної рівноваги, емоційного ресурсу особистості у зв'язку з переживанням війни і тих страшних подій, учасниками яких стали всі громадяни України.

В даному контексті ефективною формою взаємодії, якісного освітнього спілкування та навчання, на нашу думку, виступає тренінгова форма викладання і навчання у дистанційному форматі.

Як відомо, тренінг у вищій школі (навчальний тренінг) – це система вправ, спрямованих на розвиток здібностей студентів та набуття ними професійних умінь і навичок [1].

Як зазначають сучасні науковці, тренінгове навчання в структурі освітнього процесу виконує функцію практико-орієнтованого, контекстного навчання, моделювання виробничих ситуацій, розвитку здатності студентів проводити аналіз різних ситуацій і, відповідно, приймати самостійні рішення.

Погоджуємося з тим, що здебільшого, навчальний тренінг дозволяє вирішувати широке коло завдань: від формування знань і актуальних навичок до вироблення складних ідей, стратегій, планів, підготовки програм і проектів. На сьогодні проведення навчального тренінгу або його елементів залишається нетрадиційною

формою викладання і є досить складною в підготовці та проведенні, оскільки потребує наявність у викладача тренерських навичок тим паче як тренінг проводиться в умовах дистанційного формату навчання. У ході проведення такого формату заняття викладач має створювати умови багаторівневої комунікації для всіх учасників тренінгового заняття, враховуючи складнощі у зворотньому зв'язку, технічні проблеми, труднощі взаємодії, які виникають внаслідок дистанційного характеру взаємодії [2, с. 18].

Тренінг дає можливість не лише засвоїти знання, а й пережити певний емоційний стан піднесення, радості, задоволення від особистісної взаємодії з учасниками групи, оскільки актуалізуються пізнавальні інтереси, мотиви, прагнення до самозростання. Кожен учасник тренінгу може вислухати іншу точку зору, порівняти зі своєю, зробити висновок, «почути себе» тощо.

Зазначимо, що існує різноманітні види тренінгів, що мають різну мету, цільову групу, тривалість, смислове навантаження та інше. В нашій роботі хотілося б зупинитися саме навчальному та соціально-психологічних тренінгах, які спрямовані на зміну соціальних установок, розвитку вмінь, практичних навичків та досвіду в міжособистісному спілкуванні.

Наголошуємо на використання форми тренінгу в процесі викладання та вивчення здобувачами освітньої компоненти «Психологія спілкування» - 4-х кредитна дисципліна вільного вибору для студентів 3 і 4 курсів першого бакалаврського рівня освіти, а також першого курсу магістерського рівня Херсонського державного університету.

З використанням тренінгової форми у викладанні дисципліни бажано мати більше годин на практичні заняття. На нашу думку, що найменше 5-ти кредитна дисципліна з відповідної освітньої компоненти мала місце бути.

В нашому тлумаченні, ми використовуємо тренінг, в першу чергу, як ефективну форму взаємодії всіх учасників освітнього процесу навіть в дистанційному форматі. І безперечно, як навчальну форму для засвоєння певних знань з даної дисципліни.

Різноманіття тем по дисципліні «Психологія спілкування» дозволяє використовувати тренінгову форму для якісного навчання і міжособистісної взаємодії здобувачів. Програма освітньої компоненти включає такі теми:

1. Теоретичні основи спілкування.
2. Спілкування як обмін інформацією.
3. Інтерактивна сторона спілкування. Спілкування як взаємодія.
4. Спілкування як розуміння і пізнання людьми один одного.
5. Конфліктне спілкування.
6. Етнічні традиції та ділове спілкування.

У зв'язку з вищевикладеним, наведемо приклади тренінгових вправ та елементів тренінгу на різні теми з курсу дисципліни. На початку курсу актуальним можуть бути вправи, які допомагають краще познайомитися учасникам групи. Викладач може запропонувати поділитися кожному учаснику своїми очікуваннями від дисципліни «Психологія спілкування». Також доречним може бути питання про те, як обирали дану дисципліну, яку мету переслідуєте (адже це дисципліна вільного вибору здобувачів). Тренінг на тему «Міжособистісна комунікація та розвиток лідерських якостей» узагальнює теоретичні знання з теми Спілкування як взаємодія і пізнання людьми один одного. Тему «Конфліктне спілкування» можна подати у формі тренінгу з вправами на відпрацюванням технік перефразування, або технік та прийомів виходу з конфліктної ситуації, тощо. Тема «Етнічні традиції та ділове спілкування» підіймає

питання етнічних стереотипів, установок, якими ми користуємося в житті. Доречним, в цьому аспекті можуть бути практичні вправи «Ярлики», що допомагають, в ігровій невимушеній формі відстежувати різні стереотипи та установки, якими наділені і користуємося в повсякденному житті кожний з нас.

Неодмінно погоджуємося з тлумаченням відомого американського експерта сучасної групової терапії Ірвіна Ялома, про групову згуртованість, яка дає учасникам відчуття прийняття, приналежності, цінності та безпеки [3]. Такі важливі переживання і відчуття є, насамперед, порятунком в світі страшних та бурхливих подій війни. Поділяємо думку науковця стосовно універсальності учасників групового процесу, що допомагає усвідомити їм, що вони не самотні у своїх імпульсах, проблемах та інших питаннях. Універсальність - найважливіша цінність, яку кожен здатен зараз відчути, вбачаючи складність душевного стану всіх учасників освітнього процесу. Ці переживання та стани є цілющими, стимувальними, об'єднуючими для кожного учасника. В такій формі групової роботи можна не тільки вивчити, запам'ятати та усвідомити теоретичний матеріал, а й налаштувати себе на позитивні зміни, розвиток, самовдосконалення та мотивацію достойно пережити всі потрясіння та негаразди сучасності.

Перспективою подальших досліджень вбачаємо в розвитку нових інноваційних форм викладання та якісної взаємодії всі учасників освітнього процесу вищої школи.

Література:

1. Бандурка О. М. Основи педагогічної техніки : навч. посіб. / О. М. Бандурка, В. О. Тюріна, О. І. Федоренко. – Харків : ТИТУЛ, 2006. – 176 с.

2.Тренінгове навчання в закладі вищої освіти : навчально-методичний посібник [Електронний ресурс] / М. В. Афанасьєв, Г. А. Полякова, Н. Ф. Романова та ін. ; за заг. ред. професора М. В. Афанасьєва. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – 323 с. ISBN 978-966-676-724-3

3. https://www.gasformind.com/irvin-yalom-biohrafiya/ Gas for Mind – просвітницький портал/ Ірвін Ялом/ Levy, N. B. (2001). The Yalom Reader: Selections From the Work of a Master Therapist and Storyteller. *The American Journal of Psychiatry*, 158(4), 665-7.

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Юдіна Н.А.
викладачка кафедри медико-біологічних
основ фізичного виховання та спорту
Херсонський державний університет
м. Івано-Франківськ, Україна

Професійна підготовка кваліфікованих кадрів педагогічної спрямованості потребує постійного вдосконалення. Це обумовлено низкою причин, серед яких основною є зміна концепції діяльності педагогічних працівників в умовах воєнного стану.

На мою думку, особливе місце в системі підготовки вчителя будь якої спеціальності відіграє здоровий спосіб життя який є одним із головних компонентів успішного навчання та повноцінного існування. Особливо важливою є його формування у студентські роки, коли формується не лише професійна, а й особистісна складова. Навчальний заклад має значний вплив на цей процес, надаючи науково-методичні рекомендації та створюючи відповідні умови для збереження та зміцнення здоров'я студентів [3].

Яке ж має значення здоровий спосіб життя для студентів!? З лютого місяця 2022 року і по сьогоднішній день студентські роки все частіше асоціюються зі стресом, недостатнім сном, неправильним харчуванням і низьким рівнем фізичної активності. Однак здоровий спосіб життя є запорукою успішного навчання, підвищення працездатності та загального самопочуття. Він включає в себе: раціональне харчування; регулярну фізичну активність; відпочинок та уникнення шкідливих звичок.

Науково-методичні аспекти формування здорового способу життя, які мають суттєво вплинути на формування здорового способу життя студентів вищих навчальних закладів:

- *Проведення наукових досліджен*ь. Потрібно ретельно вивчити та дослідити проблеми формування здорового способу життя серед студентів, що дозволить у свою чергу зрозуміти основні фактори, які впливають на їх здоров'я, та розробити ефективні методи попередження та корекції.
- *Розробка навчальних програм.* Університети та вищі навчальні заклади повинні включати до навчальних планів предмети з оздоровчої фізичної культури, основ здоров'я, правил здорового харчування та психологічного благополуччя особистості [2].
- *Створення умов для активного відпочинку*. Звичайно важко це уявити в умовах воєнного часу, але організація студентського дозвілля, спортивних секцій, туристичних походів та інших заходів сприяє активному відпочинку та формує потребу у здоровому способі життя [1].
- *Проведення профілактичних заходів.* Регулярні медичні огляди, бесіди з лікарями, викладачами, вчителями фізичного виховання та психологами допоможуть студентам своєчасно виявляти проблеми зі здоров'ям та отримувати рекомендації щодо їх вирішення.
- *Інформаційна робота.* Проведення семінарів, лекцій, публікації наукових статей та матеріалів у засобах масової інформації сприяє поширенню свідомості студентів про важливість здорового способу життя [4].

Висновки. Науково-методичні засади формування здорового способу життя студентів є складною системою заходів, спрямованих на збереження та зміцнення фізичного та психічного здоров'я молоді. Важливою умовою є поєднання наукових досліджень, практичних заходів та інформаційної роботи з метою формування свідомого ставлення до власного здоров'я та впровадження здорового способу життя у повсякденну практику студентів.

Література:

1. Матвієнко М. Підготовка студентів до самостійних занять фізичними вправами : навч. посіб. Київ : Тов «Козарі», 2014. 88 с.

2. Потапчук, С. Здоровий спосіб життя в системі мотиваційно-ціннісних орієнтацій підлітків. Формування здорового способу життя студентської та учнівської молоді засобами освіти: збірник наукових праць, (11), 2022. 45-48 https://sportkaf.kpnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/07/formuvannia-zdorovoho-sposobu-zhyttia-studentskoi-ta-uchnivs-koi-molodi-zasobamy-osvity.-vyp.11.pdf#page=45

3. Проблеми формування здорового способу життя молоді : Матеріали XIII Всеукраїнської науково-практичної конференції; Під заг. ред. Р. Р. Сіренко Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2022. 86 с.

4. Як контролювати емоційний стан під час воєнного стану? – поради психологів. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України.

https://mon.gov.ua/ua/news/yak-kontrolyuvati-emocijnij-stan-pid-chas-voyennogo-stanu-poradi-psihologiv (дата звернення: 28.04.2024)

«Педагогіка і психологія в структурі університетської освіти України: історія, сьогодення, інноватика» 30 травня 2024 року

Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції

Технічний редактор – Лінварьова А.Д.

Розміщено на сайті 05 червня 2024 р.